

Raftul
Denisei

PREMIUL PENTRU LITERATURĂ
AL UNIUNII EUROPENE 2020

Irene Solà

Eu cânt și muntel dansează

IRENE SOLÀ

Eu cânt **și** muntele
dansează

Traducere din catalană **și** note de

JANA BALACCIU MATEI

Colecție coordonată de

DENISA COMĂNESCU

EDITURA HUMANITAS

2023

IRENE SOLÀ

CANTO JO I LA MUNTANYA BALLA

Copyright © 2019

Originally published in Catalan by Editorial Anagrama S.A.
Romanian edition published by arrangement with Agentia
Literara LIVIA STOIA

Traducerea acestei cărți a beneficiat de o subvenție
acordată de Institut Ramon Llull.

© HUMANITAS FICTION, 2023, pentru prezenta versiune în
limba română (ediția digitală)

ISBN: 978-606-097-342-3 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Acest e-book este protejat de legea drepturilor de autor.
Reproducerea sa integrală sau parțială, multiplicarea sa
prin orice mijloace și sub orice formă, punerea sa la
dispoziție publică pe internet sau în rețele de calculatoare,
stocarea sa temporară sau permanentă pe diverse
dispozitive sau în sisteme care permit recuperarea

informației, gratuit sau în scop comercial, precum și alte fapte similare, fără permisiunea scrisă a editurii reprezintă o încălcare a legislației privind protecția dreptului de autor și se pedepsesc conform legilor în vigoare.

Lui Oscar

Og þegar vorvindarnir blása um dalinn; þegar vorsólin skín á hvíta sinuna á árbakkanum; og á vatnið; og á tvo hvíta svani vatnsins; og laðar vornálina frammúr keldum og veitum, – hver skyldi þá trúa því að þessi grösugi friðsæli dalur búi yfir sögu vorrar fyrri ævi; og yfir forynjum hennar? Menn ríða meðfram ánni, þar sem hestar liðinna tíða hafa gert sér götur hlið við hlið á breiðu svæði öld frammaf öld, – og ferskur vorblærinn stendur gegnum dalinn í sólskininu. Á slíkum dögum er sólin sterkari en fortíðin .

Sjálfstætt fólk
HALLDÓR LAXNESS

Și, când brizele primăverii adie în vale; când soarele primăvăratîc strălucește deasupra ierbii uscate de anul trecut, care acoperă malurile râului, și deasupra lacului, și deasupra celor două lebede albe ale lui, și, lingușitor, convinge iarba cea nouă să încolțească în pământul spongios al smârcurilor... cine ar crede, într-o asemenea zi, că în această vale verde și tihnită este sedimentat trecutul nostru, cu spectrele lui? Oamenii se plimbă călare pe malurile râului, de unde se răsfiră drumuri deschise, rînd pe rînd, de caii de altădată... și brizele proaspete zboară deasupra văii însorite. Într-o zi ca asta soarele este mult mai puternic decât trecutul.

Oameni independenți
HALLDÓR LAXNESS

Fulgerul

Am ajuns cu burțile pline. Dureros de pline. Doldora de apă neagră și rece, de fulgere și de tunete. Veneam din mare și din alți munți și cine mai știe din ce încă alte locuri și cine mai știe ce-om fi văzut. Frecam, ca sarea, piatra sus pe creste, să nu dea colț nici buruiana rea. Alegeam culoarea culmilor și a câmpurilor, licărul apei din râuri și licărul din privirile înălțate spre cer. Când ne-au întrezărit, jivinele s-au aciuat în vizuine, ciuciulite, cu botul întins, să adulmece mirosul de pământ reavăn ce se apropia. Am învelit, ca o pătură, totul. Stejari, cimișiri, mesteceni, brazi. Șsssssst! Și-au amuțit toți, căci eram un tavan sever, care hotăra cine să aibă liniștea și bucuria unui spirit uscat.

După ce am ajuns, totul era tăcere și apăsare, și noi am împins în jos aerul subțire și am slobozit primul fulger. Bang! Ca o ușurare. Și melcii încolăciți s-au învălătucit și mai mult în casele lor singuratice, fără nici un zeu, fără nici o rugăciune, știind că, dacă n-o să moară sufocați, o să iasă, mântuiți, să respire umezeala. Și atunci am vărsat apa, în picături uriașe, ca niște monede, peste pământ și iarbă și pietre, și tunetul bubuitor a răsunat în coșul pieptului lighioanelor toate. Atunci a zis bărbatul fir-ar să fie. A zis cu

glas tare, căci, când e singur, bărbatul n-are de ce gândi în tăcere. Fir-ar să fie! nătărăule, te-ai lăsat prins de furtună. Și noi râdeam, huu huu huu huu, și-i turnam apă-n cap, și apa i se strecura pe sub gulerul cămășii și-i șiroia pe umeri și pe spate, și erau reci, enervante, picăturile noastre.

Bărbatul venea de la o casă din preajmă, de pe la jumătatea coastei, cocoțată deasupra unui râu pesemne rece, fiindcă se ascundea sub copaci. Lăsase acasă două vaci, câțiva porci și găini, un câine și doi motani vagabonzi, o nevastă, doi copii și un bătrân. Îl chema Domènec. Și avea o minune de grădină în munte și niște pământ prost arat lângă râu, căci de grădină se îngrija bătrânul, tată-său, care avea spinarea dreaptă ca o scândură, iar de pământ, el. Venise pe creastă să încerce niște versuri Domènec. Să vadă ce aromă au și cum sună, căci, când e singur, bărbatul n-are de ce spune-n șoaptă versuri. Și după-masa aia, tot umblând după vite, găsisse niște bureți, trâmbița morților, și nu era vremea lor, și-și înnodase în față cămașa și-i purta. Pruncul plângea când plecase de-acasă și femeia zisese „Domènec”, ca o tânguire și ca o rugămintă, dar Domènec tot ieșise. E greu să faci versuri și să contempli forța ascunsă în lucruri când plozii plâng ca niște purcei jupuiți și țipățul lor strident îți face inima să zvâcnească, chiar de nu vrei. Voia să se ducă să vadă vacile. Trebuia să se ducă să vadă vacile. Avea Sió vreo idee despre vaci? Nici una. Vițelul făcea muuuuuu, muuuuuu. Disperat. Nimic nu știa Sió despre vaci. Și iar a strigat, fir-ar să fie!, căci fuseserăm rapizi, oho!, imprevizibili și furiși și-l luaserăm pe neașteptate. Fir-ar să fie! vițelul avea coada prinsă într-un smoc de sârme. Sârmele se-mpotmoliseră între doi copaci și de-atâta tras îi zdreliseră-n spate picioarele, acum însângerate, plesnite, murdare. Făcea muuuuuu, muuuuuu, prins cu coada între cei doi copaci și mamă-sa îl păzea îngrijorată. Sub șiroaie, Domènec a luat-o spre vită.

Avea picioare bine făcute de-atâta bătut muntele și ieșit la aer când copiii țipau prea tare sau când se sătura de ei și se sătura de arat și de muțenia bătrânului și de toate vorbele, una după alta, ale femeii, pe care-o chema Sió și care era din Camprodon și care se lăsase păcălită, cocoțată singură pe muntele ăla cu un bărbat care dispărea de-acasă și un bătrân care nu vorbea. Da', uneori, Domènec o iubea, și o iubea cu înfocare, pe Sió încă. Da' ce povară era, fir-ar să fie!, casa. Ar trebui să aibă mai mult timp să se cunoască oamenii înainte să se-nsoțească. Mai mult să trăiască înainte să facă prunci. Câteodată încă o mai prindea de mijloc și o-nvârtea, repede-repede, ca atunci când erau doar iubiți, fiindcă Sió, Doamne, ce picioare! Puse jos bureții. Vițelul mugea. Domènec se-apropie cu mâinile întinse. Încet-încet. Vorbindu-i cu voce joasă, liniștitoare. Șsssssst! făcea. Mama îl observa bănuitoare. Din părul lui Domènec șiroia apa. Când o s-ajungă acasă, o să pună la încălzit apă, să curețe frigul și ploaia. Se uită la sârmele care-i intrau animalului în carne de câte ori se smucea. Îl apucă strâns de coadă, scoase briceagul și, cu dibăcie, tăie părul înnodat. Și atunci am dat drumul fulgerului. Al doilea. Rapid ca un șarpe. Furios. Întins ca o pânză de păianjen. Fulgerele merg unde vor, ca apa și avalanșele, și gângăniile, și coțofenele, că tot ce-i frumos și lucește le fascinează. Scos din buzunarul lui Domènec, briceagul a scânteiat ca o comoară, ca o piatră prețioasă, ca un pumn de monede. Lama de metal ne-a oglindit, strălucitoare. Ca niște brațe deschise, ca o chemare. Fulgerele intră unde vor și al doilea a intrat în capul lui Domènec. Înăuntru, înăuntru, până la inimă. Și tot ce vedea în ochi era negru, de la arsură. Bărbatul se prăbuși pe iarbă și pajiștea își lipi obrazul de-al lui și toate apele noastre zvăpăiate și încântate i-au intrat prin mânecile cămășii, pe sub curea, în chiloți și ciorapi, căutând pielea

încă uscată. Și a murit. Și vaca a luat-o la fugă ca nebuna, și vițelul după ea.

Cele patru femei care văzuseră tot s-au apropiat. Încet-încet. Fiindcă nu erau învățate să simtă interes pentru cum mor oamenii. Nici pentru bărbații atrăgători. Nici pentru bărbații urâți. Dar scena le fermecase. O lumină atât de strălucitoare, că nu mai era nevoie s-o mai vadă niciodată. Cuțitul chemase fulgerul, și fulgerul alb lovise, ca la țintă, capul omului, îi făcuse cărare pe mijloc și vacile fugiseră bezmetice ca într-o comedie. Ar fi trebuit scris un cântec despre părul omului și pieptenele fulgerului. S-ar fi putut pune perle-n păr, în cântec, albe ca sclipirea cuțitului. Să spună despre trupul lui, și despre buzele întredeschise, și despre ochii limpezi ca un pahar în care intra ploaia. Și despre chipul atât de frumos pe dinafară și-atât de ars pe dinăuntru. Și despre apa ce-i cădea ca un torent pe piept și pe spinare, parcă vrând să-l ducă. Și despre mâinile lui cântecul să vorbească, butucănoase și bătătorite, una deschisă ca o floare ce vede venind albina, cealaltă încleștată pe briceag ca o piatră-nchistată-ntr-un pom.

Una dintre femei, cea pe care o chema Margarida, i-a atins o mână, în parte să afle dacă bărbatul cu fulgerul în el arde, în parte doar ca mângâiere. Apoi femeile l-au lăsat cum era și au luat trâmbițele morții ude lăsate de el, socotind că văzuseră ce era de văzut, căci erau multe alte lucruri de făcut și multe altele de gândit. Și-atunci, de parcă ne-am fi molipsit de la ele, mulțumiți de treaba făcută, am oprit ploaia. Sătui. Răriți. Și, când a fost sigur c-am terminat de tot, au țâșnit pe ramuri păsările și au cântat cântecul supraviețuitorilor, cu stomăcelul plin de gânganii, zburline și pline de furie împotriva noastră.

Nu prea aveau motiv să se plângă, că nu aruncasem cu piatră, plouasem doar cât să omorâm un om și-o mână de

melci. Abia dacă surpasem vreun cuib și nu inundasem nici un câmp.

Și ne-am retras. Istoviți. Și ne-am privit opera. Din frunze și ramuri picura apă, iar noi am plecat, ușori și goi, în altă parte.

O dată am plouat cu broaște, altă dată cu pești. Dar cel mai bine e cu pietre. Prețioasele pietre se năpustesc peste sate și peste capete, și peste roșii. Rotunde și înghețate. Și umplu răzoarele și drumurile cu o comoară de gheață. Broaștele au căzut ca un blestem. Bărbații și femeile fugeau, și broaștele, mici, mici, se-ascundeau. Oh! Peștii au căzut ca o binecuvântare peste capete de bărbați și femei, ca niște palme peste față, și oamenii râdeau și-i ridicau în sus, de parc-ar fi vrut să-i dea înapoi, dar nu voiau, nici noi nu i-am fi vrut. Broaștele orăcăie în burți. Peștii nu se mai mișcă, dar nu mor. Nu contează. Oricum, cu piatră e cel mai bine.

Numele femeilor

Eulàlia le-a zis că țapu' are curu' fin-fin, de cât i-l pupasem, ca de copil de țată, și membrul rece ca un sloi de gheață, și mie mi-a venit să râd și dă-i și râzi, și pe mine de-atâta răs m-au spânzurat. De-atâta răs, ca o otravă

amețitoare intrată-n mine, ca laptele de-alior¹, mi-aduc aminte tot. Râsul, în sângele meu alb și molipsitor, ca gâdilatul, că, de mi-ai fi rupt o mână, ar fi ieșit lapte, nu sânge roșu, el m-a golit. Ar fi putut să nu se-oboască cu-atâtea torturi, și încăperi, toate puțind a pișat, și funii întinse, lungi, și cârpe de lână pline de cenușă, și așteptat să termin cu râsul și să mărturisesc. Să mărturisesc ce? Dacă râsul era singurul lucru bun? era o pernă, era cum ai mânca o pară, cum ți-ai vâri picioarele-ntr-o cascadă într-o zi de vară. Nu m-aș fi oprit pentru tot aurul din lume, nici de toată durerea din lume. Râsul m-a desfăcut de mâini și de picioare, până atunci tovarășe credincioase, și de pielea pe care-o-nvelisem și dezvelisem de-atâtea ori și m-a spălat de răul și de durerea pe care ți le pot face oamenii. M-a golit ca pe-o toantă, atâta hihihii și hahahaha, și capul îmi făcea clonc-clonc de la aerul care șuiera când îmi intra și ieșea pe nas și urechi. Mi-a lăsat căpșoru' ca o nucă goală, bună să păstreze-n ea toate poveștile și toate istoriile și tot ce le-am spus că făceam împotriva lui Dumnezeu, și-a lui Isus, și-a sfinților, și-a Fecioarei. Care Fecioară? Un Dumnezeu ca tatăl fiecăruia, rău, rău, rău, și crud ca ei, și speriat de minciunile pe care, de cât le-nșiraseră, ajunseseră să le creadă și ei. Că unu' n-a rămas prin munții ăștia din ăi de ne-au arătat cu degetul, din ăi de ne-au întemnițat, din ăi de-au căutat pe noi semne de vrăjitoare, din ăi de-au făcut noduri și au întins funii. Că rămasul sau nerămasul n-are nici în clin, nici în mână cu focul infernului, nici cu pedeapsa divină, nici cu vreo credință, nici cu vreo virtute. Nu. Să poți să culegi ciuperci și melci și

¹ Aluzie la toxicitatea acestei plante utilizate în medicina populară, numită în catalană și *llet de bruixa*, „lapte de vrăjitoare”. Capitolul trimite la torturile și execuțiile femeilor în contextul vânătorii de vrăjitoare din Evul Mediu.

să faci pipi și să spui povești și să te scoli în fiecare dimineață are legătură cu fulgerele care cad pe pomu-ăla sau pe omu-ăla. Are legătură cu pruncii care ies întregi și pruncii care nu, și cu pruncii care ies întregi pe dinafară, da-năuntru n-au toate cele la locul lor. Are legătură cu pasărea vânată de uliu sau cu iepurele vânat de câine, sau nu. Iar Fecioara și pruncul și diavolul erau toți făcuți din aceeași sărăcie cu duhul.

Din toate câte suntem, Joana e cea mai bătrână. Stătea într-o casă lângă a mea Joana, și tot omu' știa că face leacuri într-o ulică și ntr-o zi mi-a zis dacă vreau să-nvăț și dacă vreau să mă duc cu ea noaptea. Și m-a-nvățat să lecuiesc fierbințeli, și deochi, și gâlci, și ochi cruciș, și boli de copii, și răni, și beteșuguri la vite. Și să găsesc lucruri pierdute ori furate. Prostuțele de noi. Dacă ce-am făcut cel mai împotriva lui Dumnezeu a fost sculatul zi de zi după ce ne-au spânzurat, să culegem flori și să mâncăm mure.

Pe Joana toți o lăsau în pace și toți o chemau când se nășteau prunci sau aveau gâlci. Până când, într-o zi, a bătut rău piatra și Joana avea un lan de grâu și peste tot unde-a căzut grindina n-a mai rămas nimic, iar pe grâul Joanei o piatră n-a căzut. Și-au zis că Joana stârnise furtuna cu niște pulberi. Și i-au strigat vrăjitoareo! Și pe urmă băiatul vecinului, Joan Petit îl chema, un băiețel de cinci ani care-i strigase-așa de față cu mulți, s-a-mbolnăvit de picioare, i s-au umflat, i s-au făcut vinete, negre, și a murit după patru zile și toți au țipat că Joana îi otrăvise mâncarea. Și au strigat luați-o, târfa bătrână, otrăvește lumea! Și-au luat-o. Și la puțin timp după ce-au luat-o a plouat cu broaște, niște broscuțe mici, mici, și Joana le-a zis că, dacă vrea, poa' să facă să cadă grindină sau să cadă broaște sau să le moară toate vitele, și pe urmă m-au luat și pe mine, și Joana n-a mai zis nimic niciodată.

Dar eu, norocul meu, m-am învățat să râd.

Și-apoi a apărut Eulàlia, ea era din Tregurà de Dalt, și le-a zis că o dată s-a dus în Andorra să dezgroape un prunc mort și i-a scos plămânii și ficatul și a făcut o pomadă să omoare oameni și vite. Și-a povestit cum lega bărbați să nu poată să se-mpreuneze cu alte femei, doar cu muierile lor. Cum făcea șase noduri la brăcinar și la fiecare nod zicea te leg cu voia lui Dumnezeu și a Sfântului Petru și a Sfântului Pavel și a Curții Cerești și a lui Belzebut și Tió și Cuxol, să nu poți să te unești trupește cu nici o femeie, decât cu nevasta. Și că o dată a legat un bărbat și pe muieră lui, niște vecini, care erau răi și aruncau cu pietre-n ea. I-a legat cu fire de păr de-ale lor, să nu poată să se drăgostească. Și, când bărbatul nu era lângă ea, femeia nu putea să trăiască fără el, și, când era și voia s-o atingă, o furnica peste tot de simțea că moare și nu putea să sufere să se unească cu el. Și-așa au rămas patru ani. Patru ani! Ce râs! Și-ntr-o zi un băiat al lor care păzea caprele a trecut cu turma pe-un izlaz al Eulàliei, și Eulàlia i-a zis c-o să-i mănânce lupii vitele. Și, chiar atunci, a sărit un lup printre capre și a sugrumat una. Și-atunci au luat-o și pe Eulàlia și, când era-n temniță, le-a spus că-ntr-o noapte noi toate patru luasem un sugaci de câteva luni de lângă mama lui și-l dusesem pe câmp și ne jucasem cu el cum ne-am fi jucat c-o minge.

Eulàlia spunea cele mai grozave povești, o face și-acum, mai bine ca oricine. Povești care pe mine mă fac să râd, să râd, să râd pân' ce-nlăuntrul meu, mai înlăuntru ca picăturile de pipi, ceva se liniștește. Povestește, și câteodată și noi apărem în povești, și e o plăcere să apari în povești. În Eulàlia e undeva un glăscior care-i spune basme, un glăscior, al diavolului, care-i șoptește năzdrăvănii, și răul pe care i-l făceau oamenii îl ațâța și-l dezlega, ca o limbă ce nu poate sta potolită. Glăsciorul îi venea din cap, ca o fântână din care țâșneau cuvinte și imagini.

„Ne-am dus în pădure, călare pe-o asină neagră eu, și pe o vulpe, Dolceta Conill – asta-s eu! ziceam – și luna nu se vedea și stelele abia pâlpâiau și-o creangă mi-a sărit în față ca o gheară și mă zgâria pe față și-am zis, Isuse! și-am căzut de pe-asină, și Dolceta a zis să nu mai zic niciodată Isuse. Și-așa am făcut. Ne duceam la Roca de la Mort, cu subsuorile unse cu pomada care arde pentru totdeauna părul, de-aia subsuorile noastre-s netede. Când am ajuns la Roca, toți, bărbați și femei, am desenat pe pământ o cruce și ne-am ridicat fustele și ne-am pus pe vine, fiecare peste crucea lui, și ne-am lepădat de credință și de Dumnezeu. Pe urmă am pupat curul diavolului, pe rând, unul câte unul. Și chipu' l-avea când de motan în trei culori, când de țap, și ne zicea: «fi-vei cu mine, copilă?» și am răspuns toate, da. Și pe urmă am mâncat brânză și fructe și miere și am băut vin și ne-am luat toți de mâini, bărbați, femei și demoni, și ne-am îmbrățișat și-am dansat și-am făcut dragoste și-am cântat cu toții.”

Și Margarida plângea. Plângea și tăgăduia tot, plângea, plângea, de nedreptate, și uneori țipa, și eu îi ziceam, nu plânge, femeie, Margarida, închise în aceeași celulă întunecoasă, toate patru, care nici nu era celulă, că acolo-nainte țineau vitele. Și făceam o pereche bună, eu și Margarida, eu, dă-i și râzi, ea, dă-i și plângi și, câteodată, cu cât plângea ea și i se schimonosea chipul, și-i curgeau mucusii, cu fața toată roșie, și toată umflată, cu-atât râdeam eu, și atunci, cu cât râdeam eu, cu-atât plângea ea, și eu îi ziceam, nu plânge, femeie, Margarida, și făceam o pereche bună. Margarida tăgăduia toate, rând pe rând, a mărturisit doar că pusese masa noaptea. Așternuse fața de masă și pusese vin și de-ale gurii și apă și-o oglindă, să se privească duhurile, să găsească mâncare și băutură și-așa să nu-i omoare copiii. Dar și pentru un lucru atât de mărunț pot să te spânzure.

Și când Eulàlia le-a spus că Joana era meștera care aducea duhurile și făcea pomezile cu care ne ungeam și cea mai meșteră în otrăvuri din toată țara și meștera țapului din Biterna² și a tuturor celorlalte rele pe care le fac vrăjitoarele, Joana nici n-a clipit. Și n-a zis-o cu gând rău, Eulàlia, nici Joana nu i-a purtat pică, dacă toate eram terminate. A zis-o doar fiindcă era vorbă-lungă și mie-mi ieșea tot aerul din gură de-atâta răs, și Margarida plângea-ntruna. Toate patru pe-aceleași paie murdare, pline de șobolani și de purici.

Joana nu vorbește, nu plânge, nu tăgăduiește și nici nu râde, dar încă e meștera și încă e cea mai deșteaptă și mereu găsește cele mai bune mure și ciuperci și ea știe cel mai bine cum se moșește. Și e prima care face pipi când găsim cruci în munți și le ia între picioare. Și prima care face caca sub pomul în care ne-au spânzurat. Niște căcăreze frumușele, tari și mici, și ea zâmbește când stă pe vine. Și prima care se crăcește când dăm de capele sau schituri ascunse.

Poveștile și istoriile spuse de Eulàlia nu-s toate despre vrăjitoare și nici despre noi. Câteodată glăscioru-i vorbește despre lucruri din munți și despre pietre și bălți, și păsările-i cântă și-i povestesc legende, și eu mă țin după ea ca o fetiță, ca un cățel, ca un mieluț abia fătut după mama lui, de-ar fi nevoie, m-aș arunca sub picioarele unui cal, numai să mă-ntorc la poveștile ei. Fiindcă pe mine Eulàlia mă face să râd.

A fost odată în Aragon un rege creștin, care avea trei fete ca soarele de frumoase, îmi povestește. Și, când regele și regina au început să chibzuiască să le mărite, au aflat că toate trei aveau amorezi și, toate, niște mauri păgâni. Mie-

² Loc imaginar, unde, conform unei credințe medievale catalane, se întâlneau vrăjitoarele să-l adore pe diavol, care apărea sub înfățișarea de țap.

mi plac poveștile cu mauri. Mânios, regele le-a-nchis pe toate trei într-un turn înalt, să nu mai poată să-și vadă niciodată amarezii. Dar, într-o noapte, prințesele au cumpărat gărzile c-un pumn de bani de aur și-au fugit din turn și toate trei, cu iubiții mauri, s-au urcat pe cai și au pornit spre Pirinei, departe de regii creștini și de regii mauri. În ziua a treia, regele s-a dus la prințese să le-nduplece să se despartă de păgâni și să se mărite cu principi creștini și, când a ajuns, nu le-a mai găsit și a strigat: Urgia Domnului să vină asupra lor, oriunde s-ar afla!

Și deodată s-a burzuluiit vremea. O furtună de zăpadă și gheață i-a prins pe cei șase fugari pe cai, așa grozavă, că fiecare și-a-mbrățișat iubitul și toți șase au rămas înghețați, neputincioși să mai facă un pas. Uite-le-acolo, una după alta, în brațele iubiților, alea trei lanțuri de munți ale ălor trei surori, acoperite de nea, zice Eulălia, și arată munții.

Sau spune despre o știmă³ prinsă de niște oameni de la oraș, dimpreună cu niște ștergare albe pe care i le-au luat. Biata știmă! Era o femeie micuță, stătea toată ziua pe-o bancă și se uita pe geam și nu deschidea gura, parc-ar fi fost mută sau n-ar fi-nțelea vorba omenească. Dar, într-o seară, stăpâna casei în care-o țineau închisă s-a apucat de pregătit cina și a aprins focul și a agățat în cârlig un ceaun cu lapte. Deodată, când femeia se foia prin casă, știma a strigat:

— Hei, repede, repede, că-ți dă-n foc laptele!

³ Am redat prin *stimă* termenul catalan *dona d 'aigua*. În mitologia catalană *dones d 'aigua* sunt spirite ale naturii care trăiesc în ape și în locuri în care se infiltrează apa. Tinere de o mare frumusețe, se pot îndrăgosti și căsători cu un bărbat, căruia îi aduc noroc, cu condiția să nu dezvăluie secretul originii lor. Dacă o face, dispar și bărbatul este lovit de nenorociri.

Femeia a luat-o la fugă spre ceaun, iar știma a profitat de moment, a sărit de pe bancă și a fugit pe ușă. Și se spune că, înainte să dispară pentru totdeauna, i-a aruncat:

— N-o să știți niciodată pentru ce e bună rădăcina de limba-boului.

Și a râs, un râs subțirel ca un chițcăit de dihor și nici până azi n-au aflat orășenii la ce e bună rădăcina groasă de limba-boului.

Margarida uneori plânge la poveștile Eulăliei, plânge că un tată și-a preschimbat în munți fetele, plânge pentru ce ne-au făcut, cu lâna și cenușa și fiarele-ncinse și lanțurile și banca și greutatea de la picioare și sângele roșu. Plânge că a murit, ca tot ce moare. Și eu îi zic, nu plânge, Margarida, nu plânge, femeie. Și câteodată plânge și că un prunc s-a născut într-o peșteră și eu îi zic, nu plânge, Margarida, nu plânge, femeie. Și, după furtună, a plâns puțin și pentru bărbat, așa frumos era în lumină, zicea. Ce păcat că oamenii se prăpădesc repede și ceilalți se-agață de trupurile golite și le-ascund și le-ngroapă, să nu vadă ce-o să li se-ntâmplesse lor. Și a plâns și când au venit după el și l-au luat și n-a mai venit niciodată să ne țină de urât. Și-n locul lui au pus o cruce acolo unde fulgerul l-a sfredelit. Ce obicei, să pătezi munții cu cruci! Da' asta era mică. Și uneori ne duceam acolo și făceam pipi cum fac câinii. Și, alteori, unde se prăbușise bărbatul duceam flori, lăptuci, curu-găinii le ziceam, că e hazliu.

Fața de masă albă

Copiii mei îs ca niște muște, își lasă peste tot căcașii. Pe unde trec. Tic, tic, tic. Poți să le mergi pe urme. Dulapul deschis. Dulapul bun. Darul meu de nuntă de la tata și de la mătușa. Unde țin lucrurile frumoase. Puținele frumoase. Bine ascunse. Bine-mpăturite, cu hârtie de mătase între ele. Și săculeți de rozmarin. Un sertar e tras. Lucrușoarele și hârtiile, mototolite și puse alandala. Știu, înainte să controlez, după grosime, că lipsește fața de masă albă. Fața de masă albă, atât de frumoasă că nu te-nduri să mănânci pe ea. Iau foc și-mi zic că, de-ar fi-n fața mea, le-aș rupe urechile.

Aranjez șervețelele și hârtia și-nchid.

— Unde-s copiii?

Bunicul Ton stă pe banca lui, cuminte. Limbut nu era nici înainte, dar acum abia de scoate o vorbă, abia de se mișcă.

— Afară, răspunde.

— Afară, repet. *Afară* poate să-nsemne oriunde, de-aici până-n Franța. Vrei apă? Îl întreb și dă din cap că nu.

Câteodată, mâinile lui, când ia un pahar să bea, când apucă cuțitul, când și le pune pe genunchi, îmi fac inima s-o ia la goană, că prea-s ca ale lui Domènec. Alte dăți mă uit la bătrânul atât de mut, atât de-ofilit, atât de trist și sfrijit, că nu-mi vine să cred că e tatăl lui Domènec. I s-a uscat gura bunicului Ton. Ca o smochină. Unor bărbați li se-ncleiază limba-n gură și nu știu s-o deschidă să spună vorbe frumoase copiilor sau vorbe frumoase nepoților și-așa se pierd istoriile familiilor și nu mai știi de nimic altceva decât de pâinea uscată pe care-o mănânci azi și de ploaia care cade azi și de cât te dor oasele azi. Tristețe de munte. Munții ăștia l-au luat pe Domènec. Pe Domènec al meu. Un trăsnet l-a despicat pe mijloc ca pe-un iepure. La două luni după ce s-a născut Hilari. Și asta a fost un noroc, cred. Că nu i-am dat durerea și lacrimile din sângele meu, cum s-ar fi-

ntâmplat dacă Domènec murea când eram grea. Mi-ar fi ieșit copilul pătat de durere, vânăt. Nu. Am plâns singură. Am plâns deodată toate lacrimile date mie de Dumnezeu. Și-am rămas seacă, ca un pământ sterp. Și Hilari a fost cel mai fericit copil fără tată din lume. Am avut cei mai fericiți copii fără tată, cei mai puțin orfani. Parcă n-ar fi avut nevoie de tată. Un noroc. Dar câteodată nu mai vrei să trăiești. Când un trăsnet ți-a despicat omul ca pe-un iepure. Când ți-e inima sfredelită cu o cracă, dar nu te omoară. Nu mai vrei să trăiești. Și ești obligată să trăiești. Copiii strigă și te obligă să trăiești. Bătrânului i-e foame și cere de mâncare. Lumea ți-aduce dovlecei și ciuperci, să te oblighe să trăiești. Și-atunci nu mai ești femeie, ești văduvă, mamă. Nu mai ești a ta, nu mai ești must și sânge, c-ai fost obligată să renunți la tot ce-ți doreai. Aici, aruncă tot ce-ți doreai, în mijlocul drumului, în șanțul ăsta, tot ce gândeai. Ce iubeai. Și uite ce ne-nsemnate erau toate, un fleac. Omul și muntele. Te fac să-ți dorești o viață mărunță, ca o pietricică frumoasă. Una cât să-ncapă într-un buzunar. Una cât un inel, cât o alună. Nu ți se spune că poți s-alegi lucruri care să nu fie mici. Nu ți se spune că pietrele mici se pierd. Că-ți scapă printr-o găurică din buzunar. Că, dacă se pierd, alta n-ai cum alege. Că pietricica pierdută pierdută rămâne. Aruncă-ți și inima, aici, în mijlocul drumului, în noroi și în rugi. Aruncă-ți bucuria. Aruncă-ți sufletul și îmbrățișările și săruturile și patul de nevastă. N-ai încotro. Și-acum scoală-te și privește-te în dimineața asta atât de senină, atât de albastră. Și du-te-n bucătărie și bagă ceva-n gură, pe urmă într-a copiilor, pe urmă într-a bătrânului, pe urmă într-a vacilor și vițelilor și-a porcului și-a găinilor și-a câinelui. N-ai încotro. Până ce uiți de toate de-atât neavut încotro.

Nu l-am alăptat pe Hilari. Că mi-era sărat laptele. Și așa, cu lapte subțire de la vacă și de la cutie, mi-a ieșit un băiat ca o floare. Abia de-am udat-o și curățat-o floarea asta.

Copilul iubit trebuie să-ți iasă ca o rădăcină. Eu îmi iubesc copiii, deși mi-e șchiop sufletul. Îi iubesc în pofida mālului strâns în el și a descurajării și a nădufului. Deși în făgăduiala pe care-am făcut-o, pe care m-au făcut s-o fac, nu intra asta, să fiu obligată să-i cresc singură. Eu voiam un bărbat, bărbatul meu, și, pe urmă, dac-aveau să vină, copiii, aș fi fost mulțumită. Dar doar copii și atât? De ce să fii obligată să vrei doar copii și atât? N-am putut nici să-l gust. Înainte să-i simt mierea pe buze, mi-a fost spintecat ca un iepure. Mie întâi și-ntâi la bărbatul meu mi-a plăcut părul. Pe urmă poeziile. Pe urmă, cu cât îl priveam mai mult, și mai mult îmi plăceau toate. Măinile. Picioarele. Urechile. Și-ncrețiturile din colțul ochilor, ca o codiță. Umerii. Vocea, când șoptea, ca o șopârlă care ți se târăște pe spinare, „Cum mă smintești, Sió, mă smintești!” zicea. Privirea aia ca o sulită, ca o săgeată. Tot capul ăla plin de taine, plin de cuvinte. „Ce albaștri ți-s ochii, Sió, atât de albaștri, că înoată în ei peștii.”

Eu eram frumoasă, din cale-afară de frumoasă. Cei mai albaștri ochi din Camprodon. Și știam și eu. Eram ca mama, care se născuse într-o casă la care lumea-i zicea „La zâne”, că toate femeile de-acolo erau frumoase din cale-afară. Și s-a măritat cu tata și au trăit la oraș, că tata era controlor la fabrica de biscuiți. Dar eu voiam un bărbat care să iubească pământul și să iubească și ideile. Un bărbat care să știe despre pomi și plante și vite. Mama a murit când m-am născut eu, că au tăiat-o rău, că era micuță. Dar mătușa Carme, care era sora tatei, și, la fel, tata, ziceau ca o păpușă, ca o păpușă, dintre toate-toate cea mai frumoasă, și-mi cumpărau bomboane și salbe și cărți și eu nu eram niciodată tristă că n-aveam mamă. Mătușa îmi împletea părul și zicea o să-ți găsești un bărbat și-o să te iubească mult, și tu o să-l iubești mult, și eu o-ntrebam cum o să fie bărbatul. Și ea dă-i și varsă otravă și iar otravă în vinele

mele nevinovate. Și tata, care zicea că n-are cum să se mai însoare, fiindcă n-o să mai fie nici o femeie la fel de frumoasă ca mama. Doar tu, doar eu, Sió, prințesa. Și iar otravă, și mai multă otravă în vine. Căsuță de păpuși. Te-om învăța să coși, te-om învăța, pe ascuns, să citești în catalană, te-om învăța să gătești și să ștergi praful. Și ce supărat Domènec când m-a dus prima oară la vite și eu în viața mea nu dădusem unei vaci de mâncare. Dacă tata lucra la fabrica de biscuiți! În viața mea nu pusesem mâna pe-o furcă. Nu știi să faci nimic! striga. Cine m-a pus să mănânc c-o fată de la oraș, nu din munte? Dar tu știai că trebuia să învăț toate cele de la țară. Cine m-a pus? striga. Furios ca o foarfecă. Și eu dă-i și plângi, că ne luasem de șapte zile și șase le petrecuserăm în Franța.

Mătușa Carme mi-a zis să nu-mi fac griji, că-nvăț repede. Fața de masă albă ea o făcuse. Pentru nunta tatei și-a mamei. Și-am învățat repede. Să port de grijă vitelor și să-mi mânjesc încălțările cu bălegar. Că iubirea te face să-nveți degrabă. Și tata, și mătușa Carme au murit în noaptea când eu eram în durerile facerii cu Mia. De dulce somn au murit. Cărbunii au scos fum și s-a făcut o ceață fină care nu se vedea și a umplut tot și a înghițit aerul și, cum dormeau, a intrat în ei ca o otravă și nu s-au mai trezit. Și când Dolors Prim, vecina, și-a trimis nepoata, pe Neus, la ei, n-au deschis. Și, cum nu răspundeau, au spart ușa și i-au găsit, în pătuțul lui fiecare, dormind duși. Nu știau dacă să-mi spună sau nu până nasc. Și a fost lungă nașterea Mieii, atât de lungă, că nu credeam c-o s-o mai scoată cineva din mine. Un popândău micuț, mic-mic, era, când s-a născut. Și m-au lăsat o zi liniștită, o fantomă care alăpta cu ochii închiși și zâmbetul adormit și luam copila cu mânuțele ca de miez de pâine pe pântecul dezumflat și Domènec, buimac de toate astea. Și-atunci eu am zis, cum se poate, Domènec, să nu-i anunți pe tata și pe mătușa? Și Dolors mi-a spus că

muriseră de-o moarte dulce și ea-și luase rămas-bun de la ei pentru mine. Și, cum eram încă năucă de nesomn și de ținut un copil al meu, al nostru, în brațe, mi s-a părut foarte trist și-n același timp nu foarte trist. Ca un fel de schimb. Ca o lege a vieții. Că unii se duc ca să lase loc altora să vină. Și fetei i-am pus numele Maria Carme, după mătușă. Și eu, cum eram încă-n pat, n-am putut să mă duc la înmormântare, abia după luni de zile am ajuns la oraș și parcă trecuseră ani de când tata și mătușa Carme erau morți, ca mama. Și eu eram atât de plină de ce mi se întâmpla, de Domènec când zicea că iubirea noastră era și mai mare, și mai adâncă, de când cu copilul. Că prinsese chip, zicea, dragostea. Că dragostea noastră este un înger. O privighetoare. Eu, toată plină de magia laptelui. Ca o vacă. Și a guriței deschise a Miei, ca un fruct fără dinți care suge, suge, și a primăverii ce se-apropia de vară și era doar un an de când eram femeie, femeie de-adevărat, femeie măritată, cu tot dreptul să se numească femeie. O femeie care ținea un bărbat în brațe, și acum și-un copil, rod al iubirii, ca un înger din ceruri. Și uneori mă gândesc că nu m-a durut destul că tata și mătușa s-au dus, de parc-ar fi fost timpul, de parcă era firesc, credeam. Că era rândul meu să fiu sânge și miez al lucrurilor. Fiindcă din față venea doar bucuria, pe-un drum larg, însorit, și pomi cu trunchiuri groase de-o parte și de alta.

Când m-a cunoscut, Domènec îmi spunea că-s frumoasă ca o căprioară, ca o pisică sau o leoaică din Africa. Când mă lua la dans zicea, să nu mă muști. Și, când să plece, îmi recita versuri la ureche. Poeme care vorbeau despre o fată care eram eu. Care vorbeau despre flori și despre gelozie. Poeme care construiau un altar pe care eu urcam jucăușă și fericită și deschisă ca o floare. Și cum mai dansa Domènec! La fel de bine ca tot ce făcea. Că știa cum să ia oamenii și vitele. M-aș fi dăruit lui toată, de mi-ar fi cerut-o. Uneori nu

mai puteam de-atâta ținut mâinile pe genunchi. De-atâta ținut limba-n gură. De-atâtea bătăi de inimă, de-atâtea teamă și-atâtea dorință de mâinile lui. Că ne-am întâlnit, aproape trei ani, duminicile. Duminică de duminică. Doar în lunile când se rădea pe cap, nu. Își rădea părul o dată pe an. Și i se vedea toată țeasta, goală, chit că eu, cât mi-a fost iubit, nu l-am văzut așa niciodată. E cum ai altoi un pom, zicea. Iese mai puternic. Viguros. Gata să dea ramuri noi și rod. Și-avea un păr Domènec! Auriu ca grâul și ca trestia. Și multă frică să nu și-l piardă. Și, când se rădea, se-nchidea, aproape două luni, sus în munte, la Matavaques, ăsta e numele casei lui, al casei noastre, să nu-l vadă nimeni până n-avea părul de-un deget jumătate. Și două luni pe an, duminică de duminică, eu o țineam într-un plâns. Și mătușa Carme-mi zicea, fudul rău, un țăran fudul îți trebuia? Că mătușa Carme voia pentru mine un bărbat din Vic sau Ripoll, negustor, farmacist sau controlor la fabrică, ca tata. Dar mereu se-ntorcea. Nou și dichisit și-ncărcat de flori și de zâmbete și de poeme despre tristețea singurătății, și-l iertam. Uitam toată suferința și toată furia și-mi înghițeam amarul și-amărăciunile ca pe-un medicament. Eu, care două luni nu-mi închipuisem decât că n-o să mai vină, nu mi-l imaginasem decât cu mâna pe după mijlocul alteia sau fugind după o vacă și prăbușindu-se de pe o culme. Îmi scăpărau ochii privindu-l, mai să mi se spargă de-atâta strălucire, îl măsuram de sus până jos, de parc-aș fi fost o pisică gata să-l mănânce, mare și fericită, și-mi mișcam buzele într-o rugă să-și întindă mai mult mâna, să mă strângă mai tare la pieptul lui, să mă cuprindă mai strâns cu brațele atât de puternice. Și-ntr-o zi, când ne plimbam, a spus-o, eu aveam douăzeci și cinci de ani, și inima mi s-a răsturnat ca o remorcă: „Mă gândeam dacă ai vrea să te măriți cu mine.”

Îmi dau seama că memoria-mi joacă feste, că mintea îmi întinde capcane ca să mă gândesc doar la lucrurile bune, că alege doar merele frumoase de pe tavă și le zvârle, ca pe niște coji, ca pe niște castane seci, pe cele rele, de parcă nu s-ar fi întâmplat. Nu știu ce doare mai mult. Să-mi vină-n cap doar amintirile frumoase și să mă mistui de dorul atât de sfâșietor, de arsura niciodată ostoită, care înăbușă sufletul, sau să mă-mbăiez în pârlăiașele minții care mă duc spre amintiri rele, posomorâte și tulburi care-mi mânjesc sufletul și mă lasă și mai orfană la gândul că bărbatul meu nu era îngerul cu nimbul pe care i-l pun eu. Că nu mă iubea îndeajuns, cum, de fapt, îndeajuns nici un bărbat nu iubește. Trupul meu era atât de pregătit! Atât de plin de teamă și-n același timp de dorință, atât de plin de iubirea care alunga toate temerile, ca pe-o mână de lilieci! Cum mi-a spus s-o iau eu înainte. Nu sta lipită de mine, a zis. La micul hotel din Ceret unde ne-am dus pentru luna de miere. Să nu afle femeile de la recepție că abia ne-am căsătorit, c-o să le vină idei. O să mustăcească. Nu mai pot eu de ideile lor, să le vină! O să-ți șterg c-o palmă zâmbetul ăla! zicea. Și am intrat eu prima în cameră și-am așteptat o jumătate bună de oră și-atunci a urcat și el, fusese la o cafea, și mi-a zis c-o să așteptăm seara să facem dragoste. Și-am stat și-am așteptat. Eu voiam să stăm de vorbă, eu voiam să ne ținem de mână, eu voiam să trecem împreună prin teamă și încordare și emoții, și el fuma și tăcea, întins pe pat, își acoperise fața c-o mână și, dacă mă-ntindeam lângă el, se ridica. Și s-a făcut noapte, nici un suflet viu nu-și dorise vreodată atât de mult să vină noaptea. Și mi-a zis, dezbrăcate, și am făcut ce-a zis și, cât mă dezbrăcam, s-a dus la baie și-am mai așteptat o jumătate de oră. Și atunci a venit, îmbrăcat. Și a stins lumina și-am auzit cum se dezbracă și, pe vârfuri, s-a urcat în pat și m-a atins în locuri în care nimeni n-o făcuse. M-a atins de parcă intra-n casa altuia, de

parcă mâinile lui își pierduseră toată dibăcia, și durea, nu cât să mă sperii, și eu aș fi vrut să-l văd, să-i văd chipul, nu să-mi pipăie sânii, să-mi desfacă picioarele și să mă străpungă o umbră. Și eu toată moale ca untul, când puteam, când nu mă speriau mâinile lui ca niște gheare, gâfâielile de animal, eu ca untul, că lui Domènec îi plăcea untul.

Nu vorbeam niciodată despre nopți, că el se rușina de nopți, parc-ar fi vrut să fugă de ele și nu putea să fugă. De-aia-i plăcea atât de mult de Mia, că era îngerul ieșit din mîlul nostru. Dar eu am învățat. Puțin înainte să rămân grea cu Mia, am învățat să-mi ascult furnicăturile. Am învățat să m-așez în așa fel că venitul și dusul lui să m-atingă unde mă aprindeam. Eu am un trup bun. Un trup care-nvață repede. Care se-nvață repede și știe să-și găsească drumul bun. Și știam să profit de zvâcnete, să-nchid ochii, să mă concentrez și să prind plăcerea, așa cum venea, micuță și domoală, ca un șiroiaș de apă care se scurge printr-o spărtură și-l clatini, clatini, până-l faci să crească și-l vâri în canal. Și aveam grijă să port plăcerea ca pe-o tăcere. Să strâng din dinți când pălăria șarpelui plesnea în mine. Să mă grăbesc și s-o fac să crească, să explodeze înainte să termine Domènec. Și, dacă îl iubeam dinainte, după plăcere, în așternut, eu, singură, cu căldura dintre picioare, cu tulburarea din cap, cu răsuflarea atât de liniștită, atât de caldă, lângă mine, îl iubeam și mai mult. Magătam de el ca de-un pom, ca un copil care se-agață de sânul mamei.

Opt ani și tot nevindecată. Nici o rășină nu-nchide golul ăsta blestemat. Fiindcă m-am măritat cu cel mai frumos bărbat din munții ăștia. Cel mai frumos păr din valea Camprodon s-a însurat cu cei mai frumoși ochi. Domènec avea cel mai fin păr, mai fin decât al oricărei femei. Când mă lua la dans la sărbătorile din Camprodon, toți ne priveau.

Și, când îmi făcea curte și cobora din munte duminicile, pe jos, falnic și sigur de el, cu picioarele alea, toate sufletele din Camprodon mă invidiau. Că eu am vrut toate astea doar fiindcă era el. Casa asta, și frigul ăsta, și vacile, și vuietul munților noaptea. Amăgitor venin e dragostea. Când a murit Domènec am rămas singură cu doi copii, cu casa și cu bunicul Ton. Cu poverile astea în spate, care nu mă lasă să mor. Care mă fac să rămân aici. Casa asta, cu duhoarea ei, de necurățat. Bătrânul ăsta rece ca un mort. Fantoma lui Domènec. Amintirea ca o lespede, că nu trece zi să nu mă gândesc la el, să nu-l văd, să nu-mi vină-n minte, să nu-l visez. Și copiii, care nu-nțeleg nimic, nu stau o clipă, nu-ți aduc pace. Copiii ar trebui să-ți aducă alinare, ar trebui să fie un balsam, o consolare, o răsplată.

Se-ntorc acasă, că se-nserează. Le-am spus că-i vreau acasă înainte să se-nnopteze. La ce, fir-ar să fie, le-o fi trebuit fața de masă albă? Pentru numele lui Dumnezeu, de ce? Îi înșfac de la ușa, de câte-o ureche pe fiecare, de parc-aș fi prins doi șoareci, și-i târăsc ținând până-n fața dulapului. Ca pe căței. Că n-are nici un rost să le explic. Du-i acolo unde-au făcut vraște și lipește-le o palmă. Ca să priceapă. Vraște; pleosc. Vraște; pleosc. Când le dau drumul, amândoi își prind urechea cu mâna. Lui Hilari mereu i-e frică să nu-i smulg urechile. Uneori de la urecheală i se face un șanț sub ele. Îi spun să nu-și facă griji că-s bine prinse. Se uită amândoi la dulap și nu scot o vorbă. Îmi ies din țâțâni.

— Vă trag una la cur de n-o să puteți să stați jos o săptămână îi ameninț.

— Mamă, n-am făcut nimic, zice Hilari.

— Unde-i fața de masă albă? întreb.

Tăcere.

— Vă-ntreb pentru ultima oară.

Mă frig subsuorile și ceafa și gâtul și tâmplele. Se uită la dulap și tac. Ca netrebnicii, ca hoții și criminalii.

— Au luat-o știmele apei, șoptește Hilari, c-un murmur spart și trist de câine ud, de pisoi bătut.

Mia se uită la el cu ochii mari. De mirare, dar și să-l facă atent. Ochii ăia holbați îi spun ceva. Îi spun să tacă. Să nu mai scoată o vorbă.

— Au intrat știmele-n casă, au deschis dulapul și-au luat fața de masă? întreb.

Muți.

— Hilari?

— Noi le-am dat-o, mărturisește. Strânge din ochi, disperat. Cu capu-n pământ, abătut.

— Tacă-ți fleanca, îi aruncă Mia.

Mâna mi-o pornește spre ea, să-i trag o palmă, dar mă stăpânesc și-ntreb printre dinți:

— Și unde-i acum fața de masă?

— Și-au păstrat-o ele.

— De ce naiba ați luat-o? întreb și mă părăsesc puterile.

— Că voiam să vedem știmele.

Hilari, cu capul plecat. Mia mă privește cu ochi de piatră. Bătrânul stă pe banca lui. Îmi pierd răbdarea.

— Mincinoșilor, mincinoși cât încape! strig.

Și-i pocnesc. Îi prind de încheietura mâinii și-i culc în poala mea și dau, dau, și Hilari plânge, iar Mia strânge din dinți. Și dau și mai tare, oarbă de furie și de durere, pentru fața de masă, pentru minciuni, pentru obrăznicie, pentru cum au mers toate.

Și le spun că gata cu dusul la râu și gata cu ținut toată ziua după băiatul giganților. Gata tot până nu apare fața de masă.

— M-ați înțeles? întreb. Și nu răspund. M-ați înțeles?! repet.

— Da, mamă.

Îi trimit la culcare fără să le dau să mănânce, și plâng.

Plânsul începe ca o vietate micuță. Ca un nor, ca o ceață fină în piept. Începe ca o ușoară slăbiciune, ca o umflătură lentă. Ca o jenă, ca un oscior rămas în gât, ca niște pietre strânse în capul pieptului. Și crește, încet. Ochii mi se încălzesc și se umezesc și fântâna curge și oalele fierb și dau pe răscoale și nu există curmare. Apa țâșnește de sub atâta piatră și-atâta ceață. Și fața de masă întetește plânsul ca un evantai, ca niște foale, și dă-i și suflă. Fața de masă. Și minciuna. Și Mia cu Hilari, tacă-ți fleanca. Și mâna mea dă-i și pocnește. Și singurătatea. Și bătrânul. Și iubirea secată, care nu e nicăieri. Și plâng de furie din cauza bătrânului care nu mi-e tată, că eu n-am nici tată, nici mamă, și plâng din cauza mincinoșilor care-mi sunt copii, a copiilor care-ar trebui să fie un balsam, un izvor blând, copii buni, să aibă grijă de mama lor, s-o iubească.

Trâmbițele morții

Pălăria uneia e pălăria noastră, a tuturor. Carnea uneia e carnea noastră, a tuturor. Memoria uneia e memoria noastră, a tuturor. Întunericul. Da, întunericul. Ca o îmbrățișare. Îmbietor. Ocrotitor. Primitor. Ca o cădere. Incipientă. Pământul. Ca o plapumă, ca o mamă. Negru. Umed. Noi toate suntem aici mame. Toate suntem surori. Mătuși. Verișoare. Și apoi vine ploaia. Ne-aducem aminte de ploaie. Ne-o amintim pe piele, pe pălăria negricioasă a celor care o primeau. Mmmmm, ziceau, și o beau. Cândva.

Mmmmm, ziceam noi, ploaia. Și o beam. O beam cu trâmbițele elastice pe care le-aveam atunci. O bem cu trâmbițele negricioase de-acum. O să o bem cu gurile întărite, negre, deschise, pe care-o să le-avem mai târziu. Ploaia face tic, tic, tic. Pământul o-nghite. Noi o-nghițim. Ploaia vine din locuri și știe lucruri. E bine-n pădurea asta. Pe bucata asta de pământ. În colțul ăsta de lume. Ploaia ne trezește, o trezire proaspătă, nouă. Ploaia ne face mari, ne face să creștem. Surori! Prietene! Mame! Eu sunt voi toate. Bună dimineața. Drum bun. Bine-ați venit. Bine-ați revenit. Și atunci ieșim. Ieșim cum am ieșit de-atâtea ori. Acum. Acum. Încet-încet. Încet-încet, ținând seama de mica spărtură, neagră, moale, delicată, pe care-o facem în pământul negru, în mușchiul verde. Întâiul nostru căpșor. Micuț. Încet-încet, ținând seama de perindarea prin pădure, de milioanele și milioanele de ploi care-au căzut peste noi, de milioanele de treziri, de căpșoare, de dimineți, de lumini, de animale, de zile. Bine-ați venit. Ne amintim de pădure. Pădurea noastră. De lumină. Lumina noastră. Ne amintim de copaci. Ai noștri, fiecare. Și ne-amintim de vânt, de frunze, de furnici. Fiindcă aici am fost totdeauna și aici vom fi totdeauna. Fiindcă nu există nici început, nici sfârșit. Fiindcă piciorul uneia este piciorul tuturor. Pălăria uneia este pălăria tuturor. Sporii uneia sunt sporii tuturor. Istoria uneia este istoria tuturor. Fiindcă pădurea e dintre cele care nu pot muri. Care nu vor să moară. Care nu vor muri, fiindcă știu totul. Fiindcă transmit totul. Tot ce trebuie știut. Tot ce trebuie transmis. Tot ce este. Sămânța împărtășită. Eternitatea, ceva ușor. Ceva de zi cu zi, ceva mic.

A venit mistrețul, gură neagră, dinți uzi, aer cald, limbă cărnosă. A venit mistrețul și ne-a smuls. A venit bărbatul și ne-a smuls. A venit fulgerul și a ucis bărbatul. Au venit femeile și ne-au luat. Au venit femeile și ne-au gătit. Au venit copiii. Au venit iepurii. Și căprioarele. Au venit oameni

mai mulți, și aveau coșnițe. Au venit bărbați și femei cu traiste, și aveau cuțite. Nu există durere dacă nu e moarte. Nu există durere, dacă durerea este împărtășită. Nu există, durere dacă durerea este memorie și cunoaștere și viață. Nu există durere dacă ești ciupercă! Au căzut ploii și ne-am făcut mari. Au plecat ploile și a venit setea. Ascunse, ascunse, așteptând noaptea jilavă. Au venit zile uscate și-am dispărut. A venit noaptea jilavă și-am mai așteptat. A venit noaptea îmbibată de apă, a venit ziua îmbibată de apă și am crescut. Pline. Pline de toate lucrurile. Pline de-nțelepciune și de cunoaștere și de spori. Sporii zboară ca buburuzele. Sporii sunt fiice și mame și surori, în același timp. Fiecare spor ca o cădere. Ca o mamă. Ca o sămânță. Ca o buburuză. Spori care au cunoscut toți bărbații și toate fulgerele și toți mistreții și oalele și coșnițele și iepurii. Sporii dorm sub pământul negru, umed. Păstrează în ei toate trezirile. Toți dinții mistrețului. Toate mâinile de femeie. Păstrează în ei pălăriile și carnea și memoria. Adormite, încolăcite, sub întuneric, căutând îmbrățișarea. Făcându-și drum și făcând viață, făcând ciuperci și amintiri. Întunericul. Da, întunericul ca o îmbrățișare. Îmbietor, pământos, ocrotitor, incipient. Și ploaia. Ca un izvor. Ne amintim de ploaie. Ne-o amintim în abisul începutului, în întunericul începutului. Ne-o amintim pe pălăria negricioasă a celor care o primeau. Mmmmm, ziceau. Mmmmm, și o beau. Pe urmă. Ploaia rece. Mmmmm, ziceam, mmmmm. Ploaia calduță. Ploaia mărunță și cea care răpăie.

Agutzil⁴

Le fac cu mâna, pa. Acuși-acuși, o s-apară Cristina cu grenada. Cu prima grenadă. Ridic brațul, pa. Ei trec prin dimineață ca printr-un câmp. Îi recunosc de departe, că i-am văzut crescând, apărând și dispărând printre creste. Hilari, înalt și subțire ca o trestie, cu părul lung, pai galben. Ca tată-său. Jaume, băiatul giganților, tot numai umeri, cap mic, rotund, negricios. Vecinii, bărbați, țărani, se salută cu o înclinare scurtă a capului, serioasă, respectuoasă. Dar lor le fac cu mâna, cum le faci copiilor, vesel, voios, cu brațul ridicat, agitându-l, de parc-aș fi pe-un vapor sau în fața unui autobuz. Pa, pa! Le fac cu mâna ca unor copii, că, Doamne! încă-s copii. Înainte, pe vremea mea, la douăzeci și ceva de ani, douăștrei, douășpatru, eram deja bărbați. Dar, acum, nu mai crește așa tineretul. Ei zâmbesc. Ridică-n sus puștile. Părul în vânt. Geci maro, verzi. Sunt fără Mia și fără câine. Mă-ntreb, unde-o fi Mia? Spatele drept. Cizme-n picioare. Pa, pa! Le zic pa cu mâna și intră în dimineață ca să nu mai iasă niciodată.

⁴ Angajat de rang inferior al unei primării.

Hilari e limbut, ar umple orice cu vorbe. Trăncăne, că până și cepelor le cresc urechi și vitele fug, obosite să-l tot audă sporovăind. Dar are suflet bun, asta n-are cum tăgădui nimeni. Nici măcar Rei, vecinul, clonțos cât încape, care-ar putea să-l ponegrească ca pe oricare altul. Că e un fătălău, un bulangiu, toată ziua cu gigantu-ăsta. Cine știe ce-ar putea zice de limbuția băiatului și de prietenii lui. Da' nu, îi dă coșnițe peste coșnițe de fasole verde. I-am văzut eu, Hilari pune-ntrebări și Rei răspunde, de zici că s-a făcut agurida miere. Dar au suflet bun toți trei. Și la fel Mia și Jaume. Dar Mia și Jaume sunt firi mai tăcute, mai întoarse spre înăuntru, mai liniștite, de-aia s-au găsit unul pe altul și fac pereche bună. Ți-e drag să-i privești, timizi și sălbăticiuți, cum se iubesc și se caută ca doi pisoi fâțați deodată. Și Hilary după ei, ca ăla mai slăbuțul fătat la urmă, de miaună-ntruna. Nu știu de ce le dau atâta atenție copiilor ăstora, ai altora, când eu am doi ai mei, două fete. Dar au inimi bune și-s buni vecini și prietenoși copiii ăștia, ai lui Sió de la Matavaques și Jaume al gigantilor, ce contează de unde vin și cum îi sunt părinții, el mă salută mereu și mereu e cuviincios, și mie spune-mi cu cine umbli ca să-ți spun cine ești. Că Sió e o mamă curajoasă și copiii ei îs buni ca pâinea caldă. Matavaques, casa lui Sió, și a Mie și a lui Hilari – Domènec și bătrânul Ton sunt morți de ani buni –, e chiar sub a noastră. Iarna, printre crengile despuiate ale copacilor, poți să zărești Matavaques și grajdul și grădina. Bătrânul Ton de la Matavaques s-a stins ca o lumânare, dintr-o răceală a dat în bronșită, din bronșită în pneumonie, s-a dus cuminte, fără o vorbă, fără vreun adio. Domènec i-a murit bieteii Sió pe nepusă-masă. Lovit în cap de-un fulger, abia se născuse Hilari.

Sub Matavaques e Can⁵ Grill, în paragină. Zic oamenii că stăpânii – nu mai stau de ani buni în ea – vor s-o refacă și s-o închirieze. Cine știe. E trist că se părăsesc casele aici, sus. Rei stă deasupra noastră. Și deasupra lui Rei vine orașul. Înghesuți, vârați unii-ntr-alții, bărbații și femeile de la orașe. Unii peste alții, toată ziua-n ciondăneli și gălcevi pentru un fleac sau altul, pentru o aiureală sau alta. Nu pot să-nțeleg cum pot oamenii să trăiască așa, unii peste alții.

Și, mai sus, dincolo de oraș, atât de sus, că nu-s numărați nici la oraș, nici niciunde, stau Jaume al gigantilor și tată-său, de puțin timp văduv, care coboară-n oraș o dată pe an, cel mult. Morocănos, ursuz, ca nevastă-sa, că, vorba aia, a tunat și i-a adunat. Jaume și tată-său din doi pași sunt aproape în Franța.

Uneori mi-nchipui casele ca stelele dintr-o constelație. Orașele, ca laptele din Calea Lactee. Și când o casă e lăsată să se dărâme e ca și cum s-ar stinge un punctișor de pe cer. În jurul șoselei, noi toți, împreună, facem o frumoasă oiște a Carului Mare. Can Grill jos de tot, după ea Matavaques și Can Prim, a noastră, unde stăm eu, Neus și copiii, apoi, mai sus, Can Rei, atât de-aproape de oraș, că nici nu-mi vine s-o consider în constelație, pe urmă orașul, cu salba lui de lumini sclipind în întuneric.

Când eram tânăr, lumea-mi zicea Prim, că m-am însurat cu Neus, ce femeie, Neus! și era moștenitoarea casei Prim. Pe urmă ne-am lăsat de vite și-am început să lucrez la primărie, și-acum toți îmi zic *agutzil*, da' nu-i bai, că de la Agustí la *agutzil* nu e mult, și-mi place și fiindcă Prim, care-nseamnă și „subțirel”, la ce burtă am, ar suna ca o glumă. În schimb, *agutzil* are un aer parcă mai de domn, de treabă importantă. Și mie-mi place munca mea. Că nu te istovește.

⁵ Casa, familia.

Că e aceeași zi de zi. N-are treabă cu ploaia sau cu seceta, nici cu vitele moarte, cu bolile sau pântecăraia lor. Munca mea înseamnă să țin în ordine tot ce-n oraș depinde de primărie, și drumurile, să scot și să tai toți copacii morți, să fie totul curat, ordonat, și, slavă Domnului, mă pricep, sunt de-ăla bun la toate și-mi place să am idei și să încerc tot felul de lucruri. Partea cea mai bună din munca mea e la drumuri. Le păstrez rânduite, marginile la dungă, copacii tunși, asfaltul de pe șosea întreg, marcajele în picioare, pietriș pe ulițe...

Neus lucrează la piața de fructe, jos, la Camprodon, și-avem acasă cele mai bune mandarine și cele mai bune portocale și, vara, cei mai buni pepeni și cele mai bune cireșe și, la vremea lor, cele mai bune scorușe și niște piersici atât de zemoase, că mai că-ți vine să plângi. Și-avem două prichindele, Cristina și Carla. Mai frumoase și mai deștepte ca toate.

Cu siguranță acum răsună împușcătura. Și zgomotul se-mprăștie printre coroanele copacilor. Cu siguranță acum totu-i sunet și muntele îl înghite. Muntele cu toate învelișurile lui de frunze căzute și de pământ umed și de cioturi și de crengi și pietre, cu toate păsările lui cu ciocul căscat și toate animalele flămânde. N-ajunge nimic la urechile mele. Nici sunetul scurt, rapid, rotund, calm, făcut în munți de puștile vânătorilor. Nici o tresărire de rău augur. Nici pic de piele de găină. Nici presimțire tulbure a ceva rău. Cu siguranță acum pun mâna pe trăgaci. Și deodată răsună împușcătura. Dar nimic n-ajunge la mine, parc-ar înăbuși-o copacii de rușine.

Casa noastră și a lui Rei, chiar și a lui Grill, sunt cu fața spre vale, Matavaques, nu, e ceva mai ascunsă. Orașul, cocoțat la jumătatea coastei, de-aia-i plin de suișuri și coborâșuri, și el dă spre vale, chiar și biserica privește spre munții din cealaltă parte și spre cerul larg. E un oraș bun

orașul, dar tot mai părăsit, că-n alte vremuri eram aici, sus, vreo nouă sute de suflete, și-acum suntem cam două sute. Dar mai liniștiți. Mulți pleacă din munți în alte locuri, și atunci unii cumpără aici case goale, ca să meargă la schi. Sau le lasă să se surpe. Dar e un oraș bun. Cu neînțelegeri, gâlcevi, împăcări. Nimic ce nu se-ntâmplă în alte orașe. Primarul e om de treabă, chiar dacă-i de ăla care vrea să-i mulțumească pe toți și zice da la orice, și, până la urmă, nimic. Dar și oamenii-s cârcotași, n-ai cum să le faci pe plac la toți. Și, dacă nu-ți ridici în cap pe unul, ți-l ridici pe altul.

În oraș mie cel mai mult îmi place ce facem împreună. Când urcăm în piață și noi, cei din casele răzlețe, și un timp parcă suntem toți prieteni. Noi n-avem *festa majoró* vara. Noi o avem în octombrie și mâncăm castane. Și la Crăciun cântăm colinde și facem parada celor trei regi magi. Regele blond mi-s eu. Și mai avem sărbătoarea de primăvară, și concursul de gătit, la care câștigă mereu același, de nu-ți mai vine să te prezinți, dar eu și Neus tot o facem. Și-n unii ani avem noroc, că e recital de habanere. Mie-mi plac mult habanerele. Și e nostim că-mi plac atâta când mie marea nu-mi spune nimic. Pe mine doar munții mă-ncântă. Nici câmpia, nici nimic. Plaja? Nu, mulțam. Dar uite că habanerele-mi plac. Oamenii-ăia care cântă despre locuri și peisaje, despre suferințe și despre femei și despre dor, vorbesc direct inimii mele. Mi se-ncrețește pielea pe mine, mi se umple capul de imagini cu mare, vapoare și ținuturi îndepărtate și, în port, fetele iubite. Marea asta, din cântece, da, îmi place. Când cânt: „Te iubesc, dragostea mea. Te iubesc mai mult decât albastrul mării, cum iubește cerul cenușiu pescărușii, cum iubesc apa, libertatea”! Și țin minte

⁶ Festival al fiecărui cartier, al fiecărui oraș sau sat, comemorând un eveniment important din tradiție sau istorie sau închinat sfântului patron al fiecărei entități.

cuvintele și, când nu mi le-amintesc, inventez. Și cânt când lucrez la drumuri și nu m-aude nimeni sau, dacă-ntr-o zi sunt romantic și vreau s-o fac pe Neus să râdă, îi cânt și ea-mi zice-n glumă biban de mare.

Odată, Neus m-a dus la Calella să ascultăm habanere, să bem rom cu ardei iute și condimente și să mâncăm sardele la grătar. A fost singura dată când mi-a plăcut la plajă. Chiar dacă m-am simțit nelalocul meu, între toți bărbații și femeile alea, care se cunoșteau toți între ei. Noi, străini, pești pe uscat. Mi-a plăcut, dar tot mi-a fost dor de munte, el e casa noastră, și de oraș, și de habanerele de la noi. Și oamenii-ăia de pe mare-s făcuți din piatră tare, dar altfel de piatră.

Cine știe dacă, de fapt, nu acum sună împușcătura și eu, aici, cu gândul la habanere, cântând despre iubiri marinărești și despre apă sărată. Sună cum sună toate lucrurile rele ce se petrec pe lume, dar dacă nu te-ating, e de parcă nu s-ar întâmpla. Copii. Că sunteți doi copii. Că arma, fir-ar să fie! trebuie purtată cu piedica pusă. Că viața, și lumea, și istoria, și tot ce se-ntâmplă sunt pline de lucruri rele ivite când nu trebuie, unde nu trebuie, și nimeni nu le oprește.

Tata spunea că el auzise împușcăturile când i-au executat pe soldați în munți. Tata le-a auzit, dar eu azi n-aud nimic. Dar tăcuse, de teamă. De teamă, că-i împușcaseră fratele. Și la nimic nu i-a folosit tăcerea.

Era un băiețel tata, când a trecut pe la ei un grup de soldați republicani în retragere. Aveau câțiva soldați naționali prizonieri. Au bătut la ușă și le-au deschis. Au luat niște cârnați și brânză și șuncă. Și i-au zis celui mai mare dintre frați să-i însoțească și să le-arate drumul spre Franța. Și el, ca prostul: „Iar să-mi pun espadrilele?” L-au pus să și le pună și, când le-avea bine înnodate, un soldat i-a zis: „Ultima dată când ți le pui.” Le-a arătat drumul și nu s-a

mai întors. Tata a auzit împușcăturile când i-au lichidat pe prizonieri și pe fratele lui. Ce să facă, ajunși în Franța, cu o mână de prizonieri din cealaltă tabără? Era ultima ocazie să se răzbune, să ucidă, să verse sânge inamic.

Peste trei zile, povestea tata, au trecut trăgătorii din Ifni⁷. Familia toată ascunsă, toți muți ca niște șoareci. Dar tata avea o soră, Teresa, ei îi ziceau Treseta, cam slabă de minte. Când au bătut maurii la ușă, Teresa, supărată că soldații dinainte îi omorâseră fratele cel mai mare, a apucat oala cu supă de pe foc, s-a dus la geamul cel mai de sus și le-a turnat-o-n cap. Soldații au spart ușa și i-au tăiat gâtul cu baioneta. Era furios rău tata.

Și iată, Cristina intră în casă cu o grenadă.

— Tată, uite ce-am găsit, zice.

E fiica mea cea mare, are paisprezece ani.

— Drace! Unde-ai găsit-o?

— La râu.

— Ce făceai tu la râu?

— Aruncam cu pietre.

După școală, la aruncat cu pietre. Copil prostuț.

— O scoatem imediat din casă, zic.

— Nu explodează.

— De unde știi tu că nu explodează?

— Am golit-o, n-are dop.

— Dar de ce mi-aduci o grenadă acasă? strig.

leșim. O lăsăm pe pământ în mijlocul curții. Cum mi-aduci tu o grenadă acasă, cap sec? Munții ăștia-s înțesați de bucăți de puști, de gloanțe, grenade. La câți metri ajunge explozia unei grenade? Cinci, șase, șapte? Ne îndepărtăm.

— Să nu mai vii niciodată cu-așa ceva! îi spun.

⁷ Soldați de infanterie recrutați în armata spaniolă din enclava Ifni din Maroc; în timpul Războiului Civil din Spania au luptat în tabăra franchistă.

N-am cum să-mi închipui câte cutii de grenade, și pistoale, și puști, și gloanțe, obuze și chiar bucăți de puști o să-mi adune.

— Tată, nu-i nici un pericol.

Copil prost, fir-ar să fie, Dumnezeuule!

Țăranii au găsit mereu, peste tot, arme și alte lucruri lăsate în urma lor de soldați. Și știi tu ce fac cu ele țăranii deștepți? Știi tu ce făcea bunicul tău și ce făceam eu dacă găseam așa ceva? Întorceam capul în altă parte. Și, dacă nu se putea, o-ngropam. O aruncam undeva într-o groapă dintr-un dig. Sau într-un mal abrupt. Și gata. Nu-ți pica bine să ți-o găsească acasă. Cu cât ai mai puțin de-a face cu Garda Civilă, cu-atât mai bine. Pentru numele lui Dumnezeu, măi fată!

— Ce facem, tată? întreabă.

Proțăpiți în mijlocul curții în apusul de soare, cu grenada pe pământ, ca o ofrandă.

— Ne gândim, răspund. Și, când am terminat de gândit, am zis: O duc la Garda Civilă.

— Vin și eu.

— Nu.

— Eu am găsit-o și vreau s-o duc eu la Garda Civilă, strigă, atât de hotărâtă, încât o-ntreb, eu pe ea, o fată de paisprezece ani:

— Ești sigură că nu explodează?

— E goală. E o carapace de fier.

— N-o atinge! Fir-ar!

Mă apropii de bomba de mână încet, m-au trecut nădușelile.

— Nu se-ntâmplă nimic, tată.

Apune soarele și lumina e tot mai rece. Împușcătura trebuie să fi răsunat cu câtva timp în urmă și Hilari e mort și Jaume îl aburcă pe umeri.

Apuc grenada.

Repetă:

— Nu se-ntâmplă nimic.

Drace. Cu grenada în mână, pornesc, pe jos, apare taluzul și trebuie să ocolim măracinii. Ea vine după mine. Deschid gardul electric. Ce chestie modernă, gardul electric! Modernă-modernă, dar gândită pentru munte. Drumul e plin de balegi de vacă, de pietre mari, ascuțite, în dreapta, copaci căzuți.

— Ce facem? întreabă.

Nu răspund. Trecem pâraul, mic, pietros, și-n fața noastră se deschide, larg, câmpul. Mistreții și cârțițele au scormonit pământul. Iarba-i înaltă. Soarele n-ajunge aici și lumina-i albastră. La capătul câmpului ăsta e râul. Curge pe fundul văii, se-aude năvalnic. După râu, se-nalță iarăși muntele.

— Stai aici, îi zic.

Înaintez cincisprezece metri.

Ridic brațul și arunc grenada. Departe. În mijlocul câmpului, verde și-albastru și cenușiu. Străbate aerul, rotundă și ruginită. Și cade pe pământ ca o piatră mare. Fără zgomot, atât de moale-i patul în care se culcă. Nimic. Liniște. Păsările își văd de-ale lor. Râul lunecă, concentrat.

Zice fata:

— Vezi?

O ia la fugă ca un câine lovit de-o piatră, cu ochii țintă spre locul unde-a văzut-o căzând. Mă simt ca un prost. E clar că n-a explodat. Dar nu puteam să mă urc în mașină cu o grenadă și cu fata mea, fără să verific.

O luăm spre casă. La un moment dat, întreabă:

— O s-o păstreze?

Nu-i răspund. Neus n-a sosit încă. Ne urcăm în mașină când soarele deja s-a ascuns. Mai e puțin până când Rei o să-l întâlnească pe Jaume plin tot de sânge, purtând trupul mort al lui Hilari. Mașina noastră alunecă pe șosea. Îi știu

pe dinafară toate curbele. Când ajungem la Camprodon, noaptea încă nu e neagră, e de-un albastru închis. Intrăm în cazarma care tocmai a primit vestea. A sunat Rei, că a fost un accident de vânătoare în munte. Că Jaume al gigantilor l-a-mpușcat pe Hilari Matavaques, Hilari al lui Sió. E mort de câteva ore. A fost rapid. Jaume l-a cărat în brațe de sus.

Sunt toți în picioare, polițiștii, când ajungem. Cinci-șase ies și se urcă-n mașini. Mereu e tăcută, liniștită, parcă aproape adormită, aproape abandonată, cazarma asta. Cu steagul fluturând, ciudat, cusut parcă anapoda. Pereții triști, netezi, gardul de ciment și sârmă ghimpată, să țină în afară totul, ferestrele mici, ca niște ochi nefericiți.

— *Qué quiere?*⁸ ne-ntreabă un agent. Are mustață și are față de fumător înrăit, față de om care și-a petrecut copilăria și tinerețea departe de munții ăștia.

— *Hemos encontrado esto*⁹, îi spun, și-i arăt obiectul.

— *Ah, esto*, zice și o ia. *Esto no es nada*.¹⁰

— *Puedo quedármela?*¹¹ sare Cristina.

— *Niña, guárdala, tírala...*¹²

— *Qué ha pasado?*¹³ întreb, și arăt cu mâna spre agitația generală.

— *Nada. Un accidente*¹⁴, răspunde. Și nici un fir de păr ridicat în cap. Nici cea mai mică resimțire. Un *accidente*. De

⁸ Ce doriți? (în sp., în original).

⁹ Am găsit asta. (în sp., în original).

¹⁰ Aaa, asta.... E zero. (în sp., în original).

¹¹ Pot s-o păstrez? (în sp., în original).

¹² Păstrează-o, arunc-o, ce vrei tu, fetițo...(în sp., în original).

¹³ Ce s-a-ntâmplat? (în sp., în original).

parcă *accidentes* se petrec departe. În alte locuri. Unor oameni necunoscuți. De parcă azi n-ar putea fi niciodată ziua unui accident. *Nada. Nada. Un accidente.* Miroase a vechi. A parfum rânced. A tutun. A stătut. Bărbatul cu colțurile gurii căzute și albe, ca mustățile unui somn, repetă *esto no es nada, claro, chaval, puedes quedártela*¹⁵.

Când ieșim, Cristina îmi zice:

- Tată, îmi trebuie un detector de metale.
- Ce să faci cu un detector de metale?
- Să caut arme din timpul războiului.
- Asta s-o crezi tu.

Primul căprior

Era cald și întuneric și înghesuială înăuntru. Fratele meu și picioarele lui lungi, eu și picioarele mele lungi, încolăciți ca râmele sub pietre. Și toate lucrurile care fac zgomot, toate lucrurile care au miros și gust, toate pe care noi nu le știam și nu ni le imaginam tropăiau și săreau și ieșeau afară din burta mamei. Țipetele mamei, lătrături, răgușite și în același timp ascuțite. Unul după altul. Unul după altul, însemna că se întâmpla ceva. Însemna că a venit ceasul. Întunericul nu ne mai voia. Pântecul ca o tainiță al mamei nu ne mai voia. Primul, fratele meu, pe urmă, eu. Întâi picioarele, pe urmă

¹⁴ Nimic. Un accident (în sp., în original).

¹⁵ E zero, sigur, puștoaico, poți s-o păstrezi (în sp., în original).

corpul. Înăuntru nu eram firavi. Înăuntru eram întunecoși și calzi. Afară eram firavi. Și ochii noștri nu știau să privească, căci nu privisem nimic, niciodată. Înăuntru totul era în beznă și noi nu știam că folosesc la privit. Închiși, în tihnă. Afară eram firavi, și aerul ne-o spunea. Sunteți firavi, sunteți firavi, zicea. Și era un frig ca un abandon. Și mama venea cu o limbă caldă ca amintirile. Cu o limbă care spăla frica și sângele. Cu un bot blând și hotărât care ne spunea, aici, aici. Sus, sus. Acolo, acolo. Dar picioarele noastre nu știau să meargă, nu știau să se miște, acum, că aveau loc să se-ntindă cât voiau. Acum, când rostul lor era să te ridice și să te poarte în totul felul de locuri. Căci erau locuri, în afara burții. Erau locuri. Fratele meu s-a ridicat. Și era și iarbă. Iarbă subțire. Care-ți atingea nasul, iarbă care-ți atingea gâtul, iarbă care-ți atingea ochii și burta. Și m-am ridicat. Era cer. Care era senin și întunecat. Era noapte, care este ca înăuntru pântecului, dar cu aer și fără fratele meu. Erau pietre. Era lapte. Era caca. Era soarele, care e luminos și dureros. Erau toate lucrurile. Cele care miros. Și cele care fac zgomote. Cele care sperie și cele care mângâie.

Apoi mama ne-a despărțit, pe mine și pe fratele meu. Și ne-a ascuns. Ascuns, auzi toate zgomotele. Mie zgomotele și-mi plac, și mă sperie. Stau cuminte. Stau cuminte, ascuns, când soarele este în vârful cerului. Dar când lumina e răcoroasă, îmi încerc picioarele. Când vine mama, și soarele pleacă sau încă n-a ieșit, mi-arată lucruri care nu se văd din ascunziș și cu botul îmi spune, încoace, încoace, ridică-te, ridică-te, sus, și-mi încerc picioarele în locuri și mai îndepărtate. Mi-arată apa care coboară, apa care se bea ca laptele, dar rece. Mi-arată copăceii gustoși și lăstarii fragezi și murele mici și bune. Mi-arată trunchiurile de copaci și mirosul de caca și mirosul de pipi și mirosul altor câprioare și-mi zice să fug, să fug mult, și-mi zice că, dacă mi se face frică, să fug, că, dacă aud sunete, să fug. Că eu sunt mic și

frumos, dar nu toate lucrurile din pădure sunt bune. Care lucruri nu-s bune? întreb. Multe lucruri. Alte căprioare? Dacă auzi un sunet care nu-ți place. Dacă simți un miros care nu-ți place. Tu fugi, fugi, căci piciorușele astea sunt pentru fugit mult. Apoi mă duce iar în ascunziș. Cuminte, cuminte, zice. Și eu aud zgomotul albinelor care caută flori. Zgomotul vietăților mici care trăiesc sub pământ. Zgomotul păsărilor când cântă. Și-al apei când cade din cer. Și-al mamei când vine. Și când sugi lapte. Și, deodată, aud cel mai înfricoșător zgomot. Cel mai rău și mai strident. Zgomotul pașilor, prea puternic. Zgomotul strigătelor, ca o bubuitură. Zgomotul care nu vine din pădure, ci dintr-un loc pe care eu nu-l știu.

Larma animalelor astea se-apropia și le simțeam cum vin, cum mă descoperă. M-au găsit în locul în care m-ascunsese mama. Și au strigat. Și au venit și mai multe. Nu semănau cu nimic din ce mai văzusem. Nu erau căprioare ca mama, ca fratele meu, ca mine. Nu erau nici albine, nici păsări, nici iepuri, nici păienjeni, nici șoareci. Și m-au apucat cu labelor lor, fără păr pe ele, mari, și cu multe ramuri. Eu o voiam pe mama. Eu voiam lapte. Eu voiam să plece ele și voiam să simt mirosurile și sunetele. Dar m-au luat cu ele. Sus, afară din ascunziș. Și mi-era frică. Mama-mi spusese, tu să fugi, să fugi, să fugi. Dar eu nu puteam să fug și m-au luat. M-au purtat drum lung, dincolo de pădure, departe, cum eu nu mai mersesem niciodată, atât de departe, că, dacă mi-ar fi dat drumul, n-aș fi știut să mă-ntorc. M-au luat și eram foarte obosit. Eram foarte departe. Nu fugisem și acum mă aveau cei care strigau.

M-au pus într-un loc ca un sforăit. Ca un pântec de mamă îngrozitor, din care, în loc să te naști, mori. Era un miros îngrozitor, un miros scârbos, un miros stricat, acolo. Am închis ochii, căci nu voiam să văd nimic. Și nu voiam să-nvăț nimic din locul ăla urât fără pădure. Fără copaci.

Fără frunze. Fără iarbă și tufișuri fragede și mure. Și au adus apă, dar apa lor putea. Și mi-era frică și m-am chircit și m-am gândit că trebuie să plec. Fiindcă așa, chircit, fără ascunziș, fără mama, mi-era limpede c-o să mor. Am picotit, somnul ușor al celor care știu că mor, și s-au întors cei care strigă și te ating chiar dacă tu nu vrei să te atingă. Mereu veneau. Și tot aduceau lucruri cu miros rău. Miros de caca, miros de moarte, miros rău, rău. Și mie mi-era foame. Și sufeream. Nu priveam nimic, fiindcă nu voiam să văd nimic, fiindcă le simțeam ghearele apucându-mă, și-atunci deodată am deschis ochii și am văzut, în depărtare, copaci. De data asta am fugit, fugit, fugit, și auzeam strigătele și loviturile și zgomotele, dar eu eram mai rapid decât strigătele și decât picioarele strigătelor și am fugit, fugit, spre copaci, fiindcă după copaci veneau alți copaci, mai mulți copaci, și pe urmă pădurea.

Când am ajuns în pădure, departe de cei care te iau cu ei și strigă, mi-am umplut gura cu lăstari fragezi și cu apă vie și mi-am umplut nasul cu toate mirosurile și ochii cu toate lucrurile frumoase și am găsit un cotlon să mă vâr și să dorm și să mă gândesc la mama și la fratele meu. Mama și fratele meu, pe care n-o să-i mai găsesc niciodată, fiindcă eram prea departe și nu știam să mă-ntorc la ascunzișul meu de când mă născusem, în care mama mă pitulase. Fusesse frumos că mama mi-a fost mamă. Și fratele, frate. Dar nu mai aveam nevoie de mamă și nu-mi aduceam prea bine aminte de fratele meu. În curând n-o să-mi mai aduc aminte nici de mama. Căci căprioarele au nevoie de mamă doar când se nasc și sunt mici și trebuie să învețe. Și frați au doar când sunt în același pântec și când beau același lapte. Dar eu deja nu mai beau lapte.

Și m-am gândit c-o să caut un grup de căprioare care să nu fie mame sau frați ai cuiva. O să caut o căprioară să-mi fie pereche. Pădurea o să îmi fie casă. Plină de lucruri bune

și de lucruri de mâncare și de lucruri ocrotitoare și de lucruri frumoase. Și o să caut alți căpriori, să-mi fie mai puțin teamă. Fiindcă teama a intrat în mine ca o boală. Totul mă speria și fugeam mereu. Fugeam, fugeam și teama nu se sfârșea niciodată. Și schimbam cotlonul și dormeam somnul neliniștit al celor care se tem de moarte. Dar n-am mai văzut animale fără păr, care strigă și au labe ca niște ramuri, decât după multe dimineți și înserări, când cunoscusem deja femelele și mă luptasem cu masculi care-mi rodeau copacii și apărasem bucata mea de pădure și trăisem printre căprioare și văzusem pui de căprioare și copacii-și pierduseră frunzele și mâncarea se ascunsese și se întărise și se făcuse greu de mestecat și apa se răcise și se făcuse albă și tare la marginile râului. Eram, într-o dimineață, singur și mâncam iarbă tânără și moale, acum din nou fragedă, și nu voiam nici un mascul pe-aproape, voiam doar o femelă, pe masculi îi voiam departe, departe, la nevoie, i-aș fi omorât. Aerul avea mireasma dimineții, o mireasmă fără aromă, ca apa, atât de bună, că n-o poți povesti, și sunetul crengilor înalte din copaci și al păsărilor fericite, cântând. Și, deodată, vântul s-a răsucit, ca un gât, și atunci l-am simțit, mirosul urât, duhoarea îngrozitoare de fiară fără păr înfiptă în adâncul fricii mele. Și sunetele pe care le scoteau. Dar de data asta nu strigau, aceștia nu strigau. Și șoaptele lor m-au înfricoșat și mai tare. Am ridicat capul, mi-am încordat spinarea, toată zbârlită. Voiam să știu unde sunt și să știu încotro să fug, să fug întruna, să nu mă mai opresc niciodată. Să fug cum îmi spusese mama când m-am născut. Și atunci, tăști! am pornit, ca norii, și mai rapid! ca iepurii, și mai rapid!, pădurea se mișca deasupra mea, sub mine, pământul tropotea, fugeam atât de repede, încât copacii se dădeau la o parte. Și-atunci l-am auzit. Zgomotul. Bang. Cel mai îngrozitor pocnet auzit de mine vreodată, cel mai asurzitor, mai devastator. De

parcă după pocnetul ăla avea să moară totul. De parcă n-avea să mai crească nici un lăstar, n-avea să mai cânte niciodată vreo pasăre, n-avea să mai cadă nici o ploaie, să mai răsară nici un soare. Un zgomot ca un dezastru. Și-am gândit c-o să mor de zgomotul ăla. O să mor cu toate lucrurile care-o să moară după el. O să mor, căci zgomotul pe mine mă alesese. Adio, pădure. Adio, dimineți. Adio, păsări. Adio, soare. Adio, căpriorule, care sunt eu. Adio, căprioarelor, care sunt celelalte.

Dar n-am murit și picioarele au ținut-o într-o fugă, într-o fugă, într-o fugă, într-o fugă, într-o fugă, într-o fugă.

Scena

Sunt sublimi acești munți. Străvechi. Dintr-o altă lume. Mitologici.

Pirene era fiica lui Tubal, regele Iberiei. Și Geryon era un gigant cu trei trupuri de bărbat unite în talie, care i-a luat lui Tubal tronul. Pirene a fugit în munți și Geryon a pus foc în toate părțile ca s-o oblige să cedeze. A ars de vie și Hercule i-a acoperit trupul cu pietroaie, formând un lanț muntos din Cantabria la Cap de Creus, ca o sculptură funerară. Acești munți se cheamă Pirinei, în onoarea Pirenei. Așa povestește prietenul Verdaguer¹⁶. Grecii erau mai sălbatici, mai smintiți. Mitologia greacă spune că Pirene

¹⁶ Jacint Verdaguer i Santaló (1845–1902), preot și scriitor romantic, poetul național al Cataloniei.

era fiica regelui Bebrix și Hercule, aflat în vizită la curtea lui, a violat-o, și ea a dat naștere unui șarpe. Atunci prințesa a fugit în munți și a fost devorată de fiare. Potrivit grecilor, Hercule, cel care o violase și o lăsase însărcinată, când i-a găsit trupul sfâșiat de fiare, i-a adus un omagiu funerar dând numele ei acestor munți. Uau! mulțumesc, Hercule.

Acesta este drumul retragerii. Pe aici au fugit refugiații republicani. Civili și soldați. Spre Franța. E o dimineață umedă. Respir adânc, să-mi pătrundă până în adâncul plămânilor aerul atât de curat, umed, pur, de munte. Aroma de pământ, de copac și de dimineață. Nu mă surprinde că aici oamenii sunt mai buni, mai autentici, mai umani, dacă respiră zilnic acest aer. Și beau apă din acest râu. Și-n fiecare zi contemplă frumusețea acestor munți mitologici, care rănește sufletul.

Încep să urc spre oraș. Am lăsat mașina jos, în vale, pe la opt dimineață. Am mâncat un sendviș uscat, n-am băut nici măcar o cafea. Ultima oară când am fost aici, primăvara trecută, un țăran mi-a spus că vârfurile astea sunt blestемate și că la fiecare zece ani moare cineva lovit de fulger. Mi-a spus că îl cheamă Rei, „regele”, țăranul cu un chip vulgar, o gură fără dinți și o piele atât de uscată, c-o auzeai fâșâind când își freca nasul. Ai grijă, să nu fii tu următorul, a zis. Lovit de fulger. Și râdea. Pe creste se adunau nori de furtună. Ai grijă să nu fii tu următorul. Regele nebunilor.

Și pasiunile, aici, sunt mai crude. Mai despuiate. Mai autentice. Viața și moartea, viața și moartea, și instinctul, și violența, sunt prezente la fiecare pas. Noi, ceilalți, am uitat de transcendența vieții. Noi, orășenii, trăim o viață leșetică. Dar aici, aici se trăiește cu-adevărat zi de zi. Cum se face vremea bună, chiar dacă-i doar un zvon slab și puțin convins al primăverii care abia se ivește, simt nevoia să merg pe munte cel puțin o dată pe lună. Să las în urmă

totul și, singur sau însoțit, să petrec o zi la țară. Dacă mi-aș permite cândva să-mi cumpăr o casă, o căsuță, aici, sus, i-aș zice Can Gentil¹⁷. Dar ar trebui să fie o casă țărănească, o vilă nu mi-aș cumpăra niciodată.

Aici, sus, și timpul are altă consistență. De parcă orele n-ar avea aceeași greutate. De parcă zilele n-ar avea aceeași durată, n-ar avea aceeași culoare și același gust. Aici timpul este făcut din alt aluat, are altă valoare.

Printre frunzele copacilor se strecoară un soare galben, matinal. Și aud râul curgând vesel. Și când ies din cărarea umedă, înfundată, și încep să urc, văd în depărtare câteva case răzlețe, de cealaltă parte a crestei, și munții în fundal, poate-i deja Franța, cu Espinavell la final, și, Dumnezeu, ce peisaje! Ce peisaje și ce munți avem! ar trebui să fim atât de mândri, dar uneori, acolo, în Barcelona, toți înghesuiți, uităm de ei. Nespus de frumoși. Îți rănesc ochii. Aici trebuie urcat toamna, când vârfurile se împodobesc în toate culorile, ba roșu, ba culoarea castanei, ba a botului de vacă de Pirinei, ba ocru și portocaliu, ba purpură și culori pe care nu le-ai mai văzut niciodată, cu un soare ca un gălbenuș de ou. Ce mult îmi place să umblu pe munte! Ce emoție! Să văd vaci și culmi. Și, în depărtare, Canigó. Ce loc! Cum îți umple inima!

Ajung în oraș. E de o frumusețe de ilustrată. Cu biserica romanică pătrată, masivă, seniorială. Soarele deja încălzește, urc mai departe. Am, în dreapta, biserica, în stânga, primele case. Doi cai, unul roib și unul alb, într-un țărc. Chiar la intrarea în oraș. Cum trebuie să fi fost cu o mie de ani în urmă. Adun un smoc de iarbă și mă apropiu de țărc, să văd dacă pot să-i ademenesc, dar nu mă iau în

¹⁷ Cavaler medieval, personaj din poemul epic *Canigó* al lui Jacint Verdaguer. Canigó (astăzi în sudul Franței, fost teritoriu catalan) este muntele sacru al catalanilor, simbol al nașterii limbii și națiunii proprii.

seamă. Splendizi. Mari. Cu picioare îndrăznețe și gât ca de taur. Cai de Pirinei. Măcelăria, unde vreau să-mi cumpăr un cânat, cânat adevărat, bun, nu cum găsești la Barcelona, e la doi pași de biserică. Când merg la munte, îmi fac provizii. Măcelăria e una autentică. Înghețată în timp. Cu tejghele de marmură veche, înroșită de-atâta sânge. Și gresie toată ocru. Și perdele albe croșetate. Și toate etichetele scrise de mână. Și o lumină fluorescentă, care, din când în când, pâlpâie. Și vase cu apă pe podea, și rafturile pline de toate lucrurile imaginabile, amestecate și prăfuite, acoperite cu mușama în carouri albe și roșii. Totul oprit în timp. În spatele tejghelei un domn în vârstă și o tânără, cu graiul lor local, că trebuie să te concentrezi ca să înțelegi ce spun.

Dar măcelăria este închisă. Mă uit la ceas. Unsprezece. Sunt incredibile orașele astea mici, atât de liniștite, atât de lente în muncă și în viață. Mă-ncântă. De-ar fi așa peste tot! Ajung la brutărie. Două rânduri de case mai jos. Totul la îndemână. Străzile fără soare sunt umede. Pietrele pavajului, lucioase, întunecate. E închisă și brutăria. Mă uit din nou la ceas. Unsprezece și cinci. Acum chiar că nu mai pricep nimic. Mă răsucesc și dau cu ochii de două femei. Îmbrăcate în negru. Bătrâne, foarte, ca-n basme. Păr alb și rar, încrețit. Chipuri ridate, pătate, cu negi, și niște guri cu buze vineții.

— De ce-i închis astăzi totul? le întreb.

Una din ele se întoarce și mă privește cu dispreț. Mă măsoară din cap până în picioare. Mă privește în ochi și răspunde:

— Ne ducem la-nmormântare.

— La înmormântare sunt și cei de la măcelărie și de la brutărie?

Femeia întoarce capul și nu-mi răspunde. Tovarășa ei, mai puțin acră, spune:

— A murit Hilari Matavaques. L-a omorât băiatul giganților, în pădure. Erau la vânatoare și a fost un accident, și Hilari e mort. Hilari e mort. Ca tată-su. Douăzeci de ani avea. Ce nenorocire!

Nu înțeleg nimic.

— Un accident de vânatoare?

Pornesc la drum și, fără să se întoarcă, răspund:

— Da.

Mă lasă pironit în fața brutăriei. Nu-i nici un anunț pe ușa. Nici vreun ferpar. Nimic. E unsprezece și-un sfert. Măcelăria și brutăria sunt singurele magazine din oraș. La măcelărie poți cumpăra orice, lapte și sucuri, paste și orez și vin, la brutărie găsești și mai multe, chiar și săpun și bureți de vase și mopuri.

Mă îndrept spre bar. Cu gândul să iau o cafea și un croissant, să-mi alung foamea și ghinionul. Îmi zic, fir-ar să fie, sigur și barul e închis. Dumnezeu! Barul e-nchis. Doamne! Și au mâncare bună. Cafeaua, oribilă. Asta e, aici, sus, nimeni nu știe să facă. Proprietarii locuiesc la etaj. Apăs pe sonerie. Nimic. Și ei or fi la biserică. Mai sun o dată. Soneria răsună strident. Ușa casei, chiar lângă grila barului, este din lemn roșu, cu geamuri mate pictate cu chenare și imagini de vase și plante. Aud zgomot de uși. Și întrezăresc prin geamul alb, opac, o figură coborând. Ce bine! Îmi zic. Îmi deschide un foarte bătrân bărbat. Cu espadrile. Barbă albă și scurtă, obraji căzuți, nas mare, proeminent. Un ochi de sticlă, opac, galben, urât, atât de prost făcut, încât pare de plastic.

Zice:

— Ce dorești?

Mă uit spre ochiul de sticlă:

— Bună ziua.

Nu răspunde.

Îmi zic c-ar trebui să mă adresez ochiului viu. Parcă-i de pește, umed.

— O să deschideți, la un moment dat, astăzi? Sunt în excursie și văd că totul e închis.

Mă uit din nou spre ochiul fals. E mai bombat decât celălalt, pare un fel de glumă. Nu răspunde.

— Voiam să mănânc ceva sau să beau o cafea.

Tăcere.

— M-am gândit că, poate, dacă azi nu deschideți, îmi puteți da o franzelă. Orice, să-mi astâmpăr foamea, că am mașina jos, în vale, la peste două ore de mers.

Mă adresez ochiului bun, încercând să câștig simpatie.

— Nu.

— Ceva, orice.

— Nu, zice mai tare, eu mâine deschid!

— Dar, domnule, o franzelă, mâine va fi uscată.

— Nu, repetă, pleacă!

A zis, pleacă! Și închide ușa. Închide ușa! Mi-o trânteste-n nas. Simt că mă-nfurii. Unde-i bunătatea omenească? Solidaritatea? Generozitatea? Pentru numele lui Dumnezeu. Ce nebunie! Câtă răutate. O iau înapoi. Oricăruia din sat i-ar fi vândut, i-ar fi dat. M-a tratat ca pe-un străin, ca pe-un venetic. Ca bătrânele. Trec pe lângă măcelăria închisă. Nici măcar un anunț. Nici măcar un ferpar. Încep să mă enervez. La capătul străzii, în fața bisericii, lume. Multă. De-ai locului, toți în negru. Când trec pe acolo tocmai scot sicriul. Lumina e de-un galben închis. Și toate laolaltă, biserica, bătrânii, sicriul de culoare închisă, coroana de flori, cei doi cai de pe pantă, munții din spate, totul și mai de ilustrată. Splendid. De-aș fi pictor, aș veni aici și aș picta asemenea tablouri. Scene rurale. Bătrânii și bătrânele, șepcile, basmalele. Soarele deasupra bisericii, deasupra sicriului. Clopotnița. E atât de frumos, că mi se topește mânia. Atât de pitoresc. Și, poftim, mi-e foame, bătrânul chior s-a purtat

urât, dar frumusețea mă cucerește. Viața și moartea. Pe vânătorul împușcat mi-l închipui cu părul lung, ca Gentil. Oamenii trec pe lângă mine, în față, sicriul. E tragică viața aici. Și rămân un timp așa, uluit, privind scena.

Poezia

Am scris acest poem pentru un prieten bun.

Eu privesc totul; drumurile și copacii, cerul și soarele, diminețile și nopțile, și pietrele, și urzicile, și baligile vacilor, și culmile, și stâncile, și fumurile din depărtare, și căările mistreților... tot, făcând versuri. Eu port poezia în sânge. Și păstrez toate poemele-n minte, ca într-un cufăr ordonat. Sunt o cană plină cu apă. Cu apă simplă, ca a torentelor și izvoarelor. Mă aplec și versurile curg. Și niciodată nu le-aștern pe hârtie. Să nu le ucid. Fiindcă hârtia e apa dulce a râului care se pierde în mare. E locul unde eșuează toate lucrurile. Poezia trebuie să fie liberă ca o privighetoare. Ca o dimineață. Ca aerul fin al înserării. În drum spre Franța. Sau nu. Sau spre unde vrea. Nici măcar n-am hârtie, nici creion.

POEM PENTRU JAUME

Ca o coajă de ou, alb a fost sunetul.

Părul, peste ochi, îmi ascundea
ca o perdea, ca frunze și ramuri,
copacii, animalul, mâinile lui Jaume.

Lumina sfredelea, Jaume plângea.

Uşor ca aerul căpriorul fugea.
Nu plânge, Jaume, o să-l căutăm,
nu plânge, Jaume, că nu mă doare.

Ca un sac de cartofi, ca un copil,
ca un căprior mort, pe umerii tăi.
N-am vrut să te-ntristez, atât de singur, Jaume
N-am vrut să te las singur, atât de trist, Jaume.

După ce recit un poem, mereu las să treacă un timp.
După ce ecoul cuvintelor, după ce vocea mea a atins totul şi
a umplut tot spaţiul dintre lucruri, tac. Să separ poemul de
restul. Şi ascult. Poetul vorbeşte. Poetul proclamă. Dar şi
ascultă. Vreo pasăre. Aerul care redevine stăpân şi domn al
spaţiului dintre frunze. Fluieratul uşor al lumii, în
străfundul urechii...

Poemul acesta l-am compus pentru mine:

POEM PENTRU MINE, HILARI

Eu cânt lunii când e plină,
colţ rotund al nopţii blânde,
mâta care stă să fete.
Cânt râului îngheţat,
tovarăş de suflet,
ca o venă, ca o lacrimă,
Cânt pădurii darnice,
plină de peşti, ciuperci iepuri.,
Cânt zilelor magnifice,
brizei de vară, brizei de iarnă,
dimineţilor, înserărilor,
ploii mărunte, ploii furioase.
Cânt versantului, vârfului, pajiştii,
urzicilor, măceşului, murelor.

Cânt ca unul care-și lucrează grădina,
ca acel care sculptează o masă,
ca acel care ridică o casă
ca acel care urcă un deal,
ca acel care mănâncă o nucă,
ca acel care aprinde focul.
Ca Domnul izvodind animalele, plantele.
Eu cânt și muntele dansează.

Poezia are totul. Poezia are frumusețe, are puritate, are muzică, are imagini, are cuvânt rostit, are libertate și putere de-a te mișca și de-a te lăsa să întrezărești infinitul. Marele dincolo. Cel care nu-i pe Pământ, nici în Cer. Infinitul din fiecare. Ca o fereastră în creștetul capului, de care nici nu știam că există și pe care vocea poetului o deschide un pic, un pic, și acolo sus, prin spărtură, e infinitul.

Acest poem l-am compus pentru sora mea Mia. Fiindcă într-o zi nu ne-am mai întâlnit:

POEM PENTRU MIA

Voi fi îngrășământ grădinii tale,
voi fi roșie, rujă,
salată, buruieni.
Mi-e inima, Mia, o piatră,
mă voi desface încet-încet,
ca untul; cu grebla în mână,
o să mă bați în pământ.
Mi-e inima, Mia, o piatră.
O piatră rotundă ca un dor,
un pumn micuț ca o iubire.
Nu se înmoaie, nu se sparge.
inima mea, Mia, e o piatră.
Casă, mamă, femeii și bărbați,

mașină, câine, televizor, duminici,
ca un râu toate-mi lunecă pe spate.

Mi-e inima, Mia, o piatră.
Dar am în piept o greutate,
amintirea unei case de piatră,
grea durere, trist poem.
Soră cu-a ta,
Mi-e inima, Mia, o piatră.

Acest din urmă poem este unul dintre cele de care sunt cel mai mândru. Nu este un poem trist. Nimeni să nu se înșele. Este un poem melancolic. Fiindcă uneori frumusețea îți taie respirația. Eu nu simt tristeți și melancolii, dar tristețea, melancolia, ca frumusețea, sunt importante pentru poezie.

Toate astea le-am învățat singur. Importanța melancoliei pentru poezie. Sau culorile cuvintelor și ale versurilor. Sunt un poet autodidact. Un înflăcărat. Un poet pe băjbăite. Și mă simt mândru. Nu simt lipsa greutateii tradiției care-i împovărează pe cei care au citit și au studiat. Îmi pare rău s-o spun. Într-o altă viață am citit puțin din Verdaguer și puțin din Papasseit¹⁸. Și-atât. În cartea lui Verdaguer cu numele *Canigó*, pe care mama o ținea în dulap:

Mai sus, și mai sus, până poți vedea chipul Creatorului!

și un pasaj care zicea:

*Te vreau pe tine,
țăran poet
la această carte
care celebrează unirea noastră.*

¹⁸ Joan Salvat-Papasseit (1894–1924), poet avangardist catalan.

În cartea lui Papasseit, *Trandafirul pe buze*, pe care mama o ținea în același dulap,

*Nimic nu-i meschin și nici o oră aspră nu e,
și neagră nu-i aventura nopții!*

și un alt pasaj

*Buzele mele sunt un trandafir
ce se deschide la sărutul tău.*

Pe amândouă cărțile era semnătura:

Sió a ta

Și data:

21 mai 1964,

ziua în care părinții mei, Domènec și Sió, s-au unit în sfânta căsătorie. Mama păstra poezia în dulap. Eu pe tata nu mi-l amintesc. Mama zicea că era un țăran poet. Am întrebat-o dacă aveam vreun poem de-al lui. Mama a zis că nu le scria, le spunea cu glas tare. Și-atunci am întrebat-o dacă-și aduce aminte vreunul. Și-a zis că nu.

Atunci asta m-a-nfuriat. Uitarea și neglijența mamei.

Dar acum cred că exact asta face poemele tatei mai pure, mai bune, mai poetice, absolut sublime, mult mai bune.

Ca ale mele.

Aceste două poeme le-am scris pentru părinții mei:
Las spațiu, pentru respirație.

POEM PENTRU MAMA

Vino, mamă, ne-om ține de urât,
ca țiglele de pe casa noastră,

ca pomii casei noastre,
ca Isus, și Iosif, și Fecioara.

Vino, mamă, om vorbi
despre ce se petrece în pădure,
despre ce, noaptea, în inimă se petrece
și despre fulgerele care ard cerul, și soții.

Vino, mamă, om cânta
melodii ce adorm bocetele,
melodii ce mângâie bucuriile,
cântece care-i fac pe morți să danseze.

Inspirația, bună tovarășă, vine din timpuri îndepărtate,
ca și din lucrurile apropiate. Îți amintești de când erai mic,
sau de ziua când ai murit, sau de toate diminețile de după
ea, sau te gândești la mama ta, sau privești lucrurile care-ți
stau în față, noaptea și pietrele, și inspirația sosește și-ți
umple obrazii și nasul cu o însuflețire de vin dulce.

Eu adesea compun cu oameni în gând. Mă gândesc la
cineva din viața mea de dinainte sau din viața mea de acum
și fac un poem. Sunetul aplauzelor prietene este cald,
plăcut. Mânuțele Palomitei, ce sunet scot!, ca de nuci, ca
muzica. Îmi place să scriu gândindu-mă la oameni, fiindcă e
ca un dar. Fiindcă vocea poetului invocă. Îi invocă pe cei
iubiți și timpurile trecute și timpurile ce vor veni. Și cei pe
care poetul îi numește se prind de mâini într-un cerc cât
durează sunetul vocii, ca un foc, intens, care încălzește,
frige, dar și se stinge când vine ceasul.

Acesta este poemul pentru tatăl meu, despre care am
vorbit:

POEM PENTRU OMUL-IEPURE

Dormi pe pământ, ca iepurii,
nu tu casă, nu tu peșteră, nu tu vizuină,
drept plapumă, vremuirea,
drept tavan, un tufiș.
Suflețel spăimântat
ochii de tot nicicând nu-i închizi,
Ascuns printre umbre
sări, fugi, mori de frică.
Ca un vierme, ca mālura,
oroarea te-a năpădit
Ți-a înghițit cuvintele,
amintirile, cei doi copii.

Eu nu explic niciodată poemele mele.
Pe cel ce urmează l-am scris pentru căpriorul care ne-a
scăpat în ziua când Jaume m-a ucis fără să vrea.

POEM PENTRU CĂPRIORUL CARE A SCĂPAT

Fugi, zboară, căprior,
că veni-va vânătorul.
Prin gaura de glonț
intra-va răul,
fugi-va setea.

Fugi, zboară, căprior,
că o să-ți smulgă coarnele,
și când ochii o să închizi,
pe burtă o să te taie
și-o să te umple cu paie.
Fugi, zboară, căprior,
că departe-s mai verzi pajiști,
sunt căprioare, apă limpede,
galbene înserări,

mai răcoroase dimineți.

Îmi place mult ultima strofă.

Și, din poemul pentru mama, îmi plac versurile care spun:

Vino, mamă, om vorbi
despre ce se petrece în pădure,
despre ce, noaptea, în inimă se petrece.

Poemul care urmează este, fără nici o îndoială, demn de cele mai prelungite aplauze din istoria poeziei în catalană:

POEM PENTRU DOLCETA, MARGARIDA, EULÀLIA ȘI JOANA

Acest poem este ca să vă spun,
femei prietene,
cu degete lungi
ca niște felii de portocală:
mulțumesc
pentru murele
pe care ni le-ați dat noaptea asta.
Erau bune și negre și dulci
și le-am mâncat cu nesaț.

Uneori, eu cânt poemele. În joacă, de probă. Poezia e și o joacă. Poetul trebuie să fie jucăuș. Poezia e un lucru serios, dintre cele mai serioase ce pot exista. Mai serios decât moartea și viața, decât orice. Ceva profund și vital. Și tocmai de-aceea trebuie să știe să se joace și să râdă și să cunoască ironia.

Cântecul ăsta l-am compus pentru iubita mea Palomita. Și e atâta ritm în poem, încât îl cânti fără să vrei. Eu îl cânt pe voci diferite, și fac grimase, și Palomita râde și bate din

palme și strigă, mai, mai!, și niciodată nu se satură când îi cânt cântecul:

POEM PENTRU VESELA PALOMITA

Am o porumbiță
ca soarele de frumoasă
are o bubă la un picior
și părul zburlit ca o varză.

Ea a văzut lucruri
departe de-aici întâmpalte,
ziua râde și cântă,
dar uneori se teme de noapte

Falangiști în vis îi apar
și soldați și sutane,
eu îi spun toți s-au dus,
fruntea sus, porumbiță!

Am o porumbiță
veselă ca o boare,
ea-mi zice *hermanito*¹⁹
și-i sunt frate mai mare.

El hermanito de todos²⁰

¹⁹ Frățior (în sp., în original).

Când a căzut bomba, mi-a zburat piciorul. Hârști!

Hârști! Nu. Era sânge și carne și-un miros de păr ars de porc, și doctorii au trebuit să mi-l taie de tot.

Eu îmi doream un frate mai mare și-aveam doar doi mai mici, ca niște vrăbiuțe speriate, și-i strângeam în brațe și le ziceam să nu plângă.

Eu nu plâng, fin'că iubesc pădurea, și muntele, și tot ce e-n ele. Și-mi iubesc fratele mai mare. Îi zic *germà*, frățioare Hilari, *germà*, și, cum nu mă poate lua de mână, că am nevoie de mâini ca să țin cârjele, el își pune palma pe ceafa mea. Ca o lopată.

Când a căzut bomba, mama a murit și a murit și Rosalía, vecina noastră, și mie mi-a tăiat piciorul, iar fratelui meu Joan i-a tăiat laba piciorului. Mama și Rosalía și mătușa Juani au zis că vin avioanele. Italiene erau. Ne-au zis să fugim, să fugim, mult, mult. Pe câmp sau în livada de măsline. Când am ieșit din case, soseau avioanele. Am fugit mult, mult, și bomba ne-a prins pe terenul de fotbal. Fugeam, fugeam și, deodată, mama a strigat să ne culcăm pe burtă, acoperiți-vă capul cu mâinile! Se auzeau bombele cum cad pe acoperișuri. Și totul era alb și nemișcat și șuierat în urechi tare, tare, fin'c-au aruncat o bombă peste noi. Țintit la fix. Mătușa Juani nu era mătușa noastră, da' toată lumea-i zicea mătușă. Când mama și Rosalía au murit la spital, tata n-a scos o vorbă, și pe urmă ne-au dus în Cataluňa, întâi la Lérida, pe urmă la Barcelona și pe urmă, când eu și Juan am ieșit din spital, amândoi cu cârje, ne-am dus în La Garriga.

Eu îmi iubesc fratele mai mare, fin'că știe răspunsul la multe-ntrebări și știe poezii. Eu iubesc pădurea, fin'că nu te

²⁰ „Frățiorul tuturor”. Acest capitol, inspirat din tragedia unui copil de republicani spanioli, pe drumul de exil spre Franța, este scris în întregime în spaniolă. În italice au fost redată cuvintele catalane.

sperie. Fin'că e veselă. Fin'că nu vin soldații, nu-s soldați, nici frați mai mici care plâng și n-ai cum să-i faci să tacă. Care zic vreau acasă, te rog, hai acasă. Și nici tați triști. Doar fratele meu mai mare. Hilari, *germà*, care este *germà* al tuturor, al tuturor care vor să fie frați și surori. Eu vreau. Cu toate că uneori mi-e dor de Juan și Pedro, frații mai mici, ca niște vrăbiuțe care plâng, una c-un picior rupt, și mi-ar plăcea să vină să se joace-n pădure, să se scalde-n râu, să-l cunoască pe fratele nostru și el să le spună că nimic rău n-o să se mai întâmple.

Dacă te gândești la lucruri din război, te-ntristezi. Ai noștri au dărâmat toate podurile, să nu poată naționalii să vină cu mașinile lor de război și noi să scăpăm ca furnicuțele, chiar și fetele cu cârje și băieții cu cârje. La Garriga era un oraș foarte trist. Când tata lucra la fabrica de zahăr, mirosea a caramele, când a lucrat ca paznic în La Garriga, mirosea a tristețe.

Pe urmă ne-am urcat în camioane. În drum spre Franța. Și pe urmă nu mai puteai să mergi cu camionul, că peste tot erau lucruri și căruțe și valize, și chiar mașini părăsite. Mie la munte mi-a plăcut. Era foarte frig. Mi-a plăcut mai mult decât tot ce văzuserăm noi și mai mult decât satul nostru, și decât Barcelona, și decât Lérida, și decât La Garriga și decât tot. Mi-a plăcut fin'că, dacă te uitai la pomi și la zăpadă și la culmi, puteai să uiți de război, să uiți de plânsul fraților mici ca niște vrăbiuțe, să uiți de frică și de tot. Parcă zăpada ar fi leșie. Curăță, curăță. Da' nu trebuie să fii trist. Eu nu plâng niciodată. Doar uneori când visez. Da' nu e vina mea. E ca atunci când visezi și faci pipi-n pat. Când mă trezesc din visele care mă fac să plâng, mă ciuciulesc ca un porumbel ca fratele meu să-mi cânte cântecul despre porumbița care-s eu.

Avem o căsuță ca o gaură rotundă într-o coastă, fratele meu și cu mine. E ca un dinte, casa noastră, care se ițește

printre pomi și tufișuri. Dormim în inima căsuței, care e ca o vizuină, ca un pat. Și, dacă ne urcăm pe acoperiș, vedem valea jos, cu toți pomii cum se țin de mâini, ca lâna într-un jersey, și munții frați sus, și râul, care nu se vede, da' se-aude, și uneori privim luna de pe acoperiș, care nu e acoperiș, e o stâncă ascuțită. Eu îi zic căsuță casei noastre. Doamnele-i zic *Roca de la Mort*. Într-o zi l-am întrebat pe frățiorul meu mai mare:

— De ce pe casa noastră o cheamă *Roca de la Mort*?

Și el mi-a zis:

— Pe tine de ce te cheamă Eva?

Eu am dat din umeri fin'că nu mi-a explicat nimeni niciodată. Pe mama o chema Elena, pe tata-l chema Israel.

Frățiorul meu mai mare mi-a spus că nimeni nu-și alege numele. O cheamă *Roca de la Mort* fin'că așa-i ziceau oamenii. O cheamă și căsuță, dacă tu-i zici așa. Pe lucruri le cheamă cum le zic oamenii.

Eu i-am zis:

— Dacă e doar casa noastră, doar tu și eu putem să-i zicem căsuță.

— Da, mi-a zis, sunt nume pe care le pot folosi doar unii.

Ca frățior.

Când am ajuns la *coll*, *coll* e trecătoare, și e sus, departe de peticul nostru de pădure și de căsuța noastră, a trebuit s-așteptăm trei zile ca să deschidă granița. Eu nu văzusem niciodată graniță. S-aștepți era mai obositor decât să mergi.

Pe urmă lui tata i-au spus că-n primul oraș francez o să despartă copiii de tați și ne-am ascuns. Am dormit două nopți într-un staul. Ca găinile. Ca oițele. În paie. Și mirosea a bălegar, da' mirosea frumos. A mâncare. În staul, frații mei ca vrăbiuțele plângeau, plângeau că voiau acasă, te rog, tată, te rog, ziceau. Și a nins. Și pe urmă a venit un domn francez care-avea un picior ca Juan. A venit să ne-ajute. Și ne-a dus la școală. La școala dintr-un sat francez. Da'n

școala aia franceză nu-nvățai, dormeai și-așteptai. Franța era o țară foarte tristă. Atunci tata și cu mine ne-am îmbolnăvit și ne-au dus la spital, iar. Mie și lui tata ne intrase-n piept frigul, parcă ne-ar fi nins în inimă. Și, când eu m-am simțit bine și m-am trezit, că uneori să mori înseamnă să te simți bine, m-am întors la munte. Tata, când a murit, era așa trist, că a rămas în spital. Era un spital pentru oameni triști. Și bunicul Nono, și bunica Nona au venit după Juan și Pedro, că erau orfani, și i-au luat înapoi în sat, cum își doreau ei.

Eu, eu m-am întors singură în pădure, că e o pădure liniștită și veselă, într-un munte vesel pentru o porumbiță veselă. Am ajuns și totul mirosea foarte tare. Și animalele bâzâiau foarte tare. Peste tot, bzzz, bzzz, albine și bondari și iar bondari și mai mari și muște și tăuni și țânțari, ca o petrecere. Și iarba era verde și galbenă, și florile erau albe și violete și albastre și roșii. Și cerul era albastru-albastru. Și râul era foarte rece. Când noi treceam pe aici, râul aproape că nu se vedea. I-o fi fost și lui frică și s-o fi ascuns, îi auzeai doar murmurul ca o șoptă speriată. Da' dacă-l întâlneai o dată, gata. Al tău era. Eu mă scăldam și încă mă scald în râu în fiecare zi, că apa rece te-nțeapă ca niște cuțite și-ți face inima fericită. Mă scald toate zilele și apa e-n fiecare zi altfel. Câteodată cuțitele-s mai mari. Câteodată mai subțiri. Și eu mă joc cu lipitorile și cu broscuțele, mici de tot, piticuțe, și cu mormolocii și cu păienjenii de apă. La mine-n sat nu era râu. Satul meu era foarte trist. Și mă usuc la soare. Și uneori peștii zboară. Și uneori vin doamnele să se scalde și-mi dau mure. Sunt simpatice doamnele. Când vin, fac pssst, pssst, de parc-aș fi un animăluț. Și eu fac miauuu, miauuu și ele râd, hi hi hi, și aplaudă și-mi ating părul și ciotul piciorului. Sunt simpatice și vesele, doamnele, da' n-aș vrea să stau cu ele, vreau să stau singură și să mă scald toate zilele-n râu. Și să prind

păstrăvi. Măinile-albastre, nemișcate. Și, deodată, plaf! un păstrăv. Minunat păstrăv din râul vesel. Și trimit vaporeșe în mare! Vaporeșe făcute din crenguțe și iarbă, pe râu în jos, să salte peste pietre și curenți. Eu le urmez de pe mal, da' niciodată până-n orașul cu podu-ăla frumos. Am întrebat o dată în oraș un domn cu mustață cine a făcut râul și-a zis că Dumnezeu. Pe urmă l-am întrebat cine a făcut podul și el a zis, *el diable*. *El diable* e diavolul. Și eu am zis, uau, ce poduri frumoase face *el diable*! Ar fi trebuit să facă toate podurile din Spania. Să le refacă pe-alea pe care le-au dărâmat ai noștri. Și m-a privit c-un aer trist, parc-ar fi vrut să spună „taci, copilă”, da' n-a zis nimic. Vaporeșele mereu mă-ntrec, că eu cu cărjele abia fug. Acum am doar un pantof și o șosetă. Înainte aveam două.

Nu sunt eu singura care s-a-ntors în pădure. Mereu trec oameni pe poteca pe care am fugit. Zi de zi, pe-aceeași bucată de drum. Cu lucrurile în spate, cu chipul posomorât. De câteva ori le-am zis să vină să se scalde-n râu, că la munte nu e război, că războaiele se termină, da' munții nu se termină niciodată, că muntele e mai bătrân ca războiu' și mai înțelept ca războiu', că, dacă ești mort, n-au cum să te mai omoare. Da' n-au vrut să se scalde. Fratele meu le zice republicani. Republicanii-s ca mine.

Într-o zi, când am venit la râu, fratele meu se scălda. Eu nu-l mai văzusem pân' atunci. Sunt două găvane în râu, care sunt ale mele. Unul este aproape, celălalt, departe. Primul e mereu în umbră. Da-i adânc și poți să sări de pe stânci, și râul coboară rapid și poți să faci vaporeșe și să-mpingi pietre să faci baraje. Apa mereu e rece. Pe celălalt mal e o pajiște unde câteodată pasc căprioare. În găvanu-ăsta îs mereu mormoloci și, ca s-ajungi la ei, poți să cobori pe o pantă pieptișă. Așa pieptișă, c-aici nu crește iarbă, doar stejari și brazi și urzici. Sau poți să faci un ocol, prin pajiști, și să treci prin râulețe și prin șanțuri făcute de mistreți.

Depinde cât ești de grăbit. Eu îmi dau drumul pe spate și cu cârjele dau la o parte urzicile și ocolesc pomii.

Al doilea găvan e mai departe. Trebuie mers mai mult după ce treci de primul. Țsta e mereu în soare. Și apa-i mai liniștită și și-aici zboară pești și e mai bine pentru pescuit. Nu e așa adânc, da' e mai mult loc de înotat. Eu nu știu să înot, da-nvăț singură. Ajungi la el de sus de pe-un deal și-s stânci. Eu arunc cârjele pe stânci și uneori cad în apă, iar pe urmă mă târăsc ca o șopârlă să cobor. O dată am căzut drept în apă, da' nu m-am lovit. Eu mă scald goală, fin'că nu mi-e rușine. Și fin'că nu mă vede nimeni. Și fin'că doamnele care-mi zic pssst, pssst și celelalte doamne din peșteră se scaldă tot goale și la nici una nu-i e rușine. Mie mi-ar fi plăcut să văd pulpele și sânii mamei. Mama mea era veselă. În ziua când l-am cunoscut pe frățiorul meu mai mare, se scălda despuiat. Pe spate, cu ochii-nchiși, zâmbitor, și-i plutea cocoșelul. Cocoșelul lui era ca al lui Juan și Pedro, da' cu păr. Și el avea pielea albă-albă și-i strălucea ca la un pește. Nu mi-a fost frică. Da' nu mai văzusem niciodată un bărbat în râu. Eram doar eu și doamnele. Poate bărbații erau toți prea triști ca să se scalde.

Hei! i-am zis. Hei, tu! Și el s-a ridicat în picioare. Țsta-i găvanu' meu! Ca atunci când băieții mai mari le luau pietrele de joacă lui Juan și Pedro. Hei, tu, prostănace, dă-i piatra înapoi! El a ieșit din apă și s-a așezat pe mal. Lanceput eu nu voiam să mă dezbrac și să mă scald; voiam să stau acolo ca un câine de pază să nu pierd din ochi apa. Da' m-am gândit, e găvanu' meu, pot să fac ce vreau. Și mi-am scos hainele și-am sărit. Și el a stat gol pe mal, cu popoul și pulpele murdare de pământ. Și când m-am răsucit o dată am văzut că-și vârâse picioarele-n apă și i-am zis, poți să te scalzi, dacă vrei, da' găvanu-i al meu. Și el a intrat. Și după ce s-a scăldat, a rămas. Îl chema Hilari și nu voia să fie singur. Știa o grămadă de lucruri despre munți fin'că trăise

mereu la munte și știa poezii, povești și cântece. Eu fusesem mulțumită când eram singură în pădure. Îmi plăcea pădurea și, din când în când, îmi plăcea să fiu cu doamnele și cu iepurii și căprioarele. Până când l-am găsit pe iubitul meu frate când se scălda-n râu și a rămas să trăiască cu mine. Într-o zi l-am prezentat doamnelor și i-am zis, fă ca animalele, și el făcea muuu, muuu, muuu, ca o vacă, și doamnelor le-a plăcut și ne salutau mereu de departe și uneori ne dădeau fructe, și noi, dacă prindeam mulți păstrăvi, le dădeam păstrăvi. Și i le-am arătat și pe celelalte doamne din peșteră și el mi-a zis că le știa deja și eu i-am zis să nu le deranjeze și el a zis bine.

Azi fratele meu mă trezește și zice că are să-mi arate ceva. Fuga, Palomita, fuga, să vezi, trebuie să vezi! Mi-am luat repede cârjele și-am ieșit din peșteră, m-am târât cu popoul pe stâncă. Căsuța noastră e ceva mai sus. Ca să ies, iau cârjele, le-arunc afară, pe pământul mereu moale, cu iarbă și frunze, pe urmă cobor de pe stâncă ca pe-un tobogan. Sunt o lăcustă cu un singur picior, care nu se rănește niciodată. Ca să intru-n căsuță, iau cârjele și le-arunc înăuntru. Cling, clang, se izbesc de pereți și de podea. Pe urmă mă cațăr pe pietre care au mici goluri și ieșituri de care m-agăț și, cu burta lipită de stâncă, ca o broască, mă prind cu mâinile. Am multă forță-n mâini. Și pe urmă fac o săritură cu piciorul și-l pun pe-o piatră și, când e bine înfipt, pun mâinile puțin mai sus, spre cotul de la gura căsuței noastre, și, încă o dată, hop! și cu umerii sprijiniți de pământ, îmi împing burta și gata. N-am nevoie de ajutorul nimănui. Doar dacă mi-e prea somn îl las pe fratele meu să mă ia-n brațe.

Dimineța-i răcoroasă și soarele e calduț. Fratele meu așteaptă-n tufiș cât eu ies din casă și pe urmă fuge în fața mea și când și când se oprește ca să-l ajung. Se-ntoarce, se uită spre mine, pe urmă spre cer și iar pleacă.

Hilari e fratele meu mai mare, dar e un frățior care zice Palomita, uite. Palomita, vino. Palomita, trebuie să vezi ceva. Palomita, îmi ții de urât?

Când fratele meu îmi pune mâna ca o lopată pe ceafă e ca și cum m-ar lua de mână să merg lângă el. Câteodată, cu mâna ca o lopată pe ceafa mea, îmi spune o poezie. Sau îmi povestește despre ciocănitori. Ciocănitore, ciocănitore, ciocăne tare. Hilari e fratele meu mai mare, dar e un frățior care zice, Palomita, uite, Palomita, vino. Palomita trebuie să vezi ceva.

Acum el zice:

— Palomita, să nu faci zgomot.

Eu pot să nu fac deloc zgomot. Cârjele se-nfig în pământ în liniște, ca picioarele păsărilor.

— Ne-apropiem, zice.

Mergem printre copaci și tufișuri, pe pantă, pe sub crengi. Și-mi zice:

— Șșșt, șșt, vezi?

Eu nu văd nimic.

— Acolo, zice. Acolo!

Văd frunze maronii, și frunze galbene, și frunze verzi, și acolo-l văd! Nu l-am mai văzut niciodată. Un domn ca un câine. Ca un domn nebun de la mine din sat care le zicea doamnelor curvă și cățea. Cu părul murdar, lung, și unghii încovoiate. E slab și stă pe vine și este gol și-i vedem pulpele. E murdar. Cu capul pe pământ. Ne-apropiem un pic mai mult. Mănâncă iarbă. Pe urmă-și vără fața-n pământul negru și mănâncă. Iarbă cu pământ. Rădăcini. Râme.

— Domnu-ăsta e tatăl meu, zice frățiorul meu.

Pe tata-l chema Israel. Pe mama, Elena.

— Cum îl cheamă pe tatăl tău? îl întreb.

— Domènec.

Și eu nu-i spun că tatăl lui mănâncă pământ, că a văzut și el.

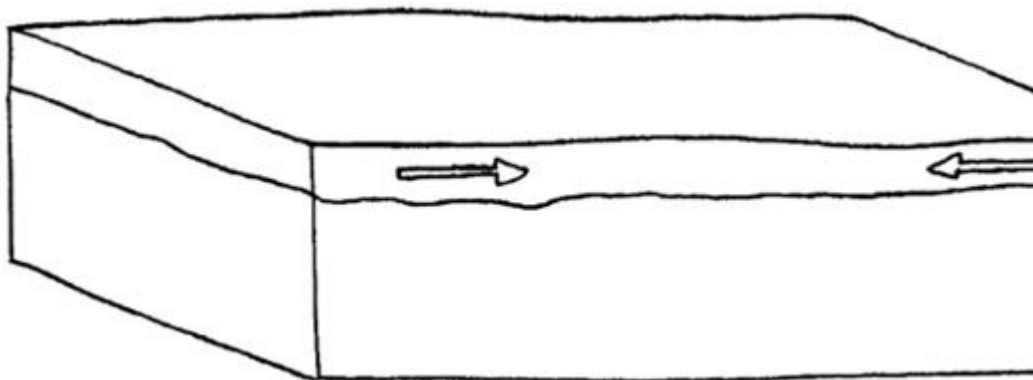
III

Zguduitura

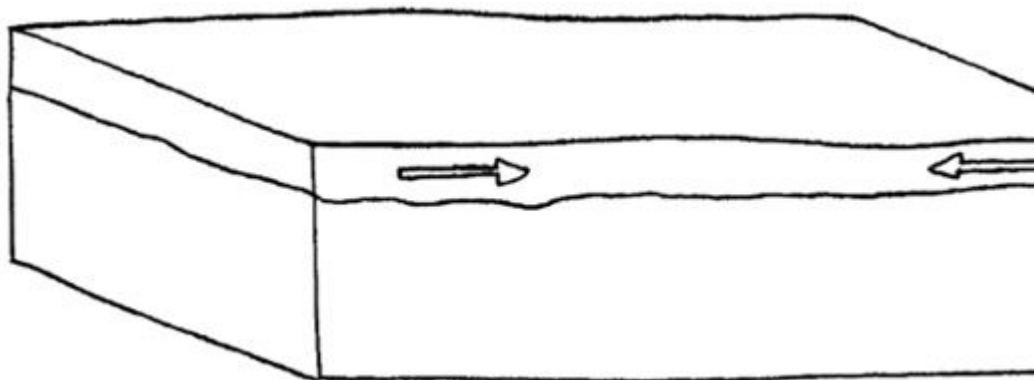
Pe mine nu mă căutați. Orb cum sunt. Imens cum am fost făcut. Surd, de cât de asurzitoare a fost nașterea. N-aveți nevoie de vocea mea, nici de perspectiva mea. Lăsați-mă-n pace.

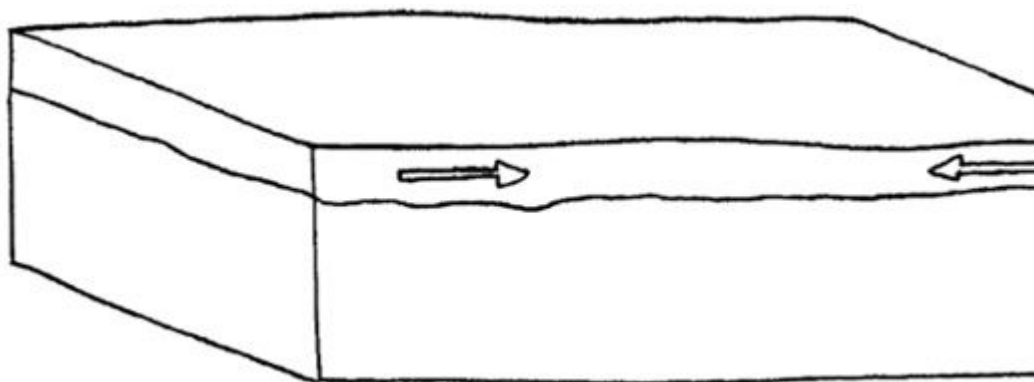
Îmi e atât de somn, că dorința se-ascunde sub mări. Marea mă acoperise cu milenii în urmă, abia de-mi amintesc. Orb și surd și adormit cum sunt. Afară, afară. Creșteți, mușchi. Înmulțiți-vă, lighioane, păș-pășul lăbuțelor voastre mă leagănă, trosc-troscul rădăcinilor voastre mă alină. Nimic nu durează prea mult. Nimic. Nici liniștea. Nici calamitatea. Nici marea. Nici ploziile voștri atât de urâți. Nici pământul care vă suportă picioarele pirpirii.

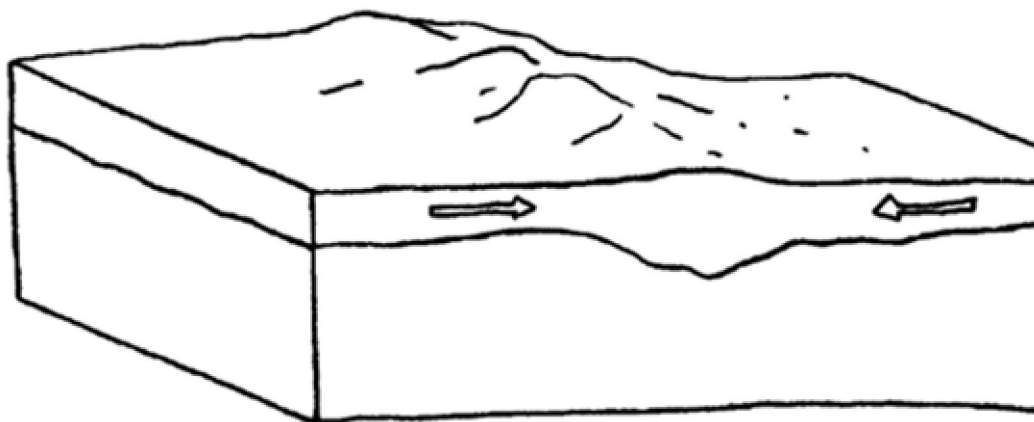
O, de mi-aș aminti zguduitura.

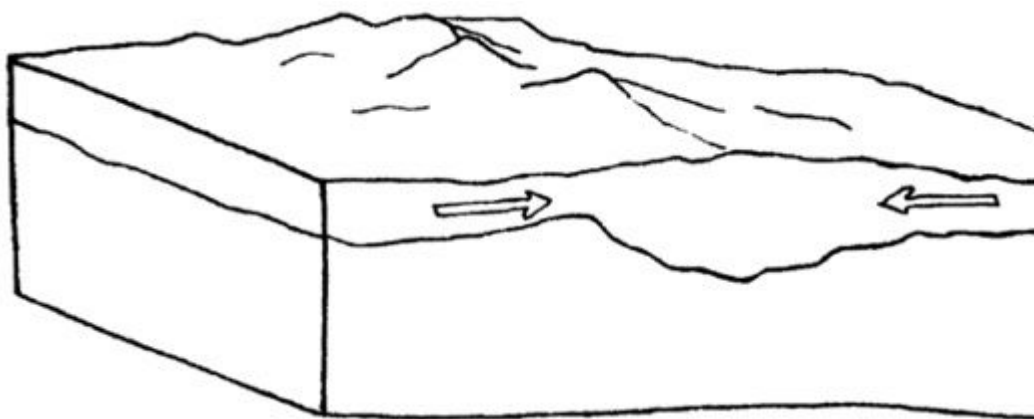
Teribila trezire.

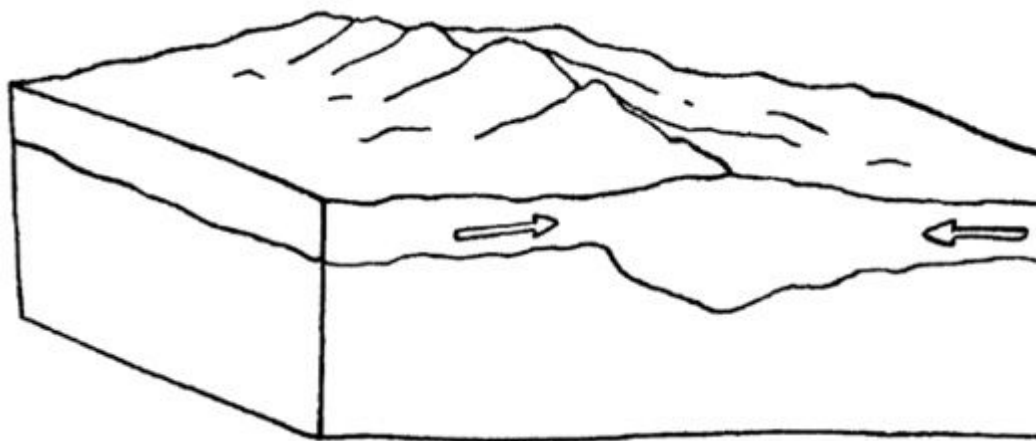
De-aș face efortul să evoc bubuitura asurzitoare. Adâncul incandescent, roșu, incontolabil. De mi-aș aminti șocul lent și îngrozitor, violența oarbă și devastatoare, zguduiturile și cutremurele, coloanele de fum și de praf, crăpăturile care ajungeau până-n străfundul rocii lichide și calde.

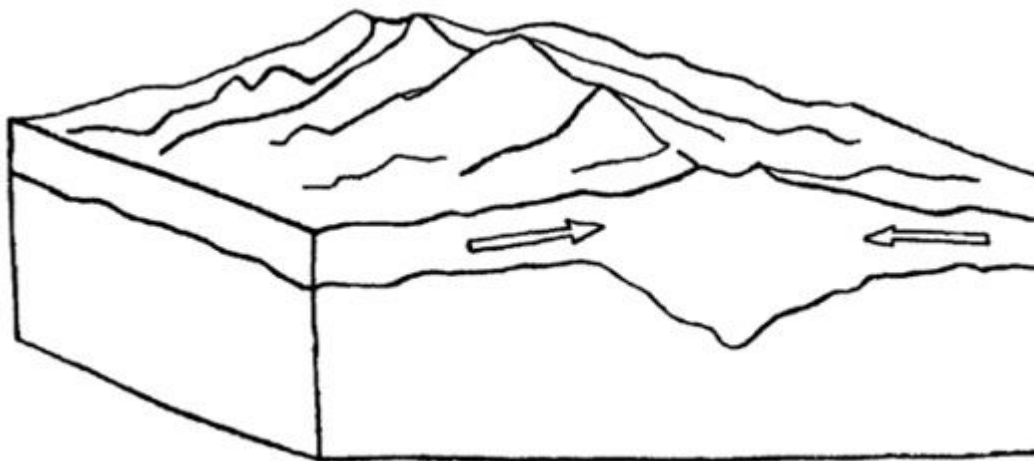
De m-aș gândi cum v-am zvârlit piciorușele. Cum v-am smuls rădăcinile, mizerabil prinse în pământ. Cum v-am distrus casa, care n-a mai fost aceeași niciodată. De mi-aș aminti cum ați murit. Cum ați murit toți cei ce n-ați zburat, toți cei ce n-ați fugit, toți cei care erați prea mari, prea greoi, prea tembeli, prea neputincioși.

Cum ați murit când noi ne ridicam. Drept în sus. Tone și tone de piatră și pământ, de granit, gnais și calcit. Spre cer, ne-am înălțat din străfunduri. Cu toată tenacitatea, cu toată răbdarea, cu toată lentoarea, cu toată distrugerea. Puterea obscură ne ridica, forța brută ne împingea în sus, roca se ondula, pământul se ridica deasupra, se îngrămădea, se plia, pocnea.

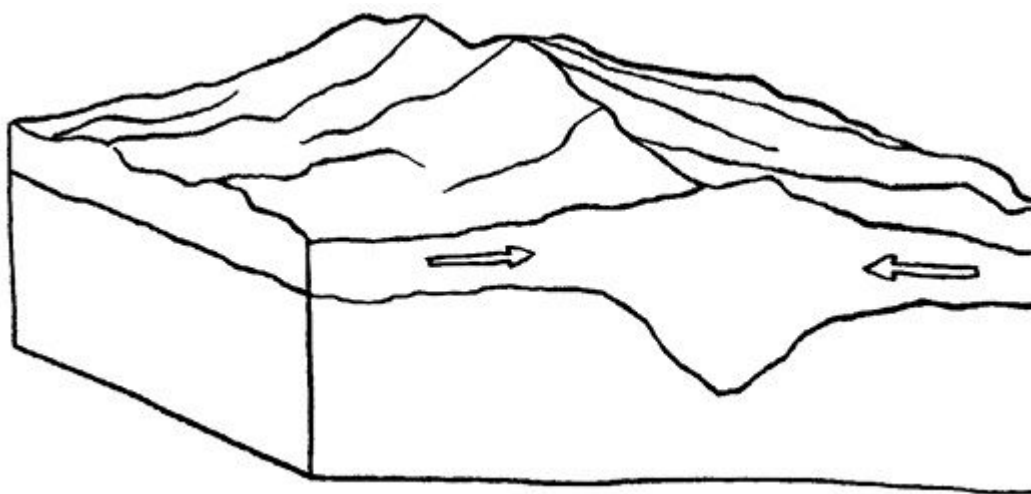

Acum, lăsați-mă să dorm în pace, creaturi fără rădăcini, buruieni rele, furtuni rahatice, arbori triști. Alții ca voi au venit, mereu vin alții. Să-și facă cuiburi și să-și facă bârloguri, să bocăne din copite. Să facă să răsară lăstari noi pe pomii despicați. Și pereții mei, și vârfurile mele, și crestele mele v-au fost lăcașuri, bieții mei nefericiți, atât de mizerabili.

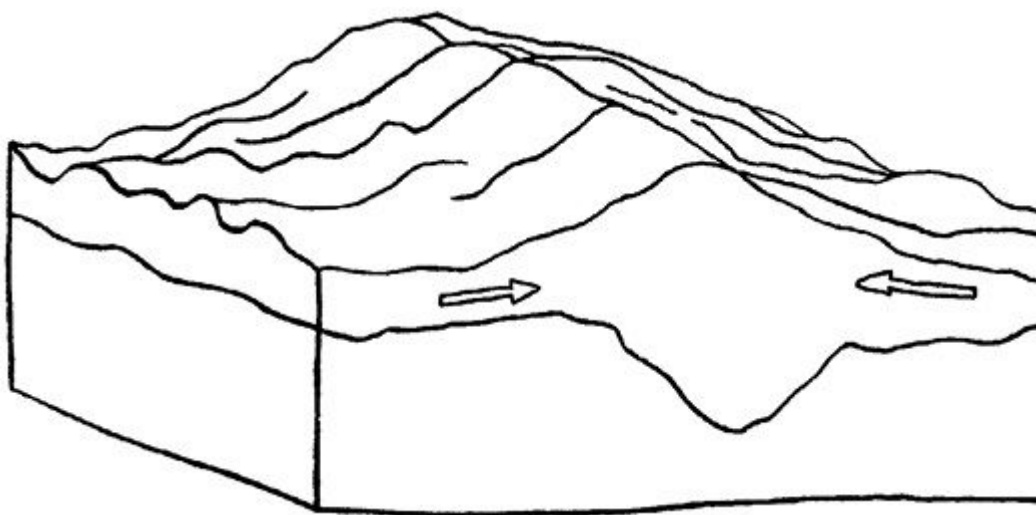

Veniți aici, veniți, c-o să vă las o bucată din spinarea mea, să vă ridicați o casă.

Dar nu mă faceți să mai spun vreo vorbă. Liniște. Destul.

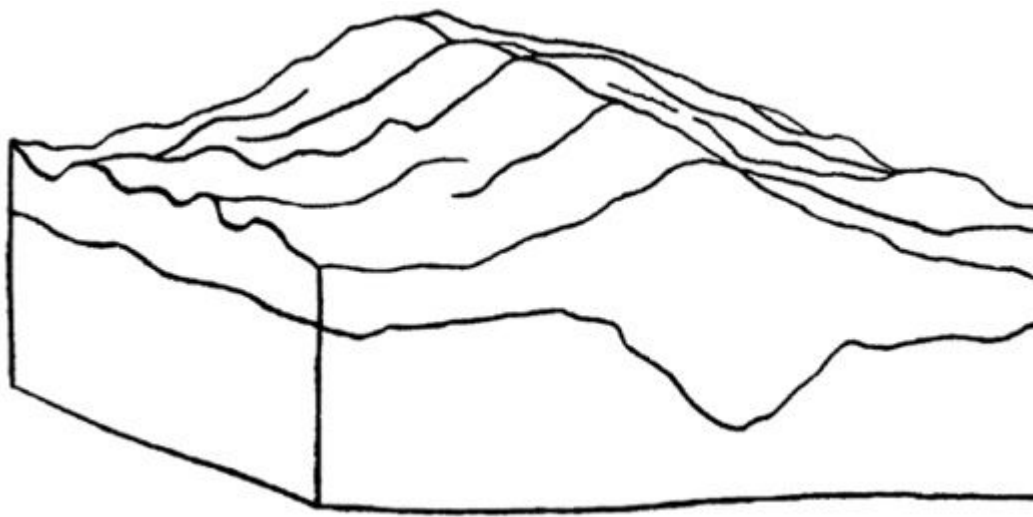

Nu mă faceți să spun că atunci când veți fi înfipt în mine rădăcini adânci, când adăpostul vă va fi fost primitor, credincios și sigur, când veți fi sorbit apa mea proaspătă, când veți fi închis ochii, când veți fi pus nume copiilor voștri. Atunci, va răsună din nou bubuitul de-o violență oarbă, care-i mult mai vechi decât mine, mult mai infinit decât mine, mult mai puțin milos decât mine. Și va pune în mișcare noi forțe.

Și continentele se vor încolăci pe fundațiile lor. Pereții de stâncă vor hurui în lovituri, cerul se va întuneca brusc, râuri de lavă vor curge, incendiind totul, marea își va ieși din matcă și totul se va clătina când vulcanii vor erupe și vor umple aerul cu fum și cenușă. Munții care am fost, casele și culcușurile și adăposturile și culmile și crestele care am fost, totul va înceta să fie. Și coamele noastre vor deveni văi, întinse, și ruinele noastre, rămășițele noastre,

vor deveni tone de materie pietroasă ce se scufundă-n mare,
noi munți.

Mișcarea va fi început din nou. Dezastrul. Noul început.
Al n -lea sfârșit. Și voi toți veți muri. Fiindcă nimic nu
durează destul. Și nimeni nu-și va aminti numele copiilor
voștri.

Se aduc pe lume copii

Toate istorisirile sunt minciuni. Ascultă-mă pe mine.
Toate cele ce se spun. Cele ce spun că noi suntem rele.

Minciună. Cele ce spun că suntem bune și frumoase ca argintul și că toți bărbații sunt atât de vrăjiți de noi, că se aruncă în ape. Minciună. Cele ce spun că noi suntem un mister misterios, minciună. Cei mai mulți oameni sunt mincinoși. Cei care inventează povești și cei care le povestesc. Cei care ne decupează, ne adună și ne pun în cuvinte, ca să fim povestea pe care vor s-o spună, cu morala pe care vor s-o transmită. Decupate și micșorate și vârâte în căpșoarele lor. Minuscule și stupide, dar nu mai puțin diabolice.

Blanca, mama ta mergea ca o rață, de colo-colo, cu burta tot mai mare. Îi era plin pântecul și tare ca o tobă și-i crescuseră sânii care curând aveau să dea lapte. Ca prin magie. Ca prin magie adevărată, fiindcă-n curând un copil avea să-i iasă prin vulvă, un copil cu unghii, cu ochișori și limbă, un copil care-aveai să fii tu. O fetiță plângăreață și frumoasă, fiindcă în ochii mamelor toți copiii lor sunt frumoși și fiindcă tu chiar aveai să fii frumoasă.

Blanca, mama ta, își dorea companie. Înainte. Și s-a dus să caute un bărbat. Și a găsit unul. A găsit un bărbat puternic care muncea pe câmp, cu mâini mari, pricepute, cu pielea tuciurie ca noaptea și ochii negri și galbeni fiindcă văzuse lucruri triste și trăia departe de țara unde se născuse. Și se iubeau seara, Blanca și tatăl tău, mereu sub pomi, pe iarbă. Blanca-și punea mâinile pe pieptul lui și el zicea, o! ca un fluture, într-o altă limbă. Dar Blanca nu voia să salveze nici un bărbat, după atâția ani de dorit să salveze bărbați. Nu voia nici să-l ducă acasă. Voia doar sămânța, să aibă o fată, cafenie ca o castană. Plină de râsete și idei. Frumoasă de-adevărat, fiindcă făcută din carne. Carne cărniță. Nu toată albă și argintie ca un crin. Nu. Din carne de-adevărat. Să poți s-o muști. Grrrarr.

Multe animale fată noaptea. Iepele nu fată dacă te uiți la ele, să apere mânzul de ochii tăi și de ce ai de gând. Dar

Blanca a intrat în durerile facerii dimineăta. O dimineăta de primăvară, când e încă frigut. Tu stăteai înăuntru liniștită, pregătită, și tot pântecul ei s-a răsucit într-un spasm îngrozitor. Vine, a zis. Și-am așezat-o-n fundul peșterii, pe pături și cearșafuri, și murea de cald. Și a ieșit dopul maro și apa, apa dinăuntru vulvei, ca dintr-un izvor. Și tu, care nu știi să înoți, ești gata să sosești și Alba și Flora fug după femeii care știu s-aducă pe lume copii. Eu rămân cu Blanca și-i zic să respire la contracții și o prind de mâini când mâinile mele n-o supără. Și-i dau ceai de cimbru. Și pun la fiert mai multă apă și pregătesc mai multe pături și Blanca geme când și când, și apoi zice sunt mulțumită, sunt mulțumită, sunt bine, cu capul încetșat. Acum o s-avem un copil să ne jucăm.

Soarele arată jumătatea dimineții și Blanca se pune acum în patru labe. Și se-apeacă și respiră adânc, și-și mișcă coapsele-ntr-o parte și-ntr-alta și zice e tot mai rău, tot mai rău, și eu îi zic trage aer în piept, Blanca, și mi-amintesc de celelalte dăți. Când purtasem copii în pântec. Trei ca trei stele. Și-i zic, nu-ți aduci aminte, Blanca, de cealaltă dată când aveai copilaș în pântec? Și ea-mi răspunde, așa repede se uită răul... și zâmbește ușor și-atunci face aiiiii... și-și lipește palmele de pământ.

Copilașii mei aveau părul ca paiul ud, îi zic. Și bărbatul acum fără nume fiindcă i l-am șters când a ridicat mâna și-a zis ce mi-a trebuit să mă-nsor c-o știmă! și-apoi i-a dat drumul, grea, pe capul meu, pe obraji, pe sâni. Omu-ăla a zis că pruncii îs ai taților, nu ai mamelor. Și eu am zis că nu, că-i purtasem atâta timp în mine, din mine ieșiseră, mă deschisesem ca un ou care niciodată nu se mai închide. Și-a strigat taci! taci! taci! curvă, tu, vas idiot. Și i-am spus, copiii mei o să fie ca păsările și n-o să-l iubească. Și m-a amenințat că, dacă mai vin, îi omoară. Dar copiii mei au fost ca păsările și au plecat. Copilu-ăsta o să fie al nostru, îi zic.

Și-atunci sosesc Alba și Flora cu o doamnă nouă, care știe să moșească. Mereu sunt patru doamnele care știu să moșească. Și toate au părul alb. E cea care comandă, Joana o cheamă, are părul lung, despletit, și un chip aspru și nu vorbește, dar i-s ochii plini de lucrurile pe care le știe. E cea care râde, Dolceta o cheamă, cu părul împletit în cozi, prietenă cu Blanca, fiindcă le place să spună glume și să râdă. Mai e Margarida, care plânge tot timpul. Și Eulàlia, care ne spune povești. Ne spune povești care ne plac, că-n ele nu-i niciodată vocea, nici ochii bărbaților care ne vorbesc de rău.

Doamnele care știu s-aducă pe lume copii trăiesc în pădure, dar eu n-am fost niciodată-n peștera unde dorm. Eulàlia mi-a zis într-o zi că nu-i ca a noastră, că e una de bandiți. Da' poate-i o legendă.

Doamna pe care-au adus-o azi are părul alb, scurt, și poartă un șorț mov cu un cordon. Alba i-arată drumul, Flora vine după ea și doamna le urmează, sprintenă, liniștită, ca un iepure.

Cu o figură inocentă și atentă. Intră în peșteră și Blanca-și întinde brațele ca o fetiță care vrea să fie luată-n brațe.

Aici, ea e, zice Alba și doamna se-apropie de Blanca, îi prinde mâinile și-i zice în șoaptă, animalele știu să-și aducă puii pe lume. Le vine de la sine. Și noi, oamenii, suntem animale, da' uneori uităm. Tu ascultă-ți copilul și ascultă-ți durerea. Prinde-te de stâncă, îi zice. Trage aer în piept, îi zice.

Și Blanca se lasă-n voia doamnei care știe să aducă pe lume copii, parcă i-ar fi mamă. Apoi Blanca se dezbracă.

— Așa, așa, ca animăluțele, zice doamna. Cum te cheamă, puiule?

Și Blanca zice, Blanca. Unde-ai învățat să moșești? o întreabă și geme.

— Ajutând vacile să fete. Și am avut doi copii. Primul, fata, ca un spic, care nu ieșea, nu ieșea. Al doilea, ca o broască, a ieșit singur.

Și îi pipăie burta.

— Iese cu capul, zice. Vițeei ies cu picioarele.

Blanca nu țipă, lipită de perete, scoate un geamăt adânc, lung, dureros, fața îi e learcă de sudoare, părul lipit de obraji și mâinile albe de-atâta strâns piatra.

Doamna o pipăie, o privește și-i spune, ești deschisă mult, o să vedem curând căpșorul. Blanca se pune în patru labe și trage aer în piept. Femeia ne zice, aduceți mai multe cârpe și mai multă apă. Și aducem mai multe cârpe și mai multă apă și Blanca geme și strânge din dinți tot mai des și deodată scoate un geamăt care începe cu aaaaah, un aaaaah înfundat, un aaaaah slab și deșirat, că-ți face rău să-l auzi.

Ghemuită, ghemuită, pe călcâie, tălpile pe pământ, cum ai face caca, zice doamna, și Blanca ridică genunchii și-și lipește tălpile de pământ și-atunci femeia zice, o să meargă repede, îi văd deja capul.

Și Blanca zice mi-e frică. Și doamna care știe să moșească zice, să nu-ți fie frică, și o zice sigură de ea și severă, și Blanca împinge. Femeia îngenunchează în spatele Blancăi și stă acolo cu mâinile sub pântecul ei. Un braț în față, celălalt în spatele pulpelor rotunde, albe, pline, ale Blancăi. Femeia are mâinile la izvorul din care iese viața, parc-ar culege struguri, parc-ar strânge apă-n pumni și atunci iese capul întreg. Respiră, respiră, zice, că acum vin umerii. Și-și pune mâinile în jurul gâtului copilășului, ca un pește, încă înfășurat tot, tot vânăt, și ies umerii. Și, cu moalele brațului, doamna îi sprijină spinărușa și cu cealaltă mână fundulețul, care iese repede, și ies picioarele, mici și îndoite, perfect formate. Blanca își pune iar mâinile pe pământ, ca o vacă, și tu ești toată afară și înghiți aer și

plângi tare, și Blanca-și pune șoldurile pe stâncă, peste sânge și pături, cu cordonul întunecat și gros între picioare. Ești fată! Femeia te-așază peste pântecul umflat al mamei tale, între sânii ca doi munți. Ai ochii zbârciți, mâinile zbârcite și brune și părul negru, și Blanca zâmbește, un zâmbet atât, atât de strălucitor, și niște ochi atât, atât de strălucitori, și o piele atât, atât de strălucitoare, și cu o față ca un fluture negricios pe piept. Și-atunci iese placenta.

După ce te-ai născut, Blanca, toată încețoșată și obosită, întreabă, cum te cheamă? Și femeia care știe să moșească răspunde că o cheamă Sió și că-i este tare, tare somn. Se face ghem într-un colț și adoarme. Și doarme o zi-ntreagă. Doarme adânc și când se trezește îi dăm supă de cimbru și se întoarce la casa ei.

Peste trei zile, când tu sugi ca un vițeluș și Blanca se mișcă-ncet, ca o rață jumulită, îmi zice:

— Avea mâinile calde.

Și eu nu știu despre cine vorbește și ea continuă:

— Avea mâinile calde ca oamenii din orașe femeia care a scos vițelușul. – Ți-a pus numele Bruna, dar toate îți spunem vițeluș. – Doamna asta n-a fost spânzurată. Are casă cu ferestre și trăiește în oraș.

Eu las ciorapul pe care-l împletesc. Niște botoșei mici pentru niște piciorușe mici.

— Blanca, de ce spui asta acum?!

Tu ești lipită de sânul ei și sugi, sugi, și Blanca te privește de parc-ar visa și zice:

— N-o să mai vină. Era pierdută, se pierduse. Alba a ajutat-o să se-ntoarcă la casa ei.

Eu dau din cap că nu, nu-mi place, și câteva nopți dormim un somn neliniștit, fiindcă tu plângi mult și fiindcă ne-nchipuim cum vin și ne-ncolțesc oamenii din orașe.

Zăpada

Cobor din mașină și mă întâmpină câinele, bat la ușă și întreb dacă pot să intru și, așezată la masa din bucătărie, zic:

— I-am spus o dată mamei tale și nu i-a plăcut. Dar acum, că Sió e moartă, îți spun ție, Mia. Aveți pe cineva în casă.

Mă privește calmă.

— E un mort, Neus? întreabă.

— Ce-a mai rămas, zic.

— Are gânduri rele?

— I-ar fi mai bine afară.

— Ca animalelor, zice. E tata?

— Nu știu.

— E orb?

— Nu știu.

— E Hilari?

Nu știu dacă e Hilari.

— Mă lași să mă gândesc? întreabă.

Dacă pot să evit, nu mă duc la Matavaques. Încerc să nu mă uit spre ferestre. Mă uit spre curte și grădină și spre creasta de munte din partea cealaltă. Când îl simt, îmi imaginez un bărbat. Dar nu e un bărbat. Îmi imaginez un bărbat ca să-mi fie mai puțin frică. Un bărbat furios. Violent și necontrolat, cu siguranța sumbră a forței. Bosumflat, ca un copil. Vârât într-un colț. Îmbibat de veninul propriului eșec. Clocindu-și mânia și așteptând ca o cloșcă căreia i s-au furat ouăle.

Înainte ninge ca lumea. Ninge așa mult, că lângă șosea se ridicau pereți înalți de zăpadă, ca de-nchisori. Ca labirinturi. Ca niște castele. Copiii luau saci și-și dădeau

drumul pe coaste, fără sănii. Fundul pe sac, pe zăpadă. Le auzeai râsetele și strigătele în liniștea absolută din munți când ninge. Parcă toți, copaci, animale, ar fi rămas muți de uimire. De albul orbitor. Zăpada albă ca o mână astupându-le gura. Copiii bucurându-se de zăpadă. Căci zăpada, ca moartea, nu se-alege. Vine când vrea și schimbă totul. Tomàs Molina de la meteo zice c-o să ningă. Azi. Eu zic că n-o să ningă. Știu când vine ninsoarea, căci lumina e albă. Când vine ploaia, lumina e gri, de-un gri argintiu. Lumina gri și lumina albă încep să se vadă cu o zi înainte. După intensitate, știi cât mai e până ninge sau plouă.

Bunica găsea apă, cu niște vârguțe de fier, ca două L, și tatăl ei știa când o să plouă și când nu, și oamenii, chiar de nu-l prea iubeau, fiindcă le trezea teamă, se duceau să-l întrebe când să semene. Într-o zi, când culegeam ierburi cu bunica, am întrebat-o ce sunt cascadele. Eu cascadele le văzusem totdeauna atârând în mijlocul cerului, ca norii. Unele mai groase, altele mai subțiri, de-un albastru stins, frumos, străveziu, ca al râului. Ea a privit spre peticul de cer spre care arătam și a exclamat: „O, Doamne, fetițo! Ce ți-am făcut!” Și n-a mai zis nimic. Pe bunica o chema Dolors. Bunica Dolors n-a spus că sub cascade sunt izvoare și râuri subterane. N-a spus că sunt un semn cascadele, de apă, și că doar ea, eu și bunicul le vedeam. Că de-aia găsea ea apa. Și n-a spus că cine vede cascade vede mai multe lucruri. Dar nu cu ochii. Cu stomacul și cu fiecare fir de păr de pe brațe și de pe ceafă, și cu ficatul și plămânii și inima și fierea și cu toate părțile corpului care simt frică și durere. Și n-a zis nimic despre întunericul din colțuri. Nici despre lucruri care-s atât de triste că sunt ca o palmă peste față. Nici despre lucruri pe care să nu le faci niciodată, sub nici o formă. Nici despre cei care mor și nu pleacă. Nici despre găurile prin care respiră pământul. Nici despre balanță.

Ca să se-amuze, uneori soțul meu îmi zice Crăiasa Zăpezii. Fiindcă mă cheamă Neus²¹. Și eu nu mă-nșel niciodată când zic c-o să ningă. Omului meu eu îi zic Agustí, că ăsta e numele dat de mama lui, dar toți îi spun *agutzil*. Toți, doar fetele noastre nu, ele-i zic *papà*. În povestea despre Crăiasa Zăpezii, Crăiasa avea o oglindă. Una în care, când te priveai, vedeai numai lucruri triste și rele. O dată, niște spiriduși duceau oglinda la palatul de iarnă; și au scăpat-o, a căzut și s-a spart în o mie de cioburi. Și-aceste o mie de cioburi s-au împrăștiat. Au intrat în ochii unor oameni și, de-atunci, tot ce vedeau oamenii ăia era trist și urât. Și au ajuns și-n inimile unora, și aceștia simțeau doar ranchiună și durere. Și mie un mic ciob de oglindă mi-a intrat într-un ochi și eu văd unele tristeți, văd unde unui om i s-a făcut un rău și-i simt pe cei care-au murit și au rămas prinși în această lume. Și, dacă am curaj, dacă am putere sau dacă ei sunt prea aproape de cei la care țin, le spun să plece.

Sună telefonul. E Mia. Neus, zice, scoate-l din casă. Îi spun că pot să merg mâine. Luni pleacă în drumeție Mia și fata mea, Cristina. S-o facem ziua, zic. Zice că-mi poate pregăti prânzul, îi zic că nu trebuie. O să vin la zece. Va trebui să aștepti afară. Și mă gândesc cum Tomàs Molina susținea c-o să ningă.

A doua zi cerul este ca burta unei mese, jos, plat, cenușiu. Când a murit Domènec și Sió a rămas singură, mă duceam la ea săptămână de săptămână. Eu nu eram încă măritată. Îi duceam fasole sau dovlecei sau orice altceva ca să am o scuză s-o vizitez. Veneam și când, după mulți ani, Sió și-a pierdut mințile. Nu destul. Nimic nu-i destul, niciodată. Dacă trebuia să intru în casă, rămâneam mereu

²¹ Ca substantiv comun, cat. *neus* înseamnă „zăpadă, zăpezi”.

în bucătărie. E o bucătărie bună. Și, dacă puteam, în curte, în față, unde bate soarele, că acest colț de munte are propriul microclimat.

Când ajung la Matavaques, Mia iese cu câinele.

— Ai nevoie de ceva? zice.

— Nu, de nimic.

Intru. Casa mă pândește tăcută. Surprinsă. În gardă. E o casă veche, nu prea mare, o căsuță de țărani sau de păstori. Antreul e deasupra unei scări cu trei trepte, ca trei dinți. Un antreu mic, cu pereți rustici și podea din gresii fiecare altfel. Cuietul pentru haine și pantofi. Un dulap în perete din lemn plin de vinișoare. O masă solidă cu o tavă cu chei și hârtii și scrisori. La stânga e bucătăria. În faianță albă, din loc în loc cu o floare albastră. Chiuvea, de marmură roz, o fereastră cu perdele brodate și un raft pentru farfurii, toate albe. O masă solidă, neagră, curată, lucioasă de-atâta vechime și folosință și cu o bancă ce-o fi având ani, cu perne din in, și un vas cu flori uscate, scaune mici și-un televizor. Mia știe să păstreze mobila. Salvând lucruri de nesalvat. Și casa-i aranjată și primitoare. Nu ca a noastră, mereu în dezordine. Toate brambura, și-n mijloc omul meu și nepoții.

Zona plitei e nouă. Cu o hotă făcută din lemn, dar se vede că dintr-un lemn care n-a trăit în pădure, tăiat și lustruit de mașini fără suflet. În cămin arde focul. Un cămin vechi. Ridicat pe podea, încastrat în pereți. Alb, tivit cu lemn și cu un coș din faianță negru de fum. O bucătărie bună. Bucătăria dă-ntr-o cămară cu ușa închisă, n-am intrat în ea niciodată. În stânga antreului e camera unde doarme Mia, cândva, de nu mă înșel, a bunicului Ton. Intru doar să-mi vâr nasul, căci aici nu-i nimic. E frumoasă. Cu pereți galbeni. Cu două ferestre înalte. O ladă de zestre, o comodă și un dulap, mari, masive, cu un chenar simplu gravat în lemn. O mică oglindă, sub ea un lavoar de porțelan. Un scaun, pe el haine purtate. O noptieră cu mai multe flori

uscate, unguent Vicks VapoRub și medicamente, o veioză, un radio alb și o fotografie cu Mia și Hilari la nici douăzeci de ani. Și cărți. Toni Morrison. Marta Rojals. Stieg Larsson. Cu eticheta bibliobusului. Un covoraș maro lângă pat, pe care, sigur, doarme Lluna. Tăblia și picioarele sunt din lemn de culoare închisă. Un dormitor cald.

Tatăl bunicii Dolores, străbunicul meu, din când în când lua deoparte pe cineva și-i zicea: „la-ți rămas-bun, c-o să mori.” De-aia se temeau de el oamenii. Fiindcă după câteva zile cel căruia îi spusese murea. Și, când îl vedeau venind pe străbunicul, oamenii începeau să tremure. N-avea o viață ușoară. Avea un stol de corbi deasupra capului. Astea-s lucruri pe care nu le poți spune. Chiar dacă le-ai observat. Chiar dacă le știi. Chiar dacă ești la fel de sigur cum ești că soarele va răsări la est. Așa-mi spunea bunica. Șșșșt, lacăt la gură. Atât de lacăt, încât mie nu mi-a spus nimic-nimic din ce vedea sau făcea sau cum făcea. Doar un lucru zicea bunica. Morții sunt morți. Nu te-atingi de ei, fetițo, nu le vorbești.

E timpul. Problema e la etaj. Mă-ndrept spre scară. O scară din lemn și bucăți de gresie de culoarea cafelei. E sus și m-așteaptă. Pândește, nemulțumit. Mi se face pielea de găină, în spate, jos, apoi pe toată spinarea. O iau încet-încet. Urc scara calmă. Ca o mamă. Ca o bunică. Asemenea lucruri, uneori, n-au avut nici mamă, nici bunică. Îi zic blând că trebuie să plece. Că aici nu e casa lui. Nu mai e casa lui. Că e-n regulă. Îi explic de ce nu e casa lui. Că nu e un loc bun pentru el. Trebuie să pleci. Trebuie să-ți găsești drumul. Durerea și furia lui îmi apasă stomacul. Ficatul. Se-apropie și se prind de mine și mă străpung ca un cârlig gros, ruginit. Se-nfurie. Se-nfurie rău. E plin de înverșunare. Plin de zeamă neagră. Tot părul de pe corp mi se ridică țeapăn, ca spini, ca ace. Și atunci începe. Blestematul. Nu vorbește. Ei nu vorbesc. Nu vorbesc pe-

nțelesul meu. Eu spun vorbele înlăuntrul meu, ca un gând, dar ei, ei n-au cuvinte. Au doar toată durerea asta, toată ura asta, toată apa asta murdară.

Nu mă înfurii. Îi zic din nou că trebuie să plece. Nu trebuie să te înfurii. Nu trebuie să-ți pierzi cumpătul. Dacă ți-l pierzi, e cumplit. Dacă ți-l pierzi, se-ntâmplă ceva rău. Câștigă. Rănesc. Nu e casa ta. Nu e casa ta. Nu mai e. Afară. Ieși. Caută drumul. Locul ăsta nu mai e pentru tine, nu mai e primitor.

Uneori poți scăpa de ele, de lucrurile astea. Unele sunt oameni. Și altele nu știu ce sunt. Sunt lucruri ce nu pot fi înțelese. Eu nu știu unde se duc când pleacă. Eu nu știu dacă mai e ceva dincolo. Eu nu știu nimic. Dar pe unele le poți desprinde. Le poți consola ca pe un copil. Le poți liniști. Le poți explica tot ce e de explicat. Și, după multe ceasuri, se fac mici și cuminți și calme, și pleacă.

Altele nu se pot desprinde. Se petrec atât de mari lucruri pe lumea asta. Atât de rele, că nu poți decât să lupți zi și noapte să plece, să se-ascundă și să se-ncolăcească în altă parte. Să iasă din locul unde-s vârate și-l fac putregai, să plece să putrezească în altă parte.

Intru în dormitorul din fața scării. O cameră matrimonială. Podeaua uzată, din lemn. Pat mare, vechi, înalt, cu tăblia pe care-i pictată o Fecioară Maria, cu un Isus copil bucalat, deja merge-n picioare, o oaie și Sfântul Iosif. Cred că a fost camera lui Sió. Și, înainte, a lui Sió și a lui Domènec. Acum Mia n-o folosește. Miroase a săculețe cu ierburi pentru rufe și a lichid de omorât carii.

Mă-ntind pe pat, e tare, cu o cuvertură albă îngălbenită. Îmi pun mâinile pe burtă și închid ochii. Se zvârcolește în mine ca un șarpe. Rău lucru. Dar eu îi zic ce trebuie să-i zic. Fără să-mi pierd firea. Severă. Moartă de frică. Vorbesc, vorbesc, repet aceleași lucruri. Afară. Afară. Du-te. Du-te.

Dar, când deschid ochii, e deasupra mea. Groaznic. Negru tot și doi ochi imenși, albi, alungiți. Nu mă mișc. Își apropie de mine fața, care nu e o față. Gura ca o gaură. Aș țipa, dar mi-a-nțepenit țipătul ca un os rămas în gât. Nu mi-ar folosi la nimic să țip. Nu-i aici. Îmi zic. Nu-i aici. Mă privește nepăsător. Nu-i aici. E un copil care cască cu gura asta. Un copil somnoros cu ochii ăștia. Un monstru. Cu privirea asta îngrozitoare ca tot răul din lume. Ochii ăștia frenetici. Afară. Afară. Du-te. Afară. Asta nu-i casa ta. Asta nu-i casa ta. Afară. Afară.

Și pleacă.

Mă dau jos din pat. Mi-s grele picioarele, genunchii. Vârsta, Neus. Mă duc la ușă și mă sprijin de toc. Mă uit înapoi, la pat. Mă uit la dulapul de pe scară, nu e. Nici în baie. Cobor scara. În bucătărie, nimic. Antreu, nimic. Cealaltă cameră, nimic. Mă concentrez și ascult. Nu e.

Îmi revin în antreu și ies.

— Vrei o cafea sau altceva? mă întreabă Mia.

Burnițează.

— Nu, zic, sunt obosită, mă duc acasă.

— Mulțumesc, zice.

— Câinele mergea la etaj? o întreb.

— Nu prea.

— Vrei să-ți spun unde era?

— Nu, răspunde hotărât.

Dau din cap că da. Unora din lucrurile astea le plac scările.

— La revedere, Mia.

Când Sió și-a pierdut mințile, omul meu zicea că, uneori, ca să supraviețuiești, trebuie s-arunci pământ peste amintiri, dar cine a suferit mult totdeauna aruncă prea mult. Agustí meditează mereu la ce ni s-a întâmplat aici tuturor. Caută cauza întâmplărilor. O analizează. E modul

lui de a-și găsi liniștea. Să înțeleagă lucrurile, oamenii. Dar nu toate pot fi înțelese, dragul meu.

Mă urc în mașină. Picături mici ca niște ace cad pe geam. Nici fir de zăpadă, Tomàs Molina. Fac semn cu mâna de rămas-bun Miei, ea intră în casă, eu ies din curte. Strâng volanul, bag într-a doua, scaunul este moale, plăcut. Miroase a pin, de la odorizantul cumpărat de Agustí. Drumul nu-i asfaltat și mașina mă zgâlțâie. Coasta muntelui rămâne pe stânga. La mijlocul distanței până acasă, un băiat, cu părul negru și baston. Încetinesc. Cine se plimbă pe vremea asta pe drumul ăsta? îmi zic. Cine e? Se duce la Mia. E tânăr. Și-atunci ne-ncrucișăm. Dar, când trec pe lângă el, întorc capul repede, privesc departe de el, spre vale, spre munte, spre râu. Îl întorc brusc, și-mi pare rău că nu-l salut, dar nu pot. Sunt obosită. Nu vreau să văd toate umbrele și toate lucrurile triste agățate în hainele lui.

Frica

Zice, aș putea să-ți fiu mamă. Și-n altă zi zice, nu-s mama ta. Separat de ce se petrece între timp. Și-n mine au sens toate lucrurile care n-au și nu mai au toate cele care ar trebui să aibă. Fiindcă, dacă m-ar fi avut la nouăsprezece ani, sau la optsprezece, nu știu, dar îmi imaginez, mi-ar putea fi mamă. Și fiindcă nu va fi niciodată mama mea, chiar de-ar vrea ea și aș vrea și eu, dar eu nu vreau și ea nu vrea. Uneori încă sunt ca înainte. Și-alteori sunt ca și cum n-aș fi fost niciodată cel care eram înainte, de parcă prin

gaura din cap s-ar fi prelins tot și-ar fi rămas doar frica neagră și umerii. Și nu mă pot opri să privesc întunericul din ochiul care nu mai vede și să amețesc și să mă gândesc că n-o să mai fiu niciodată cel care-am fost și să mă gândesc că nu m-au ucis, dar m-au strivit pentru totdeauna. Și să mă gândesc că va trebui să mor iarăși, și-atât de-nfricoșător e să mori, și c-aș fi putut să mor atunci, să nu fiu nevoit s-o mai fac. Și că n-aș fi cunoscut frica. Fiindcă sunt lucruri pe care nu vrei să le-nveți, cu care n-ar trebui să te-nveți, și te-nveți pentru totdeauna. Și nu poți face nimic, nu poți dori nimic, nu poți simți nimic, de-atâta frică. Și nu poți fi din nou cum erai înainte, fiindcă înainte nu cunoșteai frica. Când te cuprinde frica, ești terminat. Și-atunci, ca să dormi, trebuie să iei pastile și mâine, sau poimâine, s-o iei de la capăt.

Când vin pe la noi oaspeți, le spun că ăsta e refugiul nostru, casa de la țară, să ne inspirăm, să scriem romane, și lucruri de genul ăsta. Și râd, prietenii mei. Prietenii care au răbdare, căci oamenii obosesc repede s-aștepte să fii iar bine.

Voiam să vorbesc despre lucrurile bune de-aici, despre binele pe care ți-l fac muntele și aerul curat dacă învelișul creierului ți-a fost zburat.

A fost odată când Clara și cu mine dormeam în pat îmbrățișați. A fost odată când doi bărbați ne-au intrat în casă. Și unul avea pistol și ne-au scos din pat și ne-au pus în genunchi pe covor. Și țintea cu pistolul spre capul meu și eu mi-l plecam ca un cățeluș, și Clara țipa, iar țipetele omului le-acopereau pe-ale ei, fiindcă voia să ne sperie, dar eram deja speriați, și-n atâtea țipete și-atât agitat pistolul deasupra capului meu, a tras, și glonțul a intrat și-a ieșit din țeastă, și bărbații au luat-o la fugă, iar Clara a sărit pe fereastră, că era joasă, să caute ajutor, și eu am rămas pe covor, fiindcă șuierul glonțului îmi răsuna în creier și fiindcă

nu puteam să mă mișc și nici măcar nu mi-a trecut prin cap c-aș putea să mă mișc.

Dar nu la asta voiam să mă gândesc. Voiam să mă gândesc la când am coborât din mașină și casa mi s-a părut atât de frumoasă, în mijlocul coastei, atât de ascunsă, încât nu se-auzeau nici mașinile de pe șosea, ceva de basm, ca-n poveștile pe care mi le spunea mama când eram copil. Mama a fost cea care-a zis plecăm în munți, ea a descoperit Can Grill și a făcut bagajele pentru amândoi și m-a urcat în mașină și-n scurt timp eram aici. Fiindcă zgomotul din apartamentul din Barcelona, mașinile, și toate clădirile și colțurile de străzi și strigătele și râsetele oamenilor mă asaltau și nu voiam să ies. Angoasa se umfla ca un burete când puneam piciorul pe trotuarele cenușii, pietruite, cu gropi, neprotejate. Și mama a zis, gata, și-a zis că, dacă ne ducem într-un loc unde-s doar copaci, o să ies din casă.

Când m-am trezit, au zis că a fost un miracol. Și toți stăteau la picioarele patului și curgeau întrebările și mama cumpăra ziarul și mi-arăta poze cu mine. Și, când plecau, eu plângeam, că obosisem cumplit să-i văd și să le spun trei-patru vorbe. Glonțul mi-a luat vederea la un ochi și m-a lăsat puțin șchiop de piciorul stâng, care uneori mi se pare că nu-i al meu. Și asta a fost. Și doctorii ziceau c-am avut noroc. Prin gaura din cap mi-a ieșit și iubirea. Poate de-aș fi iubit-o mai mult pe Clara, ei m-ar fi împușcat în cap și eu m-aș fi trezit și-aș fi iubit-o și mai mult. Dar, când m-am trezit, nu mai voiam s-o iubesc. Clara plângea la picioarele patului când i-am spus că n-o mai iubesc și apoi, când mama a venit de la o cafea, a plecat. Știu c-o mai sună când și când pe mama. Îi doresc numai bine, dar nu vreau să am grijă de ea. Vreau să zic nu s-o apăr de bărbați care ne intră-n casă. Dar să-mi fac griji, s-o-ntreb cum i-a fost ziua, să mă gândesc la ea și la lucruri de făcut împreună. Acum nu vreau decât să fiu singur. De-aia mi-a plăcut casa, că e-n

pustietate, nu vezi nimic altceva. E cu fața spre vale și pe creasta de dincolo de vale sunt doar păduri și pășuni. Râul trece pe sub picioarele noastre și, dacă stai liniștit, îl auzi. Casa are un cadran solar pe fațadă, eu nu știu să-l citesc, trebuie făcute niște calcule, se pare. Și are și-un mic și inutil balcon. Și etaj. Și o bucătărie toată din lemn, cu un tavan așa jos, că atingi bârnele cu părul. Are o cămară micuță și niște ferestre mici, să nu intre frigul, și un cămin făcut din piatră de-un gri argintiu, în care aprind mereu focul, fiindcă-i plăcut să privești focul. Și etajul cu baie și cu podele toate din lemn, care gem și când calci pe ele și când nu calci, și cu canapele și fotolii roz și roșu și covoare roșii. Lemnul geme tot timpul, se umflă și se strânge și eu cred că, dacă ar intra cineva, l-am auzi înainte s-ajungă la dormitoare. Sus sunt și dușul și toaleta, separate, și camera unde doarme mama și camera unde dorm eu, și-n sala cu fotolii alt cămin, în care nu fac focul aproape niciodată, să n-am grijă de două.

Ne plimbăm în fiecare zi. Eu și mama. O luăm pe poteca care pleacă din fața casei, cu ierburi înalte, pe urmă în jos, pe cărările vitelor, alteori pe-ale oamenilor, ca un zigzag care duce până la malul râului. Uneori trebuie să ne facem drum printre rugi și urzici și crengi și mai este și un gard electric pentru vite, trebuie deschis și închis la loc. E plin de balegi drumul. Râul se cheamă Ritort, un nume frumos, și e foarte rece și coboară rapid, eu mi-l imaginez ca pe-o limbă curată ce linge toate pietrele. Când merg cu mama nu arunc pietre-n apă, că nu-i place, dar când mă duc singur arunc o vreme și pietrele se izbesc de fund și sar, cinci ricoșeuri mi-au reușit cel mai mult, un record considerabil.

Dacă-n loc s-o iei în jos, o apuci în sus, dai de cei mai apropiați vecini. O casă cu numele de Matavaques – asta-nseamnă „omoară vaci”, nu, nu inventez. Eu am zis, să-n cercăm și drumul ăsta. Unul care o lua în sus, ca acelea de

vacii. Trebuia să te prinzi de copaci, atât de-abrupt. Dar, Oriol! a exclamat mama, că se temea că n-o să pot să fac față cu piciorul meu, dar eu simțeam că da, pot, că mă plictisise de-atât mers la râu. Și, când am ajuns sus, am văzut că eram în spatele unei case, era o grădină. Trebuia sărit un gard și eu am zis, hai să plecăm, și mama a zis, nu, măi omule, dacă tot am ajuns, hai să dăm bună ziua. Și eu am zis, mamă, dar aici e-n spate și poate speriem oamenii. Și mama a zis, nu, măi omule, nu. Mereu zice nu, măi omule, nu, și face cum vrea. Am zis, mamă, nu poți să intri într-o casă prin ușa din spate! Atunci, nu veni! a zis. Și a sărit prima gardul și m-a ajutat să-l sar și eu. Ea, care lănceput zisese îngrijorată dar, Oriol! Am mers de jur împrejurul grădinii, am văzut ceapă, andive, salată și-atât. O iarbă mare și aspră, deloc frumoasă, parcă de capul ei crescută, nu într-o grădină, ajungea până lângă casă. Și-atunci a apărut câinele. Un câine mare cu păr lung, alb, și două pete negre, una pe spate, ca o șa, alta pe față, deasupra unui ochi, ca un pirat. A venit în goană când ne-a văzut și lătra ca nebunul, lătra întruna, în fața noastră, nemișcat, cu spinarea dreaptă, să nu înaintăm. Eu m-am lăsat încet pe vine și am dat drumul bastonului. Și-atunci a apărut femeia și a strigat Lluna, șșș! și câinele a mai lătrat de două ori și a tăcut. Femeia s-a apropiat și s-a uitat, fără o vorbă, la cei doi străini care ieșeau din grădina ei. Atunci eu am zis, bună ziua și scuzați-ne, și mama i-a explicat că am închiriat Can Grill și femeia a zis aha și i-a dat câinelui o palmă pe spinare. Și au vorbit un timp despre munți, despre oraș, despre impresiile mamei, și femeia a zis că ea lucrează la măcelărie și mama a zis c-o să ne ducem să cumpărăm carne, sigur, și-n timp ce vorbeau eu priveam femeia. Avea niște ochi strălucitori. Frumoși. Atât de frumoși, că-ți doreai ca ei să te privească și ea să-ți vorbească, fiindcă nu zâmbea, dar ochii-i erau atât de strălucitori, că parcă

zâmbeau pe dinăuntru. Restul feței era aspru, nu că n-ar fi fost frumoasă, dar avea niște trăsături ca de animal mare, de cal sau de vacă, dar ochii-i erau nespus de frumoși și poate chipul, nefiind așa frumos ca ochii, îi făcea ochii și mai frumoși și, nefiind ea așa frumoasă și nezâmbind și vorbind așa puțin, te făcea să-ți dorești să-ți spună mai multe. Era mai tânără decât mama, să fi avut cincizeci de ani, poate mai mult, poate mai puțin. Purta o bluză albastră cu mânecă scurtă și brațele-i rotunde erau pline de pistrui. Părul avea exact aceeași culoare ca ochii. Și eu îi priveam tot timpul și-aproape mă-nspăimântau când mă priveau. Atunci ea ne-a întins mâna și-a zis că o cheamă Mia și câinele ni se plimba printre picioare și ea a zis lăsați-o să vă miroasă pe-ndelete, că așa o să vă recunoască. Și apoi ne-a invitat la o cafea și mama a zis nu, mulțumim, poate altă dată. Și ea a zis, bine, altă dată. Și mama iar a zis c-o să ne ducem la măcelărie și a-ntrebat, arătând spre găini, dacă vinde și ouă și Mia a zis că da, dar nu de la găinile ei. Și am plecat, acum pe drumul din față, că n-am mai îndrăznit s-o luăm iarăși prin grădină. Și când, pe drum, acum mai lung și mai ușor decât urcușul pieptiș prin munte, mama a zis că-i plăcuse vecina, eu am zis că și mie.

Și ne-am dus la măcelărie. Și am văzut că vindea și lapte, și brânzeturi, și fructe uscate, și biscuiți, și paste și am cumpărat o mulțime de lucruri. În măcelărie plutea un miros bun, de carne crudă, de biftec de pui și de cârnați, un miros plăcut, delicios. Și mama zicea cinci sute de grame de carne tocată și câteva costițe de porc, să facem tocană și bla bla bla. Eu muream de rușine. Parcă n-aș fi vrut să fiu acolo, la treizeci și trei de ani ai mei, la cumpărat carne tocată cu mama. Și mi-a plăcut puțin să roșesc de jenă. Stăteam deoparte și priveam pe geam drumul și mama atunci cumpăra ouă care nu erau de la găinile ei și-mi făcea

bine jena, caldă, încolăcită în mine, de-atâta timp n-o mai simțisem, nu mai simțisem nimic.

De-aia m-am dus s-o vizitez după aia, pe drumul mai lung, din față. Singur. Întâi m-am gândit să merg fără baston, dar m-am temut să nu cad. Nu i-am spus mamei că mă duc la ea, i-am zis că vreau să ies să mă plimb pe unde ne plimbaserăm în ziua aia. Și am urcat până la casă, încet-încet, că era timp frumos și drumul lung și nu voiam să obolesc și nu voiam să transpir. Când am ajuns, am văzut tăblița cu Matavaques, n-o văzusem prima oară, și mi-a plăcut numele casei. Și-atunci a apărut câinele și a venit la mine lătrând și m-am gândit să arunc bastonul, dar pe urmă am zis, Lluna, și a dat din coadă și-a mai lătrat puțin, dar nu la mine, și s-a dus în spatele meu, asta-nsemnând că-mi dă voie să intru în curte. Când am ajuns la ușă, m-am gândit că poate n-o fi acasă, poate-ar trebui să-i las un bilet sau poate ar fi ciudat să-i las, și atunci am bătut, că nu era sonerie. Când a deschis, n-a părut surprinsă, nici prea primitoare, dar de data asta a zâmbit ușor, sau poate erau doar ochii strălucitori, parcă făcuți din sticlă, și eu, care voiam să spun ceva, ceva ce gândisem tot drumul cât urcasem, am zis:

— Bună.

Și a zis:

— Bună ziua.

Și, cum eu nu ziceam nimic, a adăugat:

— Vrei să intri?

Și am intrat și câinele a intrat cu noi.

Acum, câteodată, când sunt într-un loc nou, îmi ating cicatricea sub păr. O cicatrice ca o pasăre. Casa pare mare pe din afară, dar înăuntru e micuță, ca a noastră. N-ar fi fost o femeie atrăgătoare într-un oraș. Ar fi fost o femeie ciudată sau o femeie butucănoasă sau altceva, dar aici, cu câinele și cu șopronul din spatele grădinii, și cu găinile, și

pomii, și măcelăria, aici, în bucătărie, era o femeie pe care-ai fi vrut s-o interesezi. Și atunci m-am gândit c-ar trebui să-ncetez să mă tot holbez și să mă gândesc dacă e sau nu atrăgătoare. Să nu mă mai uit la sânii și la gâtul ei încercând să descopăr ce vreau de la ea și de ce. Încetează, gata. Și-apoi mă gândeam că de-atâtea și-atâtea zile, și luni, de nu mai știu cât timp, nu se trezise în mine nici o dorință și nu găseam nimic și pe nimeni atrăgător, și că acum îmi ziceam hai, Oriol, lasă-te dus de val.

Și m-am așezat în bucătărie și ea a făcut cafea și a-ntrebat:

— Și tu, tu ce faci?

Și mi-a fost teamă să nu mă-ntrebe mai multe și nu știam dacă pot să-i spun tot. Și-am zis:

— Scriu un roman. – Cum le spun în glumă prietenilor. – Și ea zis aha, și n-a mai zis nimic, n-a întrebat despre ce este vorba sau despre ce scrii, deși eu îmi pregătisem un răspuns bun, și-atunci am zis: Glumesc. Mă recuperez, și a dat ușor din cap și a aprins focul pentru cafea și n-a întrebat te recuperezi? după ce?

A adus ceștile și un lemn pentru foc și m-am simțit bine, și când m-am simțit bine câinele a venit să-mi vorbească și eu i-am mângâiat botul fin și ochii lui negri mă priveau atenți și prietenoși și-am întrebat:

— Câți ani are?

Și ea a zis șapte. Și a zis că e fata cățelei pe care-o avusese înainte și aceea a altei cătele, o lungă tradiție de familie. Și a zis că a avut două fătări, de la câinii vecinilor sau de la câini sălbatici, și de fiecare dată dăduse căței, că nu voia căței, că rod și distrug tot, dar că acum, dacă mai prinde plod, o să-și păstreze unul, o femelă, a zis, să continue linia.

— Stai singură? am întrebat-o, și-a zis, da, singură, și cafeaua a fiert și când a servit-o i-am spus, eu, cu mama, și

a râs ușor. Nu mai băusem cafea după accident și n-am îndrăznit să spun și-am băut-o și m-am gândit că, dacă noaptea mă apucă angoasa, măcar mi se trage de la ceva bun. Și s-a așezat și ea și atunci m-a-ntrebat:

— Ei, deci ? de parcă se-aștepta să-i cer ceva.

— A, nu, am zis, am venit doar să te salut.

— Stabilit legături cu vecinii. – Râdea de mine. Am luat o gură de cafea.

— În ce zile lucrezi? am întrebat.

— De marți până sâmbătă.

— Lunea nu cumpără nimeni carne, am zis, și asta a amuzat-o.

Și-apoi am stat mult de vorbă, ne-am băut cafeaua, ne-am spus multe lucruri. Veneau unul după altul și era ciudat, că ea vorbea doar despre ea și despre câine și nu zicea nimic despre altcineva și nu se putea să nu mai fie cineva, iar eu n-am spus nimic despre cine eram înainte, nici despre accident, și era aiurea, fiindcă tot ce sunt sunt din cauza accidentului și i-am zis:

— Într-o zi o să-ți povestesc, după ce mă recuperez.

Și a ridicat ceașca cu cafea ca într-un toast. Apoi am plecat și câinele m-a însoțit jumătate din drum.

Și, începând de-atunci, lunea o vizitam. Mai pe-nserate, căci dimineața mă plimbam cu mama și ea pleca în munte cu Cristina, o vecină și prietenă. Uneori mă duceam și-n alte seri, nu luni, dar, când a venit primăvara, zilele de luni erau pentru mine ca sfârșitul săptămânii, ca un dar sau ca un desert și uneori la cafea îmi dădea cireșe sau moșmoane sau piersici sau migdale și eu nu-i spuneam că nu mai beau cafea, că beau doar fiindcă e de la ea și fiindcă-mi place s-o vizitez. Și vizitele astea erau cel mai omenesc și cel mai constant și mai lung și mai liniștitor contact uman pe care-l aveam, în afară de mama. Mia are echilibrul jăraticului, te face să fii calm, te face să vrei din nou să râzi și să bei cafea

și să vină vara, sau toamna, sau ce-o trebui să vină. Chipul ei este ca un pom, cu doi ochi ca două buburuze, și gura, tăcută, și respiră pace, până când, deodată, zice ceva caustic, de parc-ar fi fost acolo tot timpul un foc pe care eu nu-l observasem.

Și într-o după-masă a scos o sticlă de whisky și-a zis, azi facem *carajillo*²². Și eu nu mai băusem whisky de-o veșnicie și mi-am pus palmele pe masă și am băut *carajillo*. Whisky-ul a deschis în mine o ușă și i-am spus a fost odată când eu și Clara dormeam în pat îmbrățișați. A fost odată când doi bărbați ne-au intrat în casă. Și unul avea pistol și ne-au scos din pat și ne-au pus în genunchi pe covor. Și țintea cu pistolul spre capul meu și eu mi-l plecam ca un cățeluș și Clara țipa și țipetele omului le-acopereau pe-ale ei, fiindcă voia să ne sperie, dar deja eram speriați și, cu-atâtea țipete și-atâta agitat pistolul deasupra capului meu, a tras și glonțul a intrat și-a ieșit din țeasta mea. Și atunci îi iau mâna și i-o pun peste pasărea care e cicatricea de sub părul meu. Și-n timp ce-o atinge o sărut și atunci zice, aș putea să-ți fiu mamă. Și-n altă zi va zice, nu-s mama ta. Separat de lucrurile ce se vor petrece la mijloc. Și, dacă m-ar fi avut la nouăsprezece ani, sau la optsprezece, nu știu, dar îmi închipui, mi-ar putea fi mamă. Dar nu va fi niciodată mama mea, chiar de-ar vrea ea și aș vrea și eu, dar eu nu vreau și ea nu vrea. O sărut pe gură și răspunde și mă îmbrățișează și uneori mai sunt cum eram înainte. Și alteori sunt ca și cum n-aș fi fost niciodată cel care eram înainte, de parcă prin gaura din cap s-ar fi prelins tot.

²² Băutură tipică Spaniei și unor țări latino-americane, constând din cafea fierbinte, la care se adaugă un alcool tare.

Lluna

Cel mai mult îmi place când fluieră. Cu degetele-n gură. C-atunci eu fug. Fug cât de tare pot, și sar, și zbor, ca o pasăre, ca una de-alea mici pe care-mi place să le prind cu gura, că-s frumoase și repezi, și pe urmă să strâng din dinți și s-aud cum le trosnesc toate oasele. Când fluieră, fug pe iarbă și peste garduri și pietre. Spre fluierat. Zbor peste iarbă și peste garduri și pietre. Spre fluierat. Spre fluieratul care-i iese din gură, printre degete. Și-aș fugi, și-aș zbura și peste mașină, dac-ar fi nevoie, și peste casă, dac-ar fi nevoie, și peste orice pericol. Pe deasupra, prin mijloc, printre toate piedicile. Ca vântul, că, dac-ar trebui s-o salvez, aș salva-o de toate relele. Aș rupe gâtul oricărui animal care i-ar vrea răul, oricărui om care i-ar vrea răul, oricărui lucru care i-ar face pielea de găină, ar face să-i bată inima tare, să asude de sudoarea fricii. I-aș sfâșia carnea cu dinții și sângele i-ar țâșni și eu aș mușca mai departe și-aș sfâșia, cu botul cald de sânge și colții mai adânc înfiți. De-aia fug, fără milă, s-o salvez, că m-a chemat c-un fluierat și eu l-am înțeles. C-o iubesc. C-atunci când am ajuns la ea, e salvată. Și, câteodată, când ajung, gâfâind, m-atinge blând pe frunte și pe spinare și-mi spune bravo, și-mi spune lucruri frumoase pe care nu le-nțeleg, da-nțeleg. Și-n atingerea asta e toată dragostea ei, și-n fuga mea s-o salvez e toată dragostea mea.

Îmi plac, apoi, mâinile ei când mă mângâie. Și-apoi îmi plac copiii. Cei care merg. Cei care știu toate jocurile și râd și au niște mânuțe care mângâie ca niște muște curate. Cei care ne-au luat cepele din cerdac și le-au zvârlit pe-acoperiș îmi plac și ei. Îmi plac toți, chiar și cei abia născuți, ca niște

ciuperci, la care nu-s lăsată nici măcar să mă uit. Toți, doar cei care dau cu pietre-n mine, nu.

Cepele, culese de ea din grădină și uscate pe masa de-afară, erau legate toate, gata de agățat în cui. Și au venit copiii. Ca la o petrecere. Și râdeau și eu țopăiam în jurul lor, că veniseră să mă vadă. Băiatul simpatic cu capul rotund ca o minge, care mirosea a salam, a luat prima ceapă. Ca o joacă. Și-atunci toți ceilalți au luat și toți ceilalți au aruncat și ei cu cepe. Și, dacă aruncau c-o ceapă-n mine, mă duceam după ea și-o mușcam și zeama de ceapă-mi intra sub limbă, aspră, ca apa dintr-o baltă. Au aruncat cepele-n aer, sus, mai sus, și-ncă și mai sus, că ea nu era și era distractiv. Că erau rotunde și lucioase și frumoase cepele, și rămâneau lipite de-acoperiș și se loveau de zidurile casei și era o trăsnaie și-un soi de ce nu e voie, și toată curtea era plină de foi de ceapă, și era palpitant și amuzant de văzut. Și eu eram atât de mulțumită că veniseră la mine toți copiii din vecini, cu mirosul lor de biscuiți și de sucuri dulci, de-alea de care eu n-am voie, nu, Lluna, nu-i pentru tine, tu de-astea nu poți să bei. Zilele când ea nu-i aici sunt lungi, așa lungi, că par o-ntreagă viață. Mereu se-ntoarce, am învățat deja că mereu se-ntoarce, dar câteodată mi-nchipui că nu mai vine și-atunci sufăr. Și plâng singură. Plâng, plâng și plâng și nu m-aude nimeni.

Când au terminat cepele, copiii au plecat. Nu m-am perpelit mult, că a sosit, și eu hip hip ura! Săream de bucurie și a coborât din mașină și eu mă guduram pe lângă picioarele ei și-atunci am văzut ce supărată era. Întâi s-a uitat la mine de parcă totul ar fi fost vina mea. Pe urmă a văzut cepele. Cepele zdrobite de fațadă. Și n-avea cum fi vina mea. Se plimba printre foile de ceapă și-și punea mâna streășină la ochi să se apere de soare și să se uite la ardezia de pe casă și să vadă toate cepele lipite și zdrobite și atunci i-am auzit, mult înainte să-i audă ea. Veneau iar copiii! Se-

ntorceau, dar de data asta vorbeau încet, triști. Și, când i-am văzut, se țineau de mâini. Veneau cu capu-n pământ și nu mai râdeau. Au ajuns și eu voiam să mă mai joc, să mă joc cu toți, cu ea și cu copiii, toți împreună. Da-mprejurarea cerea mai multă asprime din partea mea și m-am așezat. Copiii s-au apropiat și ea s-a dus spre ei, și ei au spus că le pare rău, că le pare rău că i-au distrus toată ceapa, le pare așa rău – cu codițele între picioare – c-au aruncat cu cepe pe-acoperiș și pe ziduri și în grădină.

Și ea le-a spus ceva cu vocea aia cu care-mi vorbește când nu pot să mă abțin și rod pantofi sau gust din ce aruncă ea la gunoi. Și-atunci ea i-a pus să adune resturile de cepe din grădină. Și, când copiii au plecat, am hotărât să-i iertăm.

Al patrulea lucru care-mi place e să gust tot felul de lucruri. Trebuie să fiu atentă când gust, să fiu mută și șireată, că ea mereu zice, tu, boabele tale, boabe, Lluna, și uneori un os-două și ceva resturi delicioase, da' pepene, nu, pepene, nu! Și pepenele e cel mai răcoritor dar din lume, și pâine, nu, pâine, nu! Și vin, nu, și bere, nu, și pietre, nu, și caca, nu, și eu vreau să gust tot, că orice lucru are un gust și fiecare gust e altfel, chiar și același lucru are diferite gusturi, și eu vreau tot, chiar dacă ea zice, nu, asta, nu, asta, nu. Da' eu vreau. Ei beau cafea și le zic câinilor, nu, tu nu poți să bei, da' eu pot să beau orice. Și cafea și lichior, și suc și vin. Tot. Azi a venit bărbatul cu baston și ei beau cafea. Și whisky. Nu, nu-i pentru tine, Lluna, nu... zic și râd. Și râd și mai mult și, cu cât sorb mai multe pahare, mai mult se-apropie unul de altul. Și-și unesc gurile, ea și bărbatul, ca un om care bea apă dintr-o fântână și-i e sete, sete rău, și foame, și-apoi se ridică și nu mai vor cafea. Când nu se uită, gust din cafea și din lichior, încet, să nu sparg ceva, să nu fac zgomot, mmmmm... și nu mai știu ce vreau: să beau cafea, acum, că pleacă, sau să rod bastonul,

acum, că l-a lăsat singur, sau să mă duc cu ei, acum, că intră-n dormitor. Să bea cafea, să rod bastonul sau să... Intrăm în dormitor. Și-și dezvelesc pielea, pe care-o țin mereu acoperită cu haine, parcă, neavând păr, le e foarte frig, și-acum apar mirosuri. Mirosurile pe care le lasă te stârnesc, și-mi plac, și vreau să le gust. Sunt mirosuri de umezeală, că-n umezeală sunt toate mirosurile. Își scot hainele-n grabă. Sub brațe mirosurile sunt acre și aspre. Pe sexe sunt tari și înțepătoare și-ți pătrund în gură și-n nas și-aș vrea să le simt mai mult, și-aș vrea să le gust, de frică să nu dispară, că mirosul sexelor trezește sete și curiozitate și dorință de-mpreunare. Pulpele au un miros nostim și-nvălătucit, mult mai interesant decât al picioarelor, care e plicticos și, de fapt, e mirosul pantofilor, mult mai amuzant să-i rozi pentru forma de șobolan, nu c-ar fi buni la gust sau miros.

Și-apoi se-ating unul pe altul cu mâinile. Cu-aceleași mâini cu care m-ating pe mine. Și se mângâie, cum mă mângâie pe mine pe cap, da'pe sâni, care-s plini ca ai vacilor și nu ca ai câinilor sau pisicilor, și pe fund, care-i palid, cum au animalele fără păr. Se mângâie cu forță, ritmic, parc-ar căuta ceva îngropat. Și sexele le cresc și se fac roșii și mirosul lor e acum și mai bun și mai umed. Și eu sunt fericită că ei sunt fericiți și că mâinile lor sunt peste tot și peste tot sunetele și eu vreau să-mi intrec mirosul adânc în bot și să rămână mereu acolo. Vreau să vină un câine și să ne-mpreunăm și noi. Și dau roată să-i văd și să le văd sexele, care-s mereu ascunse și, când nu-s ascunse, sunt mici și liniștite și maro. Și-acum sunt umflate, și ude, și roșii, și se mișcă, înăuntru, afară, înăuntru, afară, și-acum le văd, și-acum dispar, și se-mbrățișează cu burțile, nu din spate, și eu vreau să-mi vâr botul pân-acolo unde-s împreunați, că, dacă mirosul e-așa bun, și gustul trebuie să fie și ea se ridică și m-apucă de gât și mă târăște. Eu aș vrea

să rămân. Îi ling genunchii netezi și mă dă afară. Și, când sunt afară, știu deja, o să-nchidă ușa, și-o-nchide. Lăn-ceput rămân în fața ușii, că zgomotele pe care le fac sunt plăcute și că mi-s pline încă nările de miros. Da' pe urmă mă gândesc că vântișorul de-afară o fi răcoros și parcă deja văd șoriceii în ierburi, ieșind fiindcă noaptea-i liniștită și răcoroasă. Și parcă deja văd motanii ascunși, așteptându-i. Și, dacă sunt motani ascunși, motani răi, motani obraznici și urâți, motani scârboși, trebuie omorâți.

IV

Ursul

Sunt ursul. Sunt ursul. Suntem urșii. Am dormit somn lung și ne-am trezit. Venim să luăm ce-i al nostru. Venim să cerem ce-i al nostru. Să răzbunăm ce era al nostru și ne-a fost luat. Labele mele lovesc pământul. Treziți-vă, voi, oameni, care ne-ați vânat. Gura mi se deschide, crudă, și ies

răgete, răgușite, adânci, de animal furios. Tremurați, voi, oameni, care ne-ați omorât, care ne-ați jupuit și ne-ați alungat. Bărbați și femei care, pe urmă, mândri de voi, liniștiți, ați răs. Ați răs fiindcă erați curajoși. Toți împreună. Cu labelle-alea pirpirii și albe care ucid prin trădare. Aici eram noi. Primii. Mult înaintea bărbaților și femeilor. Am ajuns primii și munții ăștia, frigul ăsta, cerul ăsta, pădurea asta și râul ăsta și tot ce se află în ele, pești, frunze, era al nostru. Eram stăpânii. Apoi ați venit voi. Voi, oamenii dezgustători care ucid ce nu mănâncă. Oamenii care vor totul, care iau totul. Ați venit cu oile voastre fricoase, cu vacile voastre fricoase, cu caii voștri fricoși. Și ați întemeiat sate la picioarele munților și ați zis, prădătorilor, că munții-s ai voștri. Și că noi eram străini, străini la noi acasă. Și v-ați pus pe ucis. Doar fiarele fricoase ucid ce nu mănâncă. Tremurați, fiare fricoase. Fiare care trăiți în turmă. Dușmani. Gloată lașă și asasină. Vă uitați la mine speriați, de sus de la castel, cei adunați acolo. Fugiți în toate părțile, când de găini. Sar și strig și pun la pământ, ca pe-o oaie, un om. Se zbate sub greutatea trupului meu imens, urât și sălbatic, cu miros puturos. Nu te mănânc, jiganie tremurândă. Nici de-aș fi mort de foame și de tristețe. Nici de m-aș fi trezit din cea mai lungă iarnă și pe lume n-ar mai fi rămas nimic de mâncare, nu te-aș mânca. Vreau doar să te-nspăimânt. Strigă. Strigă. Mai tare. Strigă! Ne rostogolim pe pământ și răsună împușcăturile. Sunt orbit de cruzime. Orbit de emoție. Orbit de foame după atâta somn. Orbit de lovituri în cap, orbit de violență. De trezirea fiarei în mine. Sat blestemat, satul meu. Foamea urșilor, când s-or trezi, o să vă-nghită pe toți. O să ne-nghită pe toți. Atât de-nfumurați. Râdeți, cât mai puteți să râdeți. Strigați, cât mai puteți să strigați. Urșii se vor trezi odată cu primăvara și va fi o primăvară crudă. O primăvară exuberantă și ucigătoare care va cere ce i se cuvine, aliată cu urșii, și va recuceri

câmpurile semănate și pietrele îngrămădite una peste alta. Sihlele vă vor distruge opera. Verdeța vă va desface opera. Copacii, aliați cu timpul, iarba, aliată cu moartea. O, cum să nu, va veni ziua. Luați-vă adio. Când urșii vor reveni și vor cere ce-i al lor, n-o să mai râdeți. Când s-o termina iarna asta scârboasă, nesfârșită, și noi, urșii, n-o să mai fim semnul unei primăveri prielnice vouă, ci al unei primăveri care vă scapă. Care vă împresoară și vă alungă. N-o să mai cântați. Strig tare. Mugesc ca fiara blestemată care mă stăpânește, care mă posedă, în adâncul măruntaielor mele. Sunt frica voastră ce se trezește o dată pe an. Răsună împușcăturile. Împușcăturile ce-mi sunt prietene. Ca sătenii care-mi sunt prieteni. Care mi-ar fi prieteni dacă n-aș fi ursul. Eu azi sunt ursul și n-am nici o milă, nici măcar de bătrâni. Beau zeama strugurilor de parc-ar fi miere și mure moi. De parc-ar fi sânge de păstrăvi și de oi. De parc-ar fi spaima celor care mor sub ghearele mele. Vreau trupuri mai multe sub trupul meu. Vreau lovituri de labe, și țipete, și rostogoliri, strigăte și sudoare, vreau oase și carne. E datoria mea de urs. Un urs trebuie să fie crud. Un urs trebuie să fie temut și trebuie să-și facă bine treaba. Nebun de-atâta frică și de-atâta furie și de-atâta singurătate și de-atâta omenie. Ursul trebuie să uite ce era înainte și ce va fi pe urmă, să fie doar animal, să devină doar ursul, ursul mereu. Strig mai tare. Mai tare. Gheare-n sus, labe-n sus, brațe-n sus. Cumplită sărbătoare, superbă sărbătoare, sălbatică și blestemată sărbătoare, sărbătoare de sat blestemat. Vecini ai mei. Tovarăși ai mei. Voi m-ați ales. Sunt ursul datorită vouă. Semăn teama datorită vouă. Onoarea atât de mare de-a fi ales. Sar și mugesc coborând de la castel. Fugiți din fața mea toți, bărbați și femei. Vă ascundeți în spatele meu toți, bărbați, femei, copii. Plozii plâng. Satul se deschide ca o gură și noi îl recucerim. Înhaț un alt trup de om și-i sorb frica. Satul era al nostru, înainte de-a fi sat. Înhaț un trup

de femeie și-i sorb panica. Recucerim satul cum îl va recuceri sihla, când va sosi ceasul. Recucerim satul cum vom recuceri muntele, când va sosi ceasul.

Cristina

Mă plimb cu fața toată neagră. Țanțoșă ca un curcan. Nu-mi mai încap în piele. Mândră, de parcă fața mi-ar fi un drapel făcut din funingine și din ulei. Fluturând după luptă emblema curajului meu. Nemernicul de Jean-Claude, dragul de Jean-Claude, japița de Jean-Claude! Prietenul meu Jean-Claude! El m-a zvârlit la pământ. A apărut în mijlocul mulțimii, cu cei trei vânători, și mi-a aruncat de două ori bastonul. Toți cântam: Lala-lalalala, la-la-lalala! Eu și Jean-Claude dansam. Mi s-a ncălzit inima, fiindcă rareori aruncă unei femei bastonul. Eu mereu îi zic, când o s-avem o femeie ursoaică? Și el îmi răspunde, da, asta trebuie să se schimbe. Dansam, sau făceam ceva de genul ăsta, săream, ca niște copii, fugind, mugind și aruncând bățul de colo-colo, tot negru și unsuros. Mi se tăia respirația. Mi-am văzut copiii cu coada ochiului, speriați, în mulțimea împrăștiată, nehotărâți între impulsul de-a o lua la fugă și cel de a-și salva mama. Și-atunci Jean-Claude s-a aruncat peste mine strigând ca un nebun, m-a trântit la pământ, s-a aruncat el primul, ca o pernă făcută din oase și murdărie, și m-a târât și pe mine. Vânătorii au tras în aer și noi doi ne-am rostogolit zece-doisprezece metri buni pe panta de la castel. Copiii mei se ascundeau după Mia și Alícia, care filma

căderea. Jean-Claude este ursul anul ăsta. Și eu m-am plimbat în fața tuturor, tot timpul, fără teamă, să fiu sigură că mă vede și mă aruncă la pământ. În sfârșit, un an când cunosc ursul!

Când terminăm cu rostogolirea, Jean-Claude mă mânjește pe obraji cu funingine. Sosesc vânătorii și ne dau vin din ploștile lor. Îi pun și mai multă funingine și mai mult ulei în mâini și se unge pe brațe, pe față, pe gât. Mă ridică. E sărbătoarea ursului la Prats de Molló. Vânătorii îi spun lui Jean-Claude pe cine să atace acum. Sunt toți chercheliți bine. Și noi. Nu-mi aminteam cât de primitiv, de frumos și amuzant și excitant e totul. Sunt ani de când n-am mai venit. Alícia n-a fost niciodată. De-asta m-am fâțâit în fața tot timpul. Să vadă ce curajoasă soție are. Mia sigur că mai fusese, cu Jaume. O dată, demult. Dar despre Jaume, nici o vorbă.

Când ursul pleacă, copiii vin la mine și Pere mă-ntreabă, mamă, ești bine? Îl sărut ca să-l mânjesc de funingine, dar uleiul se usucă repede și nu prea mai murdărește. Pere râde și-și trece mâinile peste față. Júlia i-o atinge și privește totul cu un amestec de teroare și amuzament, de parcă am înnebunit toți. Copiii mei sunt superbi. Cei doi copii ai mei, ieșiți împreună din mine, unul după altul, ca o picătură de apă de mare și una de munte. Încrețiți și maronii ca două maimuțe. Alícia-mi zicea, ne-ai făcut mame, ne-ai făcut mame! și le sprijinea spinărușa cu mâinile în timp ce sugeau fiecare la câte-un sân. Pere și Júlia râd mai tare, își pun mâna la gură, înaintează și pe urmă dau înapoi, că unul din cei trei urși aleargă prin spate. Se-agață o secundă de jerseul meu. De parc-ar fi iarăși mici. Ce nebuni, zic ei. Mama, nebună de legat. Orgolioși un pic. Ce bestial. Și eu mă umplu de aerul proaspăt și fericit al acestei zile.

După rostogolire, privind cei trei urși culcați la pământ și copiii alergând, cu cerul atât de albastru și aerul atât de

proaspăt și soarele atât de cald, îmi zic că bine-am făcut că ne-am întors. N-a fost o decizie ușoară, dar am făcut bine că ne-am întors. Și eu, și Carla, sora mea, am plecat de-aici, întâi ea, căci e mai mare cu patru ani, apoi eu, cum am împlinit optsprezece ani, cu o dorință nebună de fugă. Sătulă de munții ăștia și de părinți și de țărani și de vecini și de orășelele astea mici, goale, fără discotecă, fără alte muzee decât cele cu eternul romanic. Parcă ținută în lesă. Cu atâtea cutii, de nu mai încăpeau în casă, pline de grenade și gloanțe și bucăți de puști. Sătulă de-atât bătut munții. Munții prieteni. Eu și Jean-Claude așa ne-am petrecut adolescența, sus, jos, pe munte, strângând resturi de arme. Fiindcă faci paisprezece, cincisprezece, șaisprezece, șaptesprezece ani, și doar la asta ți-e gândul, s-o iei din loc. Să pleci de-aici. Să cunoști oameni care-au avut ce vedea. De-adevărat. Să vezi și tu. Te-ai încurcat cu jumătate din băieții din sat și n-a ieșit nici cea mai mică scânteie. Nimic din ce are să-ți ofere vreunul nu te interesează. Și locul ăsta te-apasă ca o lespede, ca o vacă în brațe. Totul atât de mic, totul la fel. Nu doream decât să fiu în altă parte. Mi-am dorit o motocicletă, evident, nu mi-au cumpărat niciodată. Mi-am dorit mașină și pe-aici ți-e drumul! Adio! Dar, vorba aia, bați ce bați lumea și tot acasă ajungi. Și atunci, într-o zi, după douăzeci și ceva de ani, te-așezi la masă cu soția, aveți doi gemeni de cinci ani, cu ochii de culori diferite. Adorabili. Amândoi. Unul bate spre galben, altul spre verde. Și Alícia-ți zice, eu cred c-aș putea să trăiesc acolo, în satul tău. Barceloneza asta minunată! Și cântărești bine, și-ți zici că și tu ai putea să te întorci acasă. Cristina cea de optsprezece ani o să-ncerce să te stranguleze, dar tu, la treizeci și nouă de ani ai tăi, ai putea. Și părinții mereu au zis să aranjeze etajul pentru voi. Și copiii-s mici, nu-i prea târziu să schimbe școala și mediul. Și tu te-ai săturat de Barcelona, cum te-ai săturat și de micuțul apartament din Sants. A fost

bine cât a fost, dar poate e vremea. Și apoi Alíciei i se oferă un post la liceul din Ripoll și iată ocazia. După douăzeci și unu de ani, Cristina, cu soția și copiii, se întoarce acasă.

Júliei, cea mare, mai mare cu trei minute, îi place istoria, ca mie. Istoria pe jumătate îngropată sub picioarele noastre. E tare ca un taur fetița asta, nu obosește și nu se plânge, chiar dacă urci și cobori culmi cinci ore. Dar eu văd bine că grenadele și armele din timpul retragerii, plăcerea mea, ce am colecționat eu toată viața, pe ea o lasă rece. Războiul Civil, plictiseală! Ea, așezările iberice. Ea, cuiele sandalelor romane. Ea, cuțitul celtic pe care l-am găsit. Anticii, zice. Anticii. Și mai e Pere, nerăbdătorul, care vrea tot acum și aici, să te strâmbi de răs. Care-mi zice, mamă, vreau să vin cu tine să găsim revolvere. Sau Cris, uneori îmi zice Cris și nu știu dacă-mi place sau nu-mi place. Cris, vreau să vin cu tine să găsim revolvere. Și eu îi spun că revolverele-s greu de găsit, o să găsim poate gloanțe sau cel mult grenade. Trebuie să fii prea norocos să găsești un revolver dacă te duci la căutat o dată la doi ani. Că doar perseverența umple cutiile. Soldații care fugeau, doar dacă se gândeau să se așeze, se și trezeau cu niște gloanțe. Și grenade, peste tot. Ochii mei de vultur văd chiar de n-ar vrea gloanțele și grenadele. Nu și-au pierdut agerimea. Chiar dacă grenada pare mai piatră decât cele din râu. Dar revolvere... O, revolverele și piesele de mitralieră și puștile sunt altceva. Sunt ca trufele.

Nu-mi dădusem seama ce dor mi-era de toate astea. Că toate astea realmente-mi plăceau. Când am plecat, vreau să spun. Că nu doar o evadare era căutarea și colecționarea de arme ruginite și gloanțe și grenade și centuri și tabachere și tot ce-au aruncat oamenii ăia triști și disperați care străbăteau munții ăștia când au pierdut războiul. Așa l-am cunoscut pe Jean-Claude. În pădure. El, da, avea motocicletă și mergea oriunde voia. Ne-am întâlnit în

mijlocul pădurii. Tineri, foarte tineri. Și generosul Jean-Claude mi-a zis, uite ce-am găsit. Întâi în franceză, pe urmă în catalană. Și mi-a arătat un revolver mic, de buzunar. Magnific. Atât de frumos, că eu nu i l-aș fi arătat nici tatei. El avea un revolver și eu un detector de metale. Cred că detectorul l-a atras mai mult decât farmecul meu. Și-am vorbit, am tot vorbit, și-am căutat și găsit grenade și gloanțe. Jean-Claude nu folosisese niciodată un detector și eu l-am învățat cântecul, un bip și-un ton și-un sunet altfel pentru fiecare metal. La sfârșitul zilei mi-a dat revolverul. Încă-l am. Prostănac. A crezut c-o să ne cuplăm. Ne-am giugiulit, am făcut-o de câteva ori, eh, dar nimic. Acum e nașul copiilor mei. Mi-am petrecut ani, de la paisprezece la optsprezece, cocoțată pe motocicletă în spatele lui, fără cască, hurducăindu-ne pe drumuri în sus și-n jos. Greblând pădurile, ca două capre, și cumpărând în neștiire cutii de plastic de la „Totul la 100 de pesete”, umplute apoi cu gloanțe și grenade și bucăți de arme. Și, când am plecat, i-am dăruit detectorul de metale. Și nu știu dacă plângea că plec eu sau de cadoul generos. De-aia acum, când tata zice că-și dorește o dronă, vreau să i-o cumpăr. Una cu cameră de filmat. S-o înalțe pe creastă până la râu și să străbată tot muntele și, o, uite unde-s vitele, o, ce de lucruri vezi, zice. Să măture cu privirea terenul și drumurile, susține. Și Pere-i zice, bunicule, precis că-n prima zi îți pică drona-n râu. Bietul tata, care a aruncat un purcoi de bani pe detectorul meu de metale.

Coborâm mai departe cu mulțimea murdară de funingine. Și, când trebuie să ne oprim, de-atâta lume care se-nghesuie la intrarea în oraș, Alicia mă ia de gât. Să exersăm, îmi zicea ieri. Cristina, dacă mă pune la pământ ursul, te sugrum, zicea. Eu râdeam. Copiii râdeau. Să nu-ți fie frică, îi explicam, ursul n-aruncă la pământ decât pe cei care vor și-i cunoaște. Am coborât pe pajiștea de lângă râu, plină de

zăpadă. De-o palmă și jumătate. Azi, dincolo, în partea franceză, aproape nu-i nici urmă. Am fost urs. Aaaaagggghhhh, strigam și-i strângeam într-o îmbrățișare mortală. Cu toată puterea brațelor mele și mă aruncam la pământ cu fața-n sus, trăgându-i peste mine. Râdeau ca nebunii. Adrenalină în cap. Aaaaagggghhhh, făceau eu. Aaaaaaahhhhhh, făceau ei.

Vine la mine Mia, zice, Cristina, fac pe mine. Și eu! După atâta bere. Copii, mergem să facem pipi? Gemenii n-au nevoie. Nici Alicia. Eu și Mia ne depărtăm de oameni. Coborâm pe pavaj în direcția opusă urșilor. Coada la baruri e nesfârșită. Coborâm mai departe, traversăm piața, unde unii beau pastis, să-și recapete forțele. Castanii, primăria. Înainte de pod o luăm la stânga, în jos, pe drumul spre piscină. Peste tot sunt mașini parcate. Atât de-nghesuite, că par o barieră. Nu mai pot! strigă Mia. Ne ducem în spatele unui jeep înalt, negru. Scot un pachet cu șervețele de hârtie. Unul mie, unul ei. Ne tragem pantalonii și chiloții și, cu coapsele albe lângă pământ, scoatem două șuvoaie, pissss. Ne amuză intimitatea momentului, și vocile de fond, și fața stăpânului jeepului dacă ne-ar prinde...

La scurt timp după ce m-am întors am întrebat-o pe Mia dacă vrea să vină cu mine pe munte luna dimineața. Îmi place să umblu prin pădure, dar, curios, îmi place mai mult cu tovarăș. Aveam disperată nevoie de-un alt prieten aici sus. S-a uitat la mine de parcă venisem de pe altă planetă. Să-ncepem săptămâna cu dreptul, am zis. Știam că luna închide măcelăria, iar eu lucrez de-acasă, îmi fac și desfac programul cum vreau. Putem să-ncercăm, a zis. Și-am încercat și acum o facem în fiecare luni. Cu religiozitate. Chiar și în luna Paștelui. Nu ne cunoșteam prea bine, eu și Mia, înainte să mă-ntorc. Nu foarte bine. Ne știam ca vecine. De când eram mici. De când eu eram o fetiță și ea o adolescentă, apoi o femeie tânără. Era frumoasă. De-o

frumusețe de care nu-ți dădeai seama dacă n-o priveai cu atenție. Eu aș fi vrut să semăn nițel cu ea, frumoasă, dar curajoasă, cu brațe rotunde și senzuale, și aș fi vrut să am un iubit ca Jaume, să mă iubească cum se iubeau ei doi. Sau nu. Jaume, nu. Îmi plăcea Mia. Îmi plăcea la nebunie, înainte să-nțeleg. Mia are ceva senzual. Foarte intim. Care te face să-ți dorești să-ți dea atenție. Îmi place și-acum, dar nu sexual, acum nu. Alícia e iubirea mea eternă. Infinită. Mama copiilor mei. Cu Mia am devenit prietene bune. Chiar dacă într-o zi îți poate spune brusc, aproape agresivă, foarte serios, de-o seriozitate rece ca un cuțit: „Nu, nu vreau să vorbești despre Jaume. N-are rost.” Și te lasă așa, cu sufletul la gură, îngrozit că ai dat buzna în casa altuia. Cu o tonă de întrebări de pus, cum am eu. Întrebări despre vremea când se iubeau. Despre setea de dragoste pe care mi-au trezit-o de mică. Despre moartea lui Hilari. Despre unde-i acum Jaume. Și dacă s-au mai văzut. Toată curiozitatea care mă roade și lasă brazde în mine, ca un vierme. E deșteaptă Mia, a ales munții. Și nu se plânge. Deși toată povestea cu Jaume e o nenorocire. Și moartea lui Hilari, o porcărie. Un dezastru. Mai bine nu te gândești.

Dar sunt foarte simpatici Mia și Jean-Claude. Alături, vreau să zic. Când sunt la noi, la cină, și stăm apoi mult de vorbă, în jurul unei sticle de ratafia²³, și Mia își exersează franceza. Compară cuvinte. Cum se spune *finestra* în franceză? Îl întreabă. *Fenêtre*, răspunde Jean-Claude. Evident, *fenêtre*. Cum se spune *aixeta*? *Robinet*. Drăguț, *robinet*. Nu se-nțelege, dar se-nțelege, *robinet*. Jean-Claude și sfânta lui răbdare. Și eu îi strecor Mie: Și Jean-Claude, ce? Și ea dă din mâini de parc-ar alunga muște. Jean-Claude, nimic. De-un timp se vede cu un vecin tânăr Mia.

²³ Lichior de nuci verzi tradițional.

Nu prea vorbește despre el, dar uneori îl întâlnesc, luna, când venim de la plimbare. Un băiat ciudat. Merge cu un baston. E frumos, Oriol îl cheamă. Și, asta-i, dacă n-ar părea fericită, aș zice ceva, dar pare fericită și nu zic nimic.

Mi-a povestit înainte să-mi arunce: „Nu. Nu vreau să vorbești despre Jaume. N-are rost.” A șoptit: „Vă ziceam spiridușii pădurii și ne prefăceam că sunteți magici.” Și am râs amândouă, un râs copilăresc și jenat, căci știam despre ce vorbea. Râsul celor care se știu cu musca pe căciulă. „Că purtați noroc.” Râsul copiilor care aleargă pe granița dintre ce știu, ce nu știu și ce bănuiesc. Murea de rușine că ne lăsau să-i privim. Mie mi-era la fel de rușine să recunosc că-i privisem. Ea și Jaume se-mbrățișau și se sărutau și se dezbrăcau în pădure. Iar eu și soră-mea, Carla, ne ascundeam și ne uitam la ei. Și-nțelegeam și nu-nțelegeam. Dar, dacă e să mărturisesc, înțelegeam mai mult decât arătam. Ce frumoși erau! Și pielea le era așa albă! ca marmura. Felul în care se mișcau ne trezea o emoție pe care încă n-o situam. Era un joc. O ucenicie. O nouă treaptă, de la jocul de-a spionat părinții la jocul de-a spionat vecinii când se duceau în pădure să se mângâie. Ce rușine! Unii mai mult, alții mai puțin, toți am făcut ceva de genul ăsta în copilărie. Ce rușine! Dar mărturisirea spionajului în pădure ne-a apropiat, de parcă am fi fost prietene dinainte și-am fi împărtășit ceva, o intimitate, eu și Mia. O afecțiune solidă și liniștită și caldă, pe care nici răceala din „Destul. Nu vreau să vorbești despre Jaume. N-are rost” n-a făcut-o să se clatine. De acord. Deci nu vorbim, am zis. Să vorbim despre Jean-Claude și am făcut-o să râdă și să mă bată peste braț. Să vorbim despre vreme. Să vorbim despre copiii mei. Despre soție. Despre clubul de scriere creativă pe care tot zicem că vrem să-l fondăm și nu-l fondăm niciodată.

După pipiul în spatele jeepului, o luăm înapoi în sus, spre oameni, îi căutăm pe Alícia și pe copii. Sunt mulțumită. Și

nițeluș pilită. O iau de umeri și o zgudui. Miaaaa!, strig. Cristinaaa!, răspunde. Acum o să vină frizerii, toți în alb, și o să tundă urșii.²⁴

Dansul ovăzului

Mai iau o gură de bere. Finei nu-i place să bem la muncă, da' seara asta Fina nu-i aici. Iar Quim, celălalt patron, frate-său, e afară, fumează-ntruna și trimite mesaje și nu se amestecă în nimic. Și eu beau, că, dacă nu, în barul ăsta, timpul nu trece. Și Núria bea, la tejghea, că, de n-ar face-o, ar sparge sticlele de bere-n capul ălora care vin și se proptesc aici serile. Acum, la bar, suntem doar eu și Núria. Eu gătesc. Trei-patru cârnați, trei-patru coaste la grătar, trei-patru cotlete de miel cu fasole boabe din conservă, trei-patru sendvișuri calde cu șuncă și brânză, niște ouă, cartofi, salată, pe urmă fac curat. Și, când e tot lună, ies din bucătărie și servesc bere, s-o ajut pe Núria. Eram trei,

²⁴ Capitolul, care clarifică și sensul capitolului anterior, este legat de ancestralele credințe și practici păgâne care considerau ursul un strămoș tutelar al omului, simbol al puterii, înnoirii naturii, trecerii anotimpurilor. „Sărbătoarea ursului”, un fel de carnaval popular care celebrează victoria omului asupra fiarelor, se mai organizează astăzi pe 2 februarie (tradițional, ziua ieșirii din hibernare) în trei sate catalane. Își are originea în legenda despre un urs feroce care a sechestrat o tânără din zonă. Vânat și capturat, a fost înlănțuit în piața publică și, tuns cu un fierăstrău drept pedeapsă, s-a transformat în om.

Înainte. Núria, eu și-a cincea roată la căruță. Pe-a cincea roată la căruță îl chema Moi. Era din Sant Hilari. Un terchea-berchea, după cum se uita la Núria când se-ntorcea cu spatele și după cum vorbea și gândea. Într-o zi era să-l omor, ticălosul, și iar s-ajung la-nchisoare. Și, Doamne, nu voiam să-l omor. Prăjeam pui pane și cartofi congelați și nenorocitul se fâțâia prin bucătărie, și n-avea ce căuta-n bucătărie, da' el cu mâna-n oale și, pac, în gura scârboasă. Treaba lui era la bar, cu Núria. Da' nu, idiotul voia să-și vâre peste tot nasul, ca o hienă, să vadă ce-apucă, și, cum sta țeapăn, parcă de piatră, m-am împiedicat de el și-am vărsat uleiul încins pe picior, și azi mai am semn. Și, nebun de durere, usturime, furie, am gândit, măi, pui de lele, e prima și ultima oară când mă arzi, ultima oară când intri la mine-n bucătărie cu mutra asta de șobolan. Și-am apucat mânerul tigăii cu mâinile-amândouă și-am izbit cât am putut de tare-n perete. Nu voiam să-l pocnesc. Jur că nu voiam să-l pocnesc. Voiam să bag frica-n el. Și-am nimerit în spinarea lui, nu-n perete. Cu năduf. Cu furie. Și a căzut la pământ. Ca un sac. Lung și umflat cum era. Și-am crezut că l-am omorât. Și m-am gândit, Dumnezeule, Jaume, ce-ai făcut? Și am văzut un șir negru din scaune de plastic, și comisariate cenușii de poliție, și mers târșâit de polițiști, și dus târât de gârzi, și geamuri groase, și jeg la colțuri, și faianță ca la școală, ca la spital, dar de-un milion de ori mai tristă, dacă e posibil. De l-aș fi nimerit în cap sau în gât, l-aș fi omorât. Striga ca din gură de șarpe, hohotea, ca o hienă ce era, mugea ca un măgar, ești nebun, îți lipsește o doagă, pui de cățea, zicea, cu ochii beliți cât cepele, îngroziți, că de-atâta spaimă pesemne nici nu simțea durerea. Și-atunci, cu tigaia în mână, aplecat peste el, m-am gândit că una din două. Ori dau înapoi, îmi cer scuze, îi povestește Finei și lui Quim și tărășenia se-ncheie și eu mă umilesc, obligat să-i cer veșnic iertare, zilnic. Ori merg mai departe, mai fac

câțiva pași, că nu-l omorâsem, n-o să se poată mișca o săptămână, da' e viu, mama lui. Și m-am aplecat peste el și i-am șoptit la ureche: „Prima oară când mai intri-n bucătăria mea, te omor.” Și iar a zis ești nebun, nebun de legat, și a doua zi s-a cărat. Și acum la bar suntem doar eu și Núria. Fina vine când și când să dea ordine și să bea gin tonic. Și Quim vine să bea bere, să fumeze afară și să trimită mesaje la femei. Și suntem bine.

Mai iau o gură de bere. Cele mai bune cine le prepar pentru mine și pentru Núria. Invers decât la toate restaurantele din lume, unde angajații primesc paste și orez, de parc-ar fi porumbei, să-și umfle burțile ieftine. Nu, acum, când mâncăm eu și Núria, fac mâncăruri mai bune decât pentru ăia care plătesc. Îi prepar salate cu sos și uneori cumpăr câte-un piept de rață pentru noi doi. Din banii mei, dacă trebuie. Sau îi păstrez cotletul mai închis la culoare. Și-i zic să nu mai fumeze atât, drace, parc-ar fi maică-sa. N-are nici douășcinci de ani, ce-i trebuie să fumeze-atât? Aici toți fumează, parcă interzisul fumatului în baruri și pozele oribile de pe pachetele de țigări n-ar fi ajuns aici niciodată. Și plozii de treișpe ani fumează, ca idioții. Chiar și înăuntru, după ce închidem, pe la trei dimineața. Rămânem câțiva, sau numai eu și Núria, să umplem frigidererele, și-atunci fumăm și bem. Până și eu, cu toată greața ce-mi face, fumez. Dar dimineața mă scol tot devreme. C-am băut și fumat sau nu. Plec pe munte sau fac ce-am de făcut. Că, dacă nu te scoli devreme și nu te miști, treburile-astea de noapte îți putrezesc sufletul. Doar băut și fumat și povești cu nefericiți. Mai rău ca la-nchisoare. Bine, nu-i adevărat. N-ar trebui să spun asta. Sunt lucruri bune aici. Întâi și-ntâi Montseny²⁵. Matagalls, Agudes, izvoarele... Apoi,

²⁵ Masiv muntos nu departe de Barcelona, cu vârfurile Matagalls și Agudes la cca 1700 metri altitudine.

oamenii, sunt oameni buni, chiar și ăia de vin la bar. Fina știe c-am făcut pușcărie fiindcă am omorât un om, și-n alte părți ar fi de-ajuns să nu te primească, aici nu. În al treilea rând, poți să te duci unde vrei, când vrei, chiar dacă nu te duci. Să-ți alegi când te scoli, când te cacă, când mănânci. Dacă nu poți s-alegi, viața ți-e cam ca de câine. De-asta n-am eu câine, și-mi plac animalele, dar un câine e sclavul stăpânului, el îi alege și când mănâncă, și când se cacă. Și, pe deasupra, e obligat să-l iubească. Mai iau o gură. Muntele ăsta nu-i ca ăi de-acasă și-n același timp seamănă cu ei mai mult ca mulți alți munți, fiindcă toți sunt lumea mea. Aaa, la oameni mă gândeam, oamenii din locu-ăsta uitat de lume îs oameni de treabă. Întorc cârnatul pentru Miquel Gras și mai iau o gură. Chiar și Fina, care nu mă lasă să beau, e fată bună, când n-are multe pe cap e chiar simpatică și-al ei mi-s, și trec anii și totu-i bine. Miquel Gras, tipul cu cârnatul, mai bine și-ar umple gura cu cârnați, cu fasole și cu ce-ar mai încăpea decât să spună tâmpeniile pe care le spune, că parcă o deschide doar să facă din țânțar armăsar, doar să bage zăzanie, doar să zică ce nu-l privește și ce-a zis ăla despre ălălalt și ce prostie a făcut în clipa aia. Târăște după el un car de bazonii și aiureli. Dar are doi băieți, două fete și o droaie de nepoți, că a trebuit să-și vândă mașina și să-și ia furgonetă și-mi închipui că, dacă tot cârdul ăsta de fii și fiice și nepoți îl iubește, o fi ceva bun sub limba asta ascuțită. Și iau cârnatul de pe foc. Azi e și Montserrat, a mâncat un sendviș cu șuncă și brânză și trei farfurioare de măline, ea singură. Montserrat râde la toate glumele, doar la alea despre pensionarea ei, nu. Că iese, că nu iese, la pensie, c-a dat de nu știu câte luni o petrecere de despărțire, chiar dacă încă lucrează, și, dacă glumești pe chestia asta, se-nfurie și pleacă fără să plătească, plătește data viitoare când tu nici nu-ți mai amintești de glumă și-atunci să vezi ce-ți aud

urechile. Și mai sunt toți flăcăii ăștia, nu-s oameni răi. Unii-s un pic mai afurisiți. Dar în general vin să sporovăiască și să se uite la meci și să bea bere, una după alta și, de mâncat, ce zic eu mâncare-mâncare, mănâncă doar ăi de vin de la antrenament, c-ajung morți de foame. Și veșnic vor burgeri. Acum vreun an au murit câțiva puști de-ăștia și orașul nu și-a revenit încă. Când începeau să vorbească despre asta, că oamenilor le place să vorbească despre lucruri triste și macabre, eu plecam. Erau toți băuți, înghesuți într-o mașină, și au ieșit din șosea și au căzut în gol și au murit toți cinci. Și orașul ăsta-i micuț, dacă nu-l cunoști pe unul, îi cunoști tatăl sau sora. Mi-i închipui în mașină râzând și fumând și făcând glume, cu-atâta sânge-n vine, atât de puțină suferință, atâtea motive de veselie și-atâta viață. Și mă gândesc la ce și-or fi spus înainte să zboare mașina și pam! Câteva clipe de durere, câteva clipe de spaimă, de-or fi avut timp să vină, și pe urmă nimic.

Núria intră-n bucătărie și zice:

— Jaume, nu dormi pe tine, și zâmbește-ntr-un fel că nu știi ce să-i răspunzi. Două fripturi cu cartofi, pentru Assumpta și Marc Sala.

Și eu îi răspund:

— *Marchando!*²⁶

Și, după ce-am zis, mă simt total stupid și ridicol. Dispare după perdelele de plastic.

Eu curăț cartofii, îi tai și-i las peste noapte-n apă. Scot din frigider carnea mustind de sânge și, înainte s-o pun pe grătar, ies o secundă afară să-i zic:

— Dă-mi o bere.

E ca lumea Núria, nu te judecă și nu se supără de chestii de-astea. Ia sticla, o deschide și-și vede de treabă. Pe urmă-

²⁶ Vineee! (în sp., în original).

ți vine cu glume răutăcioase, cu fața aia de vulpe, da' să te porcăie că bei când lucrezi sau conduci beat, nu. Și-i zic mersi și pun cotletele pe grătar. Alde Sala ăștia care-au cerut fripturi sunt sonați bine. Niște hippy retrași la Montseny să fumeze iarbă, niciodată nu știi la ce să te-astepti de la ei. Uneori se bat și ți-pă de-ai zice c-o să-nceapă să-și arunce-n cap cu scaune și alteori râd și cântă și beau și se urcă-n mașină și-o tulesc spre Vic sau Girona la chefuri, și nu-s tinerei.

Și mai e Genís, cu sandalele și șosetele lui albe, trebuie să ai grijă câte beri îi dai, e băiat bun, da' nu poți să-l lași să bea prea mult. Să aibă patruj' de ani, sau mai mult, nu se știe, cu trupu-ăla de copil și gura aia de copil. Părinții îi sunt bătrâni, destul de bătrâni ca el să aibă patruj' de ani, da' Genís parc-ar avea nouă-zece, maxim unșpe. Nûria mi-a spus într-o zi că, după prima sticlă, îi dă doar bere fără alcool și pe jumate nici nu-i ia bani. Genís merge doar pe jos și veșnic dai de el și câteodată-i zici, hai, urcă-n mașină. Și uneori se urcă și alteori, chiar dacă plouă, nu.

Apoi e Carmeta, de ea-mi place cel mai mult, e ciungă de-o mână și e veselă și liniștită și simpatică, de parcă o mână mai puțin i-ar face viața mai ușoară, nu mai grea. Carmeta bea vermut, și câteodată vine cu frate-său sau cu soră-sa, amândoi cu mâinile-ntregi și o tristețe prăfuită în ei. Și, când serbează ceva, cere scoici. Și mai sunt bărbații care fac autobuze la fabrică, strigă toți, parcă s-acopere zgomotul mașinilor. ăștia-ncep cu bere, apoi trec la whisky, la patxaran²⁷ și cocktailuri cu rom. Și câteodată vin familii, da' devreme, și copiii-și împart un cotlet cu cartofi, iar cei mari mănâncă și-aproape nu-și vorbesc. Perechi tinere nu vin niciodată. Parcă le-ar fi rușine să se iubească sau cine știe.

²⁷ Lichior tradițional din Țara Bascilor făcut din anason și fructe de pădure.

Seara la unșpe jumate închid bucătăria. Și fac curat, și partea-asta-mi place, că pregătesc tot pentru a doua zi, și, când te uiți, tot curat lună, te simți bine. La închisoare am învățat tot ce știu despre gătit. Și n-am învățat prost. Îmi place și mă pricep. Valenți, care m-a-nvățat, zicea că să gătești e cum cânți, unii-s născuți așa, ca un dar, da' cu puțin efort oricine poa' să-nvețe. Nu știu dacă-i cel mai bun exemplu. Eu știam deja să fac câteva lucruri pentru tata, după ce-a murit mama, da' cu puțină tehnică, cu trei-patru reguli de bază, poți să faci minuni.

Termin curățenia, ies la bar și apare Guifré. Mereu în ultima clipă și mereu singur cuc, și-mi zice că are o poveste cu urși să-mi spună. Și eu zic, a, da? Foarte bine. Că e gluma asta, că unii de-aici îmi zic ursul din Pirinei. Invidioși, că ei au un munte cât o neghină și eu am un lanț întreg. Și din prostia asta, uneori nici nu-mi zic pe nume, îmi zic ursul. Și mie-mi place că-mi zic, că gândul mi se duce acasă și la Mia. Și-n același timp nu-mi place deloc, că doare, e ca o-nțepătură-n piept gândul acasă și la Mia.

Povestea ursului pe care mi-o spune sună așa:

A fost odată ca niciodată un fierar aprig, cu o claie de păr, zdravăn și corpolent, ca tine, zice, care trăia singur și era mereu furios și mereu înjura, într-atât, că atunci când apuca ciocanul, fierul deja tremura, iar când trebuia să potcovească o vită, aia nici nu mai sufla. Într-o zi, în satul fierarului a ajuns un vagabond, desculț și murdar. S-a dus la fierărie și a cerut de pomană. Fierarul, de la foale, i-a strigat:

— Încalță-te, vită, și cară-te, aruncând spre el o potcoavă înroșită.

Fără să se miște, cerșetorul s-a uitat fix la el și a spus:

Urs ești, urs ai să rămâi!

În orice pom ai să te sui

*doar în păducel nu, că e spinos,
nici în brad, că e lunecos.*

Și imediat fierarul s-a prefăcut în urs și a fugit mugind spre pădure, căci cerșetorul ăla era Domnul nostru.

Guifré spune că toți urșii sunt urmașii fierarului, de-aia pot umbla drepti ca oamenii și se cațără în toți copacii, doar în păducel și-n brad nu. Râd când îl aud spunând „Domnul nostru” și-i torn bere-n halbă. Restul serii trece repede și Núria, care mă lasă la tejghea și iese când și când să tragă o țigară, e mulțumită. Patronul Quim a plecat deja de ceva timp, așa că ne potolim setea și plictiseala și dorința ca noaptea să se-ntindă cu bere. Și, când mă simt prea umflat, cu gin tonic. Azi oamenii au o zi bună, toți liniștiți, nimeni nu vrea ceartă, nu se plânge, n-are chef să se-mbete și toți pleacă acasă când e timpul de plecat.

Când închidem ușa pe dinăuntru și coborâm pe jumătate obloanele, Núria aprinde o țigară și o lasă în scrumiera de pe tejghea. Se duce în magazie cu căruțul să ia patru lăzi mijlocii. Se-ntoarce și trage un fum. Pune lăzile de plastic pline pe tejghea și se-apucă să încarce frigiderul, cu țigara-n gură și privirea de vulpe. De vulpe căreia-i place să se joace înainte să omoare prada. Și eu văd că azi are chef de harță și-ntreabă tam-nisam:

— Și tu, Jaume, de unde-ai ieșit?

Eu pun scaunele pe mese și răspund:

— De sus, din Pirinei. Ca urșii.

Știe foarte bine. Lasă țigara și pune sticlele-n frigider în formă de piramidă egipteană.

— Mama era o știmă, zic. Și mă gândesc la mama, cum vorbea puțin, cu zâmbetul ei liniștit, bun ca pâinea caldă când era mulțumită, te făcea să te simți bine c-ai făcut-o să râdă, chiar dacă zâmbetul i-arăta doi dinți lipsă-n față. Mama mea, cu toată bunătatea ei irosită. Mama mea,

moartă înainte de accident, și cât mă bucur c-a murit înainte de tot ce-a fost. Mă duc la teighea și m-așez ca un client. O să mătur, da-ntâi iau din scrumieră țigara aprinsă a Núriei, c-am terminat de urcat scaunele. Întreabă:

— Sunt știme în Pirinei?

— Sunt peste tot.

— Cum știi că era știmă?

Fac semn cu mâna să mă servească cu alt gin tonic și-i spun alt adevăr:

— Când mama și tata s-au luat, mama l-a pus să-i promită că n-o să spună niciodată cu voce tare că e știmă. Da', când m-am născut eu, eram atât de urât, că tata nu putea să creadă că-s fiul lui și-a zis: „Așa pățești dacă tensori c-o știmă.” Și pam! mama a dispărut și n-am mai văzut-o niciodată.

— Așa pătesc mereu știmele, zâmbește. Toarnă două gin tonic. Țigara i-a rămas la mine și-și aprinde alta.

— Știi ce cred eu despre bărbații secretoși, misterioși, care nu spun nimic, țin totu-n ei? Întreabă. Cred că-s ca o cochilie goală, n-au nimic de spus.

Ridic capul și mă privește cu ochii care zâmbesc provocator, capabili de multe alte lucruri decât să fie aici. Ochi de vulpe plictisită, plictisită de băieții din orașu-ăsta, de mașinile băieților din orașu-ăsta, de peisajul și perspectivele din orașu-ăsta. Eu n-am nimic să-i ofer și nu vreau să mă privească așa, cu gura ușor întredeschisă ca o ușă. Și zic:

— Am omorât un om.

Zic și nu mă uit la ea, nu vreau să-i văd reacția. Își schimbă poziția, fumează și așteaptă.

— Am omorât un băiat care mi-era prieten. Fără să vreau. Eram la vânătoare și l-am împușcat în spate. Mi s-a descărcat arma. Sus, în munte, atât de sus, că mi-a luat ore să-l duc jos, mi-a murit în brațe.

Poftim, un secret ca o comoară. O mică zguduială în suflet. O întâmplare la care să te gândești, una de spus prietenilor. Un adevăr ca un fruct putred. O scenă tristă.

Atunci o privesc și zic:

— Și-o vreme am fost la-nchisoare.

Stă nemișcată ca o vulpe.

Sunt lucruri care-ți rămân întipărite-n minte. Articolul 545, Codul penal din 1973. *Prisión menor*²⁸. În cazul meu, cinci ani. Trei, preventivă, doi după verdict. Țasta e prețul când trăiești la rahatul de frontieră cu Franța. Nu crede nimeni că n-o să faci zece pași să scapi de cinci ani de cușcă. Și văd toate lucrurile, unul după altul, aproape fără durere. Cel mai puțin mi-aduc aminte de Hilari. Hilari murind. Sângele și părul. Aproape că nu-mi amintesc cum l-am scos din pădure. Nici fețele polițiștilor, nici prima noapte închis, nici a doua. Pe urmă, sunt la închisoarea din Pont Major și aștept procesul, și procesul trece și mie nu-mi mai pasă de nimic.

Și întreabă:

— Cum a fost la-nchisoare?

Zic ceva la-ntâmplare și fac un gest ca un fel de zâmbet și-ntreb:

— Pot să iau cu mine o bere?

Ea ar vrea să mai stau, să spun mai multe secrete și să fac ceva cu noaptea asta, fiindcă noaptea asta e una de ținut minte, mai bună ca multe altele, căci noaptea asta suntem vii și suntem aici, la bar, unul în fața celui alt. Dar eu nu vreau să stau, nu vreau să mă gândesc la-nchisoare și nu vreau să mă privească așa, cu gura ca o ușă întredeschisă, și ea mi-ntinde o bere și eu o-ntreb dacă pot să plec, dacă o deranjează să-nchidă singură. Tata a murit

²⁸ În Spania, închisoare sub șase ani (în sp., în original).

în al doilea an de-nchisoare. Înainte de proces. Al dracu' de bine. Nu trebuie deschisă poarta amintirilor, că dincolo de ea nu-i nimic bun.

Mașina m-așteaptă în întuneric și intru și miroase a căsuță. N-o iau spre casă, o iau spre marginea orașului, căci noaptea e răcoroasă și berea e răcoroasă și virajele la curbe sunt o făgăduială de stare de bine. Te rog, o stare de bine. Calc tare accelerația, iau curbele de parc-aș dansa, de parc-aș fugi. Drumul e negru, cu dunga asta pe mijloc ca un guler, ca un chenar care-o străbate pe toată, ca pielea unui șarpe. Și-n fața mea se deschide pădurea, galbenă și gri, de parcă eu aș fi un cuțit. Cerul e mai clar decât pădurea și decât șoseaua, căci în cer e ascunsă lumina. Deschid geamurile și binefăcătoarea noapte îmi intră-n mașină. Nu mai e nici o mașină pe șosea, căci noaptea mașinile dorm. Și apa aurie lunecă rapid pe gâtul sticlei și e un lan de ovăz. Un lan de grâu. Un lan de ovăz. *Dansul ovăzului o să vi-l cânt, dansul ovăzului o să vi-l cânt, când semăna, tata făcea așa, făcea așa, se lovea-n piept*²⁹, și, deodată, bum! Un trup intrat violent pe traiectoria mașinii face un zgomot brusc și înfricoșător. Doamne sfinte! Măinile încleștate pe volan mă dor, parcă străbătute de-nșepături electrice, și sticla de bere zboară și se varsă pe podea. Opresc instinctiv mașina și în întunericul așterne o mare liniște, să contracareze. Răsuflu greu, că-s speriat și-aș plânge de frică și n-aș vrea să văd ce-am ucis. În fața mea drumu-i curat. Copacii se-ableacă spre mine de parcă m-ar privi și eu rămân nemișcat o clipă, cu spatele la întuneric și moarte. Cobor din mașină, endoită-n față zdravăn. Și, când, în mijlocul șoselei, roșie, luminată de farurile din spate, disting căpriorul, strig, Dumnezeuule! de multe ori și tare și-apoi Isuse!, iar și iar,

²⁹ Cântec și dans popular catalan, legat de muncile câmpului.

tare, și-apoi Doamne!, iar și iar, tare, și, când îngenunchez lângă animal și-i pun mâna pe frunte și între urechi, gândesc că-i căpriorul. Știu bine că nu-i *acel* căprior. Da' gândesc că e căpriorul pe care eu și Hilari nu l-am omorât. Berea-mi izbește-n toți pereții venelor și amintirile-mi izbesc toți pereții capului și iau animalul în brațe, cum l-am luat pe Hilari. Nu i-am spus niciodată Mieî că-mi pare rău. N-am acceptat vizite. Nu m-am întors acasă când mi-au dat drumul. Deschid ușile din spate și animalul mort e mai greu decât pare, atât de ușor când fuge, pe piciorușele-astea subțiri. Am grijă să nu se lovească de cadrul ușii acești genunchi și aceste picioare care susțineau toată carnea asta. Intru-n mașină pe cealaltă parte, să trag înăuntru animalul, de gât, care e dur și musculos și cald. Picioarele din spate-i alunecă, țepene, de pe bancă, afară din mașină, și mă întorc la prima ușă și-l prind de umeri și-l ridic și-l împing în scaun, fără sânge, că nici n-a sângerat. E căpriorul lui Hilari, și nu i-am spus niciodată Mieî că o doream și-mi părea rău. Cum să mă ierte vreodată cineva dacă nu mă iartă Mia? Închid ușile și știu că toate animalele de noapte mă privesc îngrozite din întuneric, cu ochii în jos, să nu le scânteieze. Uneori cuvintele nu vin și nu vin nici gândurile. Tot ce poți să faci faci cu mâinile, răsucitul cheii în contact, ceva simplu, și lăsat jos frâna de mână și băgat într-a-ntâia, că totu-i ușor și mecanic. Căpriorul ca un copil dormind în spate. Aș fi vrut să am copii. Cu Mia.

Șoseaua se-ntinde în fața mea. Sticla de bere, goală, se lovește de podea. Locul accidentului, dimineăta, va părea alt loc. O să-mi ia o oră jumătate. O oră și-un sfert dacă merg cu viteză. Gonesc, aerul rece să năvălească pe geam, să facă zgomot, să-mi umple urechile și să se-amestece cu mirosul acru de pădure, de animal sălbatic, de frică și moarte, cu mirosul sudorii mele și al sudorii animalului, care fermentează, tot mai intens și mai acru și mai

însălmântător. Dau drumul la radio, să-mi țină de urât. Și-atunci, înainte să prind vreun post, îi simt. Adânci, ca prăpăstiile întunecate care-ating străfundul pământului. Îi simt în ceafă, înainte să-i văd, mult înainte să-i înțeleg, și-ntârzii să-i situez, și-atunci mă întorc și sunt acolo, amândoi, ochii deschiși, ca două puțuri, ai căpriorului. Umezi și negri.

Fantoma

Luna e rotundă și plină și Lluna stă-ntinsă la picioarele patului, ne ducem la culcare devreme, că suntem obosite. N-o las să doarmă-n pat pe Lluna, și, dacă mă trezește dimineața, de nerăbdare, de foame sau din prea multă dragoste, mă supăr sau mă prefac că mă supăr, să nu mai facă.

Mă bag în pat și-i zic noapte bună, n-o văd, dar știu că stă cu botul pe labelle din față, c-o mutră resemnată. Somnul îi vine repede.

— Sunt ani de când nu am mai fost cu nimeni, îi spun. Cum i-am spus prima oară. Și continuă să mă sărute. Credeam că m-am rupt pentru totdeauna de lucrurile-astea, că nu mai simt nevoia plăcerii venite de la altul, că nu i-am dus lipsa. Dar acum, că-n mine se trezește dorința, m-agăț de ea, e născândă și veselă și vreau să crească. Oriol zice:

— La fel și eu. – Ca data trecută. – Și râd, fiindcă nu e posibil. Și râde și el.

Când mângâie, mâinile îi sunt sigure. De cât îi tremură, nu credeam c-o să poată s-apuce ceva cum trebuie. Gura lui are gust de alcool, de vin pus în mâncare, și are buze, și buzele lui mă doresc și brațele lui își iau avânt și eu credeam c-o să gândesc, c-o să gândesc gesturile, c-o să gândesc fiecare lucru ce-o să se-ntâmpale când s-o-ntâmpla. Dar nu. Sângele și mâinile lui și mâinile mele o iau înainte, mai rapide, mai intime, și ne smulgem hainele și ne mângâiem și-atât timp trecuse de când nu mai mângâiasem un penis de bărbat. Și-atunci Lluna, mereu face așa, îmi linge genunchiul c-o limbă și-un nas reci și străine. Mă ridic și-o scot afară și mă-ntorc repede, ca totul să revină la loc, și nu vreau să se-oprească, vreau să între iarăși, să iasă iarăși, și-l privesc și-i zâmbesc și mă privește și mă pătrunde mai adânc și e prima dată, data asta, prima din multe ce-au să vină.

Oriol nu e niciodată același lucru. Când face dragoste, e ceva tăcut care știe să mângâie. Un bărbat întreg și o bună companie. Dar, uneori, după ce facem dragoste, e un bărbat ciobit, vrea să vorbească doar despre hoții care i-au intrat în casă și despre gaura din cap și despre înainte și acum. Eu ascult și nu vorbesc niciodată despre Hilari, căci el își spune povestea lui, și povestea lui e singura pe care-o vrea ascultată. Și fiindcă nu vreau să-i vorbesc despre Hilari. Hilari e povestea mea.

Uneori, înainte să facem dragoste, are o zi de cuvinte mari, vorbește despre cărți și se-arată detașat, rece. Atunci eu mă-nvârt ce mă-nvârt și vorbesc puțin, căci are aerul că vorbește unei pietre, și ies în grădină și ud florile și când obosește să pretindă lucruri care nu există, îl iau în brațe și ne dezbrăcăm.

Uneori, când pleacă, că nu doarme aici niciodată, și nu i-am cerut-o niciodată, îmi zic: Mia, ce voiai? Ce-așteptai? Nu că n-a rămas să doarmă, asta-i bine. Dar toată povestea. E

un tânăr frumos, ce face aici sus cu mamă-sa și-un baston și mâinile tremurânde? Și pe urmă gândesc: N-așteptai nimic, Mia. Și asta-i bine. Și-l las să vină. Că-mi place să vină. Și eu nu mă duc la el niciodată, ca orice-o gândi mamă-sa despre mine, de bine sau de rău, să n-o facă-n fața mea. Și fiindcă el știe unde sunt și poate să vină când vrea și eu nu trebuie să ghicesc dacă are o zi liniștită, când e o bună companie, sau una de se-nchide-n el ca o nucă.

Hilari era mereu același lucru. Era ca aerul dimineții devreme. Răcoros și fin și plin de idei și de dorințe și de posibil. Mereu ca aerul dimineții. Niciodată ca aerul greu al după-amiezii. Niciodată ca aerul leneș al amiezii, ca aerul albastru al înserării sau aerul negru al nopții. Mama era ca Oriol, mereu altceva. N-aveai cum ști dac-o să-ți cânte sau o să te certe. Și, pe urmă, când a-mbătrânit, cu boala, nu știai dac-o să fie o fetiță sau o femeie bătrână, o mamă sau o fiică, dac-o să te recunoască sau o să te creadă mătușa ei Carme sau cine știe cine. Bunicul Ton era mereu același. Dar ceva plicticos. Searbăd ca niște unelte stricate. Ca un bec ars, cu nici un orb să-l stingă. Și Jaume era mereu același. Un urs brun din Pirinei, asta era. Dar nu mai e nici unul prin părțile-astea.

După ce facem dragoste, Oriol zice:

— Mă duc să sap în grădină. Mă duc să fac rigole. Mă duc să leg roșiile.

Și eu mă gândesc cât de verzi, mici și urâte sunt roșiile din grădina mea și mai rămân un timp întinsă în pat. E plăcut să nu faci nimic, să nu zici nimic, să nu te uiți la nimic, după ce faci dragoste. Fulgeră. Lumina albă împoașcă totul ca niște lapte scuipat. Când tuna, mama striga „Domènec!” Un țipăt. Un „Domènec” pentru fiecare tunet. Nu pentru fulgere, și un fulger îl omorâse pe tata, pentru tunete. Și-atunci plângea și se ruga și ne pune pe

toți să-nngenunchem și să ne rugăm să nu cadă un fulger pe casă.

Când vezi un fulger trebuie să numeri secunde. Secunde dintre fulger și tunet. Dacă timpul dintre fulger și tunet e scurt înseamnă că fulgerul a căzut pe-aproape. Și trebuie să cauți adăpost. Dar niciodată sub un pom. Și niciodată să nu fugi, că fulgerelor le plac curenții de aer. Și să nu te apropii de stâlpi electrici, nici de garduri electrice, nici de stânci răzlețe sau de peșteri. Și să nu te scalzi în râu când e furtună. Și, dacă ești acasă, mai bine să-nchizi ferestrele, și ușile, și luminile, și să nu aprinzi vreun foc, căci fulgerelor le plac focurile. L-aud pe Oriol robotind pe-afară și ies să-i țin de urât. Luna-i deasupra grădinii, Lluna-i culcată în fața grădinii, el e cu spatele la mine și sapă, cu cazmaua în mână, și trezește urechelnițele și buburuzele și șopârlele și viermii și celelalte vietăți care dorm, cu loviturile lui metodice, cu răscolit pământul. Îi spun:

— Am venit să-ți țin de urât.

Și se-ntoarce. Și e Hilari. Și-mi zice:

— Ce bine, Mia!

Și cât mă bucur că e Hilari, nu Oriol, că Hilari e un tovarăș mult mai bun decât Oriol, mai bun decât orice tovarăș, și fiindcă-i simt lipsa zi de zi.

Și el îmi spune:

— Adu stropitoarea, să udăm acum, că s-a dus soarele.

Și-i aduc stropitoarea. Și noaptea e plăcută și eu nu vreau să se termine.

Hilari nu voia niciodată să fie singur, nu voia niciodată să facă singur ceva, zicea, Mia, vii cu mine să fac caca? Sau vii cu mine după lemne? Sau hai să vedem râul. Și-l însoțeai mereu. Parcă-i era frică să rămână un timp singur. Vii cu mine, Mia? zicea. Stai cu ochii pe mine, mamă? o-ntreba pe Sió. Parcă s-ar fi evaporat dacă nu-l priveai. Jaume, în schimb, nu mergea însoțit niciodată. Cobora din munte pe

jos o oră ca s-ajungă la școală, apoi o oră și jumătate de urcuș la întors acasă. Singur-singurel. Până l-a agățat Hilari. Hilari, cel bun cu animalele sălbatice, fiindcă avea răbdare, l-a adoptat. L-a păstrat cum ai păstra un șoricel sau un dihor sau o vrabie căzută din cuib. Și pe urmă mergeam toți trei împreună peste tot, căci Jaume nu obosea niciodată și niciodată nu zicea nu la ceva. Și nu-l deranja să mai urce nițel, când era vorba să ne-nsoțească la un joc sau la o supă bună.

La-nceput pe mine băiatul giganților mă enerva. Atât de lent și-atât de credincios. A apărut într-o zi și de-atunci a venit mereu. Și uneori îi zicea lui Hilari „frate”. Îi zicea „frate” fiindcă el n-avea frați, nici prieteni. Parcă Hilari ar fi fost frate cu toți. Și nu-mi convenea. Fiindcă era al meu, fratele meu și-atât. Și Jaume-mi zicea „M-i-a”. Îmi zicea Mia, apăsând pe fiecare literă, rar. Și nu-mi plăcea. Nu-mi plăcea că-i trebuia mai mult ca lui Hilari să-nțeleagă niște lucruri. Și fiindcă Hilari avea răbdare și eu nu, eu păream rea. Și fiindcă mă plictisea să se țină mereu după noi și să aibă atât de puțin de spus, parcă adoptasem un câine bătrân.

Dar într-o zi Jaume ne-a spus că tată-său e jumătate om, jumătate gigant, iar mamă-sa gigantă toată. Și l-am privit în ochi și-am văzut că nu era un câine bătrân, era un urs. Părinții lui creșteau cai și oi și făceau brânză și vindeau la târg, până să moară mamă-sa și taică-său să se-nchidă-n casă și să mănânce numai uscături și fructe confiate. Erau ciudați părinții lui. Erau bătrâni și-aveau dinți lipsă și nu prea vorbeau și nu știau să citească, nu știau ce-i școala, și erau ursuzi, mi-nchipui că sătui să râdă toți de ei. Stăteau sus, sus de tot, în munte. Și lumea râdea de ei, că erau amândoi înalți și grași, păreau frați, și vorbeau c-un accent un pic franțuzesc. Giganți le ziceau oamenii. Și-asta-nsemna și că-s prostănaci, că s-au luat frate cu soră și-au avut un băiat prostănac, și asta era crud. Dar când Jaume ne-a

spus că ai lui sunt giganți, m-am uitat la el și am înțeles că glumește și că e deștept. Și, deodată, pur și simplu, nu el se ținea după noi, noi voiam să fim mereu cât mai aproape de el, oriunde era.

În altă zi ne-a spus că ai lui îl făcuseră din zăpadă. Și mie mi-a plăcut mult povestea aia. Că ai lui, zicea, n-au putut să aibă copii. Și erau triști. Și-ntr-un an, la sfârșitul toamnei, când a căzut prima ninsoare, mamă-sa a făcut un om de zăpadă în fața ușii de la intrare și pe urmă i-a cusut haine de copil și l-a-mbrăcat. Dar, când s-a înnoptat, i-a fost milă să-l lase singur afară-n zăpadă, l-a luat în casă și l-a pus în fața sobei. Și, la căldura focului, omulețul de zăpadă s-a dezghețat și a prins culori omenesti și și-a mișcat ochii, apoi brațele și picioarele și s-a transformat într-un băiat și i-au pus numele Jaume.

Și totul a mers foarte-ncet și sigur, ca un pod de piatră. De parcă totul ar fi trebuit să dureze veșnic. De parcă *atunci* ar fi fost veșnic. Și după-mesele erau galeșe și galeș era timpul și galeșă pădurea. Eu ajutam la măcelărie și dădeam mamei bănuții strânși în hârtie de ziar. Hilari îl ajuta pe Rei în grădină și aducea fasole și dovlecei și roșii și andive și cartofi. Și bunicul nostru a murit pe-atunci fără o vorbă, blând-blânduț. Și Jaume făcea brânză și mirosea a capră. Și mai aveam încă timp să construim cabane, să prindem cu lațul iepuri, să inventăm jocuri cu poțiuni magice și canneloni din paie și să-ncercăm să călărim vacile sau să facem foc fără chibrituri sau să mâncăm fragi până ne plesneau burțile.

Și uneori mă țineam de mână cu Jaume, că era plăcut să ai o mână într-a ta. Sau ne făceam masaj și ne ciupeam de brațe, doar din plăcerea de-a ne atinge. Și Hilari nu se supăra. Dacă nu-l lăsa singur, Hilari nu se supăra. Și noi nu ne jenam să ne ținem de mână în fața lui sau să ne-mpletim părul și să ne gâdilăm, că, dacă ne cerea, îi făceam

și lui. Știam că cei care se iubesc se sărută pe gură și dorm îmbrățișați și fac copii, dar n-aveam grabă, încă.

Și-apoi eu am făcut paisprezece ani și m-am lăsat de școală și am intrat la măcelărie, zilnic. I-am spus mamei că, atunci când Manel, patronul măcelăriei, iese la pensie, cum n-avea copii, o să-i cumpărăm magazinul cu banii de pe casa goală din Camprodon a bunicului și a mătușii Carme, păstrați de ea sub o placă de gresie. Și i-am spus lui Jaume și a zis c-o să vindem și brânza lui. Și Hilari a zis c-o să vindem și animale din curte și ouă și că el o să-mi dea mistreții și iepurii pe care o să-i vâneze și că, dacă gătim, am putea să vindem mâncare. Și eu am fost de acord, da, da, la tot. Și atunci mama a început să spună că n-ar trebui să mă duc în pădure cu băieții, că ei aveau doar treisprezece ani, dar eu eram de-acum femeie. Și eu n-aveam nici un chef să fiu femeie. Cu viața crudă și puținele lucruri care-ți mai rămân când ești femeie. Și tot mă duceam cu ei, veneau să mă ia seara, când se-nchidea magazinul, și mergeam la *festa major* și-n excursii și la vânat și peste tot.

Și când am făcut cincisprezece sau șaisprezece ani, nu știu exact, în mine și-n Jaume s-a trezit dorința de sărutat. Și, uneori, Hilari se plictisea de ȋocăitul nostru bălos, așa zicea, și se ducea acasă s-o ajute pe mama. Hilari pleca și veneau spiridușii pădurii. Care șușoteau și chicoteau, cântău o magie. Jaume avea un gust dulce și intens și sărat, ca de salam bun. Și-ncercam toate cotloanele și toate felurile și era un miros nou, al săruturilor. Mă lua-n spate-n pădure și eu ziceam sunt călare pe urs, am îmblânzit ursul Pirineilor! Și-atunci mormăia și fugea și mă lăsa să cad încet pe pământ și se târa peste mine mugind. Eu râdeam, de adrenalină, de gâdilatul aerului ce-i intra și ieșea din nas când îmi mirosea părul și gâtul și gura și burta și mormăia, mormăia, și-n mormăitul lui ni s-a trezit dorința să facem dragoste.

Și ne-am iubit toți anii care-au venit, care, deși au trecut repede, au fost mulți. Până la accident.

Și-atunci, în visul meu, Hilari zice:

— Mia, spune-mi cum s-a pierdut mama.

Și-și scoate tricoul și-l sfâșie să facă șuvițe să lege roșiile.

Și eu strig:

— Hilari, nu-ți rupe tricoul, am cârpe-n casă.

— E vechi, zice.

Și legăm de araci roșiile, verzi și pricăjite, și eu îi povestesc:

— Mama s-a pierdut și eu parcă vedeam cum pădurea-și deschide gura. Mama cu șorțul ei mov alunecând pe sub copaci ca-n gura unui lup. Pe cărarea ca tubul unui stomac care duce în hăul unde sfârșesc toți cei înghițiți de munte. Tu și tata, Hilari. Dar pe Sió pădurea a scuipat-o – și mă pufnește râsul – de parcă nu putea s-o mestece, atât era de uscată măicuța mea.

Și râdem.

— Ca atunci când tu nu puteai să-nghiți carnea și mama-ți toca cotletul și spata cu mixerul și-ți făcea delușoare, continui. Ca-n povestea pe care tata i-o spunea mamei, cu femeia care nu era nevastă bună fiindcă nu știa să facă nimic și, după nuntă, bărbatul a dus-o înapoi la părinți și le-a spus că după ce o s-o-nvețe ceva, vine s-o ia. N-a vrut-o pe mama pădurea, mi-a dat-o înapoi să-i îngrijesc boala și capul vraște, plin de-amintiri vagi, haotice. Am strigat-o, Lluna lătra, lătra-ntruna, și jumătate din oraș a mers în căutarea ei și-au venit mașini de jandarmi și pompieri s-o găsească pe doamna pierdută. Și-am postat pe Facebook mesaje și am dat anunțuri în ziare și-am lipit hârtii pe copaci la Molló și Camprodon, chiar și la Beget și Ripoll, cu poza ei din cartea de identitate, și nimic. A petrecut două nopți întregi în pădure mama, și s-a-ntors în a treia zi, dimineața, și-a zis că a dormit cu știmele apei. A dormit cu

știmatele apei! Și eu i-am zis, mamă! și ea, nu-mi pasă că nu mă crezi, dac-aș fi o fetiță m-ai crede. Și au ținut-o la spital și-au cercetat-o doctori peste doctori și nici o zgârietură. Dar doctorilor nu le-a spus nimic despre știmate. Eu am amenințat-o că, dacă se mai pierde, o duc la azil, dar n-a fost nevoie, avea să moară curând.

Mai leg o roșie și continui:

— O dată mama ne-a altoit, că i-am spus că văzusem știmate. Îți amintești, Hilari? A zis să nu mai spunem minciuni și bazaconii.

Hilari ia o fâșie din tricoul rupt și face alt nod și leagă roșia de arac. M-ascultă c-un zâmbet concentrat, fericit, pieptul și spatele gol și capul într-o parte, fiindcă-l încântă să povestim despre când eram copii.

— Ți-aduci aminte ce semn ziceai c-o să ne facem ca să comunicăm dacă murim? Dacă unul din noi rămâne singur? Îl întreb. Eu nu-mi mai aduc de povestea cu știmatele. Mi le-nchipui ca pe cele din povești, frumoase, spălând rufe albe. Dar nu văd ce-aveam noi în cap când ziceam că le-am văzut. Îmi amintesc doar cum ne pocnea mama. Și-mi amintesc cum tu ziceai că le-am văzut și-apoi alegeai semnul pe care să ni-l facem când unul o fi mort. Aveai multe idei și nici una nu mergea. O să vii și-o să mă saluți ca o fantomă, ziceai. Și eu te-ntrebam, noaptea sau ziua? Și tu ziceai, dacă pot, ziua, și, dacă nu pot, noaptea. Și eu ziceam, noaptea nu, Hilari, c-o să mă sperii. Și-atunci propuneai: în vise! Dar eu ziceam, în vise o să credem c-am visat și celălalt n-a fost de-adevărat, ca atunci când îl visai pe tata. Și-ai zis c-o să vii sub formă de animal, de căprioară sau de mistreț sau de iepure, și eu am întrebat, Hilari, și dacă te vânează? Atunci ai zis, nu, Mia, de animal care nu se vânează, de motan. Și, dacă te fugărește Ruda? – era câinele pe care-l aveam înainte, bunica Llunei. – Atunci, câine, ai zis. Și eu cum aș ști că ești tu? te-ntrebam. Fiindc-aș fi cel mai deștept câine

pe care l-ai văzut și-aș face lucruri pe care doar tu și cu mine le știm. Aș dansa, aș deschide uși și-aș face pipi în dulapul mamei.

Și râde mulțumit. Și-atunci, și mâinile ne miros a frunze de roșii, îmi spune din nou secretul. Secretul era povestea lui cu fantome preferată. I-o spusese o dată Rei.

— Vino, să smulgem buruienile, zice. Și povestește: Înaintea noastră, în casa asta trăia un om orb. Dar omul orb a murit. Și, peste mulți ani, bunicul Ton a pus instalație electrică și noapte de noapte luminile se stingeau singure. Seara, când aprindeam becurile, plaf. Parcă atingea cineva întrerupătorul. Parcă trecea cineva prin casă, cameră cu cameră, și stingea toate luminile. Și-au venit cei de la electrica și-au controlat tot, dar cablurile erau bune, întrerupătoarele, bune, totul în ordine. Era o fantomă. Atunci Rei i-a zis bunicului Ton: „Ți-aduci aminte, Ton, că Miquel era orb”? Miquel era un unchi de-al bunicului Ton, de mulți ani mort. Când trăia, mergea mereu cu mâinile pe pereți să găsească drumul, să nu se-mpiedice de mobile. Într-o seară cu furtună, când luminile din casă s-au stins una după alta, plaf, plaf, plaf, bunicul Ton a strigat: „Ia-ți, naibii, mâinile, unchiule Miquel, că-mi închizi întrerupătoarele”! Și de-atunci luminile nu s-au mai stins niciodată singure.

Și-atunci luminile farurilor intră pe fereastră și mă trezesc.

Visul rămâne în urmă ca o piele de șarpe veche, uscată, și aud o mașină, afară, și trosc-troscul pe care-l fac toate lucrurile rupte sub greutatea roților. Când mă ridic, Lluna mârâie agresivă. Nu-mi place că mârâie. Merg la dulapul de la intrare și iau pușca și mă mir că mi-e frică și că mă duc după pușcă. Îmi pun niște cizme, să calc apăsător, că, dacă mergi desculț, parc-ai fi în costum de baie. Și mă gândesc la Hilari, acum câteva clipe în grădină, în visul meu. Și-s grele,

ca tristețea, somnul și amintirea lui Hilari. Frica mă vrea trează. Mașina s-a oprit. Ies, c-o jachetă peste pijama, cu pușca și cizmele. Mașina e neagră și nu se vede cine e înăuntru. Nu m-am uitat la ceas, dar e noapte neagră ca moartea, mută. Să fie undeva între patru și cinci. Ce dracu'or vrea de la mine la ora asta? Nu-mi place. Arunc o privire-n grădină, nu-i nimeni, nu-i Hilari. Ar fi trebuit poate să mă fac că dorm, ca oamenii care-s prădați. Și mă gândesc la Oriol și la noaptea lui cu hoții. Farurile se sting. Capota mașinii e toată-nfundată. Se deschide ușa și nu zic nimic, mi-e limba-nclaiată și Lluna, în fața mea, latră, și mârâie, și-și arată toți dinții și clănțâne când latră. Și-atunci iese un bărbat și-mi sare din piept inima, fiindcă-l recunosc.

Din mașină iese Jaume. Prind câinele de ceafă și-i spun vorbe liniștitoare și tot latră, și-i zic, Lluna, Lluna, șșșt, și-aproape-mi alunecă arma. Jaume stă ținut lângă mașină ca o fantomă, ca o ofrandă, și, când mă ridic și m-apropii, mă privește printre gene, cu ochii și chipul îmbătrânit. Îmbătrânit, nu, umflat, și lemnos, și ochii ascunși sub pleoape, de parcă eu aș fi un foc sau un soare la apus. De parc-aș putea curge și l-aș atinge. Fac pașii până la el și zic:

— Vrei să intri?

Totul, în jurul lui, deasupra, în spate, e negru și trebuie să mă răsucesc ca să-mi întrec puțină lumină în câmpul vizual. Aer în ochi. Mă uit spre casă, o secundă-mi pare că nu e acolo. Cum nu e Hilari în grădină.

Mă urmează și câinele-l urmează pe el. Lluna-l adulmecă și nu mai latră și-i zice un bun venit sobru lăsându-l să intre. O să se bucure de prezența lui, animalele mereu se bucurau, iar Ruda mereu îl voia lângă ea și asta câinilor le intră-n sânge.

Îl conduc la bucătărie și se-așază pe bancă. Câinele se strecoară sub masă și eu, deodată, mă simt de parcă mi-au

fost scoase măruntaiele toate, stomacul, și plămânii, și ficatul, și tot-tot.

Ca Jaume să nu dispară și să nu fie prea multă lumină în ochii care și-au pierdut somnul de parcă n-o să mai fie somnoroși niciodată, ca să nu ne vedem prea bine sau să vedem tot ce ni s-a-ntâmplat pân-acum, și toți anii, și pijamaua de pe mine, și haina murdară, atât focul, dar n-aprind nici o lumină.

Și, deodată, Jaume începe să plângă. Plânge așezat la masă, fără să geamă. Nu se vede bine, dar picăturile care-i cad pe brațe și pe lemn sunt rotunde și mari și fac plici, plici. Câinele observă, se duce la el și i se vâără între picioare, și mângâierea animalului îl face să plângă și mai tare. Eu, la-nceput, nu vreau să-l privesc cum plânge. De parcă nu s-ar cădea. Și mă uit la jărat, la miezul lui roșu. Dar pe urmă-mi zic că da, trebuie. Că e ceva bun să plângi. Și că, în fond, mi-e dator aceste câteva lacrimi, și mă-ntorc și-l privesc.

Când își șterge obrazii, fac cafeaua. Fac cafeaua ca să am mâinile ocupate și s-o sorbim fierbinte. Căci, cât o-nghiți, totul e bine. Umplu cafetiera cu apă rece până la filet. Iau din bufet pachetul și o linguriță și pun cafeaua, încetul cu încetul. Închid bine, că, dacă nu-nchizi bine, zboară-n aer. Aprind focul și pun cafetiera și, când suflu-n chibrit, cu spatele, îi spun că nu l-am învinovățit niciodată, c-a fost un accident, toți știam. O spun cu cruzime. Ochii nu-mi plâng, n-au lacrimi, și zic, v-am pierdut pe-amândoi deodată. Pe tine și pe Hilari. Ca un brânci. Ca o lovitură de pumn, cea mai tare pe care i-o pot da. Cu pumnul închis. Cu palma deschisă. Cu amândoi pumnii deodată. Și pregătesc ceștile.

La-nceput, după moartea lui Hilari, când îmi imaginam că Jaume o să vină, distrus, îl primeam cu tandrețe. Ne-mbrățișam și plângeam, ne-mbrățișam și plângeam, nu trebuia să-i spun că-l iert, fiindcă știa deja, îi spunea trupul

meu că-l iert. Apoi, când lunile treceau și eu ceream să-l vizitez și refuza și tată-său trăia singur și eu mă duceam pe la el și casa se prăbușea și când omul a murit singur-cuc și după un timp Jaume a ieșit, dar nu s-a-ntors, durerea și neputința de-a înțelege au pus pe mine o crustă tot mai groasă, că mi-a luat ani s-o curăț. Apoi, dacă-mi imaginam că vine sau trece pe-aici sau ne-ntâlnim în sat, îl priveam cu cruzime, supărată, cinică, veninoasă, plină de toate furiile și durerile amestecate.

Pregătesc zahărul și lingurițele. Când fierbe, torn cafeaua în cești. Îi pun una lângă mâini și mi-e un pic frică să m-așez în fața lui, dar m-așez. Dă din cap, în semn, probabil, de mulțumesc și pune două degete deasupra aburului cald care se ridică din ceașcă, una mare, de lapte. Și eu îmi pierd orice speranță. Îmi pierd orice speranță fiindcă-i aici și nu zice nimic. Fiindcă nu vorbește, ca un câine bătrân. Fiindcă așteaptă să spun ceva eu, prima, să-i smulg cuvintele ca pe dinți. Și-atunci întreb:

— De ce-ai venit?

Și răspunde:

— Am călcat un căprior.

Are aceeași voce. Și eu îl privesc și el își ridică privirea și ochii ni se-ntâlnesc. Aceeași voce. Ochii mi se umplu de sânge cald, fiindcă are aceeași voce. Și, de parcă s-ar fi deschis un robinet, continuă:

— Ca al lui Hilari.

Și e frumos că-i rostește numele. Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari, Hilari. Ochii lui, o arsură.

— Unde-i acum căpriorul? întreb.

— În mașină, zice.

Și nu vreau. Și, da, vreau. Și mă ridic. Aș vrea să rămân și să spun mai multe. Și el să spună mai multe, mult mai multe. Dar mă ridic. Fac iarăși drumul până la ușă și-mi zic că-s lucruri importante de făcut, necesare. Iau pușca de pe

masa de la intrare și ies. Noaptea e plăcută și cobor încet scările, să nu fac zgomot. Câinele vine după mine. Când mă apropii, mașina pare un vapor eșuat, o casă părăsită. Cu portiera lăsată de Jaume deschisă, ca o ureche ruptă. Cu botul distrus după o luptă. M-apropii ușor. Geamurile mă privesc negre ca o apă. Mă uit prin portiera deschisă, înăuntru e întuneric și nu văd bine scaunele și scrutez întunericul și nimic nu se mișcă. Am arma pregătită în mâna dreaptă, dar înăuntru nu-i nimic. Îmi plec capul și pun mâinile pe suportul pentru picioare și nimic. Doar un miros acru, tare, greu, de animal sălbatic și de bere și de sânge și de încă ceva mai aspru.

Îl aud pe Jaume venind dinspre casă. Pipăi podeaua mașinii și o simt umedă și-mi trag mâinile și nu văd de ce culoare e lichidul și mi le șterg pe picior, și Jaume, care e acum lângă mine, zice:

— Îmi pare rău.

Știu deja că-ți pare rău, dar nu zic nimic fiindcă e bine că-ți pare rău. Fiindcă trebuie să-ți pară rău de niște lucruri.

— Ai o listă cu lucrurile de care-ți pare rău? întreb.

Schițează doar un început de zâmbet, de parc-ar fi dureros să zâmbească. Și apoi:

— Îmi pare rău de accident, zice. Îmi pare rău că Hilari a murit din vina mea. Îmi pare rău că mi-a fost prea frică să vin să-ți spun că-mi pare rău. Îmi pare rău că n-am vrut să mă vezi așa. Îmi pare rău c-am plecat și nu m-am întors și nu ți-am spus că te iubeam, că te doream, nimic. Îmi pare rău că n-am avut curaj.

Și-atunci iau foc. Răspund, cu arma în mână, înfuriată ca un munte:

— Îmi pare rău că nu te-ai întors și-mi pare rău că mi-am dorit mereu să te-ntorci. Și-mi pare rău că Hilari e mort din vina ta și asta a distrus totul. Și-mi pare rău că te iert, când

te iert. Și-mi pare rău că nu te iert, când nu te iert. Și-mi pare rău că uneori nu-i de-ajuns să-ți pară rău, cum uneori nu-i de-ajuns să iubești.

Și o iau spre casă. Pun arma la loc în dulap. Aș vrea să căutăm căpriorul. Să nu se lumineze. Luna rotundă să rămână-n grădină, ca o pisică. Jaume să rămână-n grădină, ca o pisică. Să putem încerca să rostim toate lucrurile deodată. Ceștile, triste, sunt încă pe masa din bucătărie, în întuneric, și câinele se duce-n dormitor fiindcă e timpul de dormit. Fiindcă dormeam și-am fost trezite, și-acum parcă noaptea asta n-o să se termine niciodată. Dar eu nu vreau să mă culc. Nu vreau să plece Jaume. Cu tot ce e de spus.

Mă-ntorc afară cu mâinile goale și-nchid ușa de la intrare. Stau pe a doua treaptă a scării din fața casei, sub cerul deschis și sub noaptea neagră și sub luna rotundă. Îi fac un semn din cap lui Jaume, e tot lângă mașină, să vină. Se-apropie și se-așază lângă mine și, sub mirosul de bere și de sudoare, simt altul cumplit de cât de plin de-amintiri este. Vreau să căutăm căpriorul. Vreau să-l căutăm mâine pe lumină și să nu-l găsim. Să fi fugit toată noaptea. Să fugă acum. Să se-ascundă și să trebuiască să-l căutăm ani de zile.

Întind palma, să-și pună palma lui imensă peste a mea. Atât de suav, atât de-abia se-ating buricele degetelor.

— Vreau să-mi povestești tot, zic. Începând cu Hilari și cu accidentul și pe urmă tot restul, și închisoarea. Și ce faci acum. Și, dacă nu vrei să-mi povestești, sau dacă nu știi să-mi povestești, vreau să pleci.

Dă din cap că da.

— Apoi vreau să-ți povestesc eu toate lucrurile, continui.

Pe toate, pe fiecare în parte. Și, când om termina, o să vedem cine suntem.

— Am cumpărat măcelăria, zic deodată, pe negândite, îmi scapă.

Și el mi-apasă mâna pe care-o țin întinsă, de parc-ar îmbrățișa-o cu laba lui imensă.

— Mă gândeam c-o să vin și n-o să vrei să mă vezi, zice. Îmi imaginam copiii tăi, dar nu le vedeam chipul. Stai bine aici, afară?

Sunt lucruri care nu se pot spune înăuntru.

— Cum poți să-mi ierți ultimii douăzeci și cinci de ani? mă-ntreabă deodată.

Nu răspund și nu-l privesc, dar îi știu expresia feței. De durere și de resemnare și de suferință și de câine plouat, și-l privesc cu coada ochiului, rapid, e chipul pe care-l știam. Îmi îndrept ochii spre pomii din fața casei.

— Cum poți să mă ierți?

Niște păsări cântă ivirea zorilor, dar încă e noapte neagră. Șșșșt, zic în gând. El tace și stă cu ochii ațintiți pe frunze și ramuri, în întunericul de departe, ca gura unui lup, ca gura unui câine.

Și-acum va zice niște lucruri. Cele care pot fi spuse înșirate unul după altul, ca pe-o sfoară. Cele pe care și le-amintește, cele care țâșnesc ca artificiile când vine timpul să le spui și le poți spune. Cele care trebuie smulse, cum smulgi cepele. Cele care trebuie spuse încet și cele care trebuie spuse rar. Cele care ard. Cele care trebuie spuse privind copacii și cele care trebuie spuse privind iarba și cele care trebuie spuse privindu-ne mâinile, una deasupra celeilalte, și apoi privindu-mă pe mine. Eu o să-l ascult. Pe urmă o să spun niște lucruri. Cele pe care-o să le pot spune. Și va veni lumina zilei. Întâi gri, apoi albastră, apoi galbenă.

Nota autoarei

Multe dintre legendele care apar în carte le-am descoperit pentru prima oară în *Muntanyes maleïdes* de Pep Coll.

Pentru „Numele femeilor” am citit despre vrăjitoare și procese de vrăjitorie în *Orígens i evolució de la cacera de bruixes a Catalunya (segles XV–XVI)* [*Originea și evoluția vânătorii de vrăjitoare în Catalonia (secolele XV–XVI)*] de Pau Castell Granados și *Un judici de bruixes a la Catalunya del Barroc: l'Esquirol 1619* [*Un proces al vrăjitoarelor în Catalonia barocului: Esquirol 1619*] de Jaume Crosas.

Personajul Evei, fetița republicană, este inspirat de fotografia familiei Gracia Bamala, publicată pentru prima oară la 18 februarie 1939 în revista franceză *L'Illustration*, cu titlul „Le cheminement douloureux”, într-un reportaj despre exilul republican intitulat „La tragédie espagnole, sur la frontière des Pyrénées”, al cărui autor nu este clar. În ce privește construcția acestui personaj, îmi face plăcere să citez și transcriptul documentarului *Ni perdono, ni oblido* [*Nu iert și nu uîț*] al lui Joan Giralt Filella.

Și, în sfârșit, capitolul „Ursul” nu ar fi cum este dacă Joan-Lluís Lluís nu ar fi scris *El dia de l'ós*. Iar „Zguduitura” nu ar fi ce este dacă Mikel Aboitiz nu ar fi scris povestirea „Fundación mítica de Islandia” pentru proiectul *Notes on a Novel (That I Am Not Going to Write) or The Swimming Pool, or the Hair, the Herb and the Bread or the Tomato Plant*.

Mulțumiri

Infinite mulțumiri, Oscar, mamă și tată, Marta Garolera, Lluís Calvo, Irene Jaular, Lluís Bassaganya, Pol Ordeig, Xavier Castellana, Alexandra Laudo, Jan Ferrarons și Mikel Aboitiz.

Cuprins

I	
<u>Fulgerul</u>	
<u>Numele femeilor</u>	
<u>Fața de masă albă</u>	
<u>Trâmbițele morții</u>	
II	
<u>Agutzil</u>	
<u>Primul căprior</u>	
<u>Scena</u>	
<u>Poezia</u>	
<u>El hermanito de todos</u>	
III	
<u>Zguduitura</u>	
<u>Se aduc pe lume copii</u>	
<u>Zăpada</u>	
<u>Frica</u>	
<u>Lluna</u>	
IV	
<u>Ursul</u>	
<u>Cristina</u>	
<u>Dansul ovăzului</u>	
<u>Fantoma</u>	
<u>Nota autoarei</u>	
<u>Mulțumiri</u>	